

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Падпіска да 20 верасьня

Застаецца апошні тыдзень для падпіскі на чацьвёрты квартал. Падпіскі індэкс газеты «Наша Ніва» 63125. Падпіска для прыватных асобаў будзе каштаваць 4510 рублёў у месяц, для арганізацій — 5631 рубель. Падпіска на шапкі «Белсаюздруку» ў Менску танчнейшая: 3340 рублёў на месяц. «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі без чужога слова штотыдзень.

ГРАМАДЗТВА

Невыносны цяжар свабоды
Мараク Бэлька сказаў, што дарога да свабоды, якая началася тут у 1980-м і прывяла да вызваленых краін Усходніх Эўропы ад камунізму і таталітарызму, «мусіць скончыцца ў Менску». З Гданьску вірнуўся Віталій Тарас. **Старонка 15.**

ПРЫРОДА

Бабровая сага
Беларускім бабрамі заселена і Эўропа, і Азія. На пачатку XX стагодзьдзя бабры захаваліся толькі ў Беларусі. У Эўропе цягам стагодзьдзяў іх мэтадычна вынічылі — забівалі дзеля футра, баброва гута, смесені мяся, бабёр шмат часу бавіўся у вадзе, таму ў сярэднявечны лічыўся рыбайн: малонак скуры на хвасце дужа нагадвае рыбную луску — і яго дазвалілі есці ў пост. Але на смак мяся бабра нагадвае зайчынку, безь ніякага рыбнага прысмаку: бабёр харчоўца толькі раслінамі. Страву з бабровых хвастоў не абмінёт увагай Уладзімер Караткевіч: ён згадвае як вялікі далікатэс. Усё пра баброў у артыкуле Адама Воршыча. **Старонка 16.**

КУЛЬТУРА

Люстэрка беларускай контрапрэвалюцыі

Алесь Бадак вірасте нас у часы стараўнічага Эгітпу. Гэты час безумоўнага рабства адлюстроўвае ў ягонай паэтычнай сівядомасці акурат туфу грамадзкага разьвіцця, якая і адпавядае нашаму ціпераціонізму становішчу. Піша Аляксандар Фядута. **Старонка 8.**

СТЫЛЬ ЖЫЦЬЦЯ

Восень на носе

Сусветная тэндэнцыя ў модзе і змены ў сіметапоглядзе аналізу Тэда Лі. **Старонка 18.**

БІБЛІЯТЭКА

Кніга да 17 верасьня

«Запіскі афіцэра чырвонай арміі» скіраваны на адресе Карла Маркса, 38. Рацэзія Севярына Квяткоўскага на першас беларускаса выданыне Сяргей Пясецкага. **Старонка 10.**

Палац для апазыцыі

Дазвол Лукашэнкі правесыі Кангрэс дэмакратычных сілаў у Менску ня ўсім спадабаўся.
Піша Алесь Кудрыцкі.

Алесь Мілінкевіч
(зверху)
і Анатоль Любядзька
маюць найбольшыя
шанцы ўзначаліць
апазыцыю
на выбарах-2006.

Прэмія «ARCHE» Рудкоўскуму

Прэмія «За сумленна слова» сёлета ў ганараваны манах-дамініканец Пётра Рудкоўскі.

Вельмі нефармальна пырымоя ўзнагароджаныя адбылася ў Горадні 12 верасьня. Сёлетні выбар лібрэтаў быў здысценены на падставе статыстыкі. Паводле інтэрнэт-лічильnika «Акавіта», артыкулы Пётры Рудкоўскага самыя наведваныя з матрыцы часопису, якія выстаўляюцца на інтэрнэт-сайце.

П.Рудкоўскі нарадзіўся ў Канвелішках, што на мяжы зь Літвой. Ён адчуваўся ў Гарадзенскай каталіцкай сэмінарыі, а піпер піша магістарскую дысэртацию ў Ягелёнскім універсітэце ў Кракаве. Яго вылучае шырокае навуковыя зацікаўленіні: філэзаф, тэоліт, грамадазнаўца, ён не ўнікае тычнага вымірэньня бягучых проблемаў. Ягоныя творы кантраствуюць з постмадэрністкім рэзльтывізмам і прозамадэрніскай мэтафізичнасцю, уласцівымі беларускай інтелектуальнай думы апошніх гадоў.

У апошні гарачы дзень гэлага задоўжана лета, у майстэрні Зымітра Іваноўскага ў Горадні ў прысутнасці гарадзенскіх чытачоў «ARCHE» лібрээт выступіў з лекцыяй. **Старонка 19.**

Шэсьцьсот гадоў на беларускім возе

Беларускія татары жывуць разам з намі, але асобна. Свае вуліцы, сваё самакіраваныне, свае могілкі, свой бізнес. Рэпартаж з 16-й Андрэя Скурка.

старонка 12

Падчас наведвання на мінультым тыдні сталічнага гігіэрмаркуту «Гіпа» Аляксандар Лукашэнка выказаўся на палітычныя тэмы, у прыватнасці, пра адстаўку кабінету Цімашэнкі ды правядзеніне Кангрэсу дэмакратычных сілаў. Прэзыдент разыграў шырае здзіўленне з таго, што гарадзкія ўлады не даюць правесыі звязаць з Менску. Сююрпрызам гэта было і для менскага мэра Пайтава. Раптоўна выявілася, што Кангрэс можна праводзіць у любой сталічнай залі.

Прэзыдэнцкія слова былі пачуты: дзверы для арганізатораў КДС адчыннулі Палац культуры МАЗу. Аляксандар Бухвостаў, старшыня аргкамітэту Кангрэсу, ужо правёў перамовы з кіраўніцтвам Палацу. Акрамя залы на тысічу чалавек, там ёсць і дацатковыя памяшканні. Сума аронды не паведамляецца, але кіраўніцтва Кангрэсу яна задаволіла. Дазвол правесыі КДС у Менску — хітрасьць правіцеля ці «меланікай перамога апазыцыі», якія вызываюцца А.Любядзькай?

Працяг тэмы на старонцы 3.

Аляксандар Дабравольскі:

«Мы гуляем не па правілах Лукашэнкі, а па правілах Канстытуцыі». **Старонка 3.**

Вайна ў вярхах ва Ўкраіне

Цяпер памаранчавая ня толькі ўлада, але і апазыцыя. Піша Барыс Тумар.

Кіеў уражвае дарагім машынамі, тысічамі кавярань, морам рэкламы і украінскай мовай. Па-украінску цяпер гаворыць кожны другі. Фантастыка! Падчас майго паяздніяя прыезду чатыры гады таму родную мову на публіцы ўжывалі адзінкі.

Нікі развод не прыемны. Развітаныне Юшчанкі зь Цімашэнкай не вынітак. Нешта падобнае адбываўся з «Салідарнасцю» і «Саюдзісам». Неўзабаве пасыя перамогі свабоды быўла паплечнікі па змаганні перавараліся ў палітычных праціўнікаў, а ў выніку да ўлады вярталіся посткамуністы. Але гэтыя «войны ў вярхах» не азначалі канца пераменаў. **Старонка 2.**

Вайна ў вярхах ва Ўкраіне

Праця з старонкі I.

Наадварот, войны ў вярхах і ўрадавая чахарда прывычалі да дэмакратычнага чаргавання ўладаў. Тым часам умашоўвалася павага да прыватнай уласнасці і права. Адзіным, хто спрабаваў адварнуць наезд кола дэмакраты, быў Мэншыр у Славаччыне, але сен скончыў паразай. Нават у Сербіі, дзе дайшло да забойства прэм'ера Джынджыча, аўтарытэрыйм не варніўся.

Напамінам пра гэта адэрзагаваў на вайну ў арыканжовых вярхах адъходзячыя прэзыдэнты Польшчы Аляксандар Касьніеўскі: «Наш прыклад паказае, што пры такіх крызісах, харэктэрных для перыяду трансформаціі, на можна губляць з поўнай галоўной мэтой. Нигледзяны на вайны ў вярхах, нигледзяны на змены кабінетаў, Польшча дасягнула галоўных мэтав: мы ў Эўразіязе, у НАТО, маем рынакавую гаспадарку і дэмакратыю».

Засыпавасць рассейскіх СМІ і лукашэнкаўскіх прапагандысту з нагоды ўрадавага кризису ва Украіне — гэта schadenfreude, радасць з прычыні паразы працынікаў. Узаемныя аўбінавачванні ў карушы разбураюць міт Майдану, ідзалаўваны вобраз дэмакратычнай рэвалюцыі. Што і трэба сям'ятаму. Не для таго мільёны стаялі на Майдане, каб сеніяны мы ваявали, як сказаў прэзыдэнт Юшчанка.

Прем'ер Украіны Юлія Цімашэнка глядзіць, як Віктар Юшчанка залупле на тэлебачаныі пра яе адстаўку.

У Кіеве зусім іншыя настроі. Большасць аглядальнікаў успрымае ціпераціўную палітычную валтэзуно, як прыкруту непазыўнажнасць, выдаткі дэмакраты — систэму, якая мае шмат хібаў, але лепшай за якую ніхто не прыдумаў. Бось меркаванне аспіранта Сыціана Захаркіна: «Побач з мною на Майдане стаяе стары звёскі. Ен мне сказаў: «Я тут стаю не за Юшчанку, я тут стаю за спрадвідлівасць». Народ рабіў ровальноць дзеялі прынцыпу, а ня дзеялі асобы».

Важна на тое, хто канкрэтна — палітык Лі ці палітык М — кіруе краінай. Важна, каб ён прыходзіў

да ўлады і сіходзіў зв'язе ў выніку свабодных выбараў. Дэмакратычна систэма ні можа дапац гарантый, што да ўлады ні прыйдзе слабы або несумленны лідэр. Выпадкі Ніксана ці Кучмы тое пачыненне дэлі. Але дэмакратычна систэма гарантует сыход такога палітыка ў рамках законнае працэдуры.

Знакамітыя слова лорда Экстана: «Любая ўлада псуе, а абсалютная ўлада псуе абсалютна». Улада Юшчанка не абсалютная. Ен пагаджаецца з існаваннем канстытуцыйных стрыкман. Акрамя таго, Юшчанка зноў паказаў сябе палітыкам, які заізрае далей за сеніяшні дзень. Сярод розных вары-

янтаваў вирапшэння палітычнага кризису ён выбраў адначасовую алстайку лідэрства варагу ў кланаў і фармаванне тэхнократычнага ўраду на чале з днепропетровскім губернатаром Юр'ем Ехануравым. Ю. Еханураву ўзначальваў Фонд дзяржмаёмаўцаў у 1990-х, але на гэтай далікатнай пасадзе наглядчыка за прызвытальніцай не запляміў сябе ні ў адным карупцыйным скандале. Ен мае рознапачынную добраగаспадарніка і, у адрозненіі ад свайго папярэдніка, пазбуйлены палітычным амбітам. Юшчанка мае намер зяднаць хоць на час розныя кашталавыя групы і палітычныя сілы. Здаецца, яму панцуе.

У аўтракі лідёры ўсіх фракцый парламэнту, акрамя камуністаў, кумісту і Блеку Юліі Цімашэнкі, падпісалі пагадненне «Згоды дзея-Лі Украіны». Гэты дакумент дае ўраду стабільную пасыпальшысць на Вярховай радзе і перадышку на правядзенні эканамічных і палітычных реформаў. Хоць яны будуть больш асьцярожнымі, чым хапалася беяспечыліцам.

Перад Украінай стаіць складаная гісторычнага задача канчатковага разрыву з васальнай залежнасцю ад адуходніка суседа. Масква спрабуе тарпідаваць зынены, карыстаючыся ричагамі цнау на нафту й газ. Дай самі сабой ніякія реформы не праходзяць беззасланса. За студзень-жнівені ўПУ выпрас на 2,8% пропці таго ж перыяду

мінулага году. Хоць у сакавіку ўрад прагназаваў рост ВУП на ўзроўні 8,2%.

Палітыка разумных кампрамісаў, выбраная Юшчанкам, дае шанцы ўтрымліць стабільнасць да выбараў новага парламэнту ў сакавіку 2006 году. Паводле канстытуцыйнай реформы, з 1 студня Украіна з прэзыдэнцкай стаіні парламэнтскай рэспублікай. Два месцы між гэтым датай і новымі выбарамі пагражаютэ эканамічным і палітычнымі катаклізмамі. Дэстабілізацыі хацелі буць кумісты. Яны знайшли сабе сумнёвага хаўрусыніка ў асобе Барыса Берасцюка, які перадаў экс-прэзыдэнту Украіны Леаніду Крачуку дакументы, паводле якіх расейскі альгартым нібыта фінансаваў выбарчую кампанію Юшчанкі.

На новага прэм'ера, паубората па паходжаныні, Масква будзе глядзець лагадней, чым на Цімашэнку. Як калісь Берасцейскі мір Леніну, ціперація камбінаціі можа дадаць Украіне пашу для сканчэння эпахальныхіх реформаў.

Юлія Цімашэнка — Юля, як яе называюць усе ў Кіеве — набірае папулярнасць сярод інтэлігенцыі, рабочых і на заходзе Украіны. Урэшце, хто б ні перамог на сакавіцкіх выбарах 2006-га, урадавая кааліцыя Юшчанкі ці апазіцыі на чале з Цімашэнкай, Украіна пашу для верненіца з Цэнтральнай Эўропы ва Ўсходнюю.

СЛАВАМІР АДАМОВІЧ

Дык прыяжджай! Пакуль ня выпаў сьнег.
Я пакажу табе гару каханья,
Я раскажу, што грэх і што ня грэх,
Пра што няма ні ў Торы, ні ў Карайе.

Дык прыяжджай! Дык прыялятых тутчэй!
Я трэ гады пазбуйлены Радзімы,
Любові, словаў родных і вачай...
Дык прыяжджай, пакуль на стаі зімы.

А зрешті, ну куды тут прыяжджаць?
Гарэць дзяйні ў пекле настальті?
Чужым краінам нашчадкаў нараджаць,
Замест любошчай прагнены герынь?

Не прыяжджай! Пакліч мянє сама,
Хоць парад фраз пакліч мянє дадому.
Я заплюю, згайрою, як сурма,
І стану зноў любім і відомым.

Не прыяжджай! Варні мянє назад!
У дылк'ёрскім правязі праз межы...
Я так хачу убачыць плодны сад
І позірк твой, пасляя каханья съvezжы.

2005, ліпень, Нарвегія

Дзеяслоў №17

Новы нумар «Дзеяслова» супрэчлівы. У ім друкуецца пазма Пазнякі «Віліаке Княства» — але толькі яе палова. Друкуюцца новыя вэрсіі Алеся Разанава. Аднак адначасова зъмешчаная гутара з жыровіцкім інакам Мікалаем (Зінчон), у якой той абрываецца на «дэмакратычнью» і называе ідальгім ладам «съвятаўскую» і «съвятаўскую» Канстытуцыю. У часопісе дзеляцца сваімі творамі й думкамі Лідзія Арабей, Сяргей Дубавец, Віктар Жыбуль і іншыя вядомыя літаратары.

ВАРТА БАЧЫЦЬ

Новы беларускі праект

18 верасня а 15:10 на БТ стартуе новы праект «Маем рэчы». Алець Матафонав і Алець Бэлы распачнуць інвентарызацыю ў беларускім доме, перагладеўшы речы, што засталіся ў спадчыні да мініхўстагодзьдзяў. Матэрыйльная культура як выражэнне агульнай культуры нацыі — фармат новага тэлевізійнага праекту.

Першыя перадачы прысвечаныя баброўніцтву — старадаўнаму промыслу, які тысячы гадоў тому ў нейкім сэнсе дай

пачатак беларускім дзяржаваў да ўзыншчаныні.

Героямі перадачы сталі Дуда; «Беларускі Стоўнхэндз» (старатэжнай абсерваторыі на воз. Янава); Раакаўчы-швейцарская кераміка; Меч. Далей пойдзіць Куфар, Сыр, Маліванская Дываны, Сынік, Гаці-Грэблі, Пас Кунтушовы і іншыя напаў-збытавыя знаці беларускай культуры.

Магчымы, сюжэты будучых выпускаў праграмы падкожуць гледачы, зазірнуўшы на гарышча бацькоўскай хаты.

IN MEMORIAM

Ібрагім
Канапацкі

9 верасня з волі Усівішчынага пакінуў гэты сьвет адзін з лідэраў беларускай мусульманскай грамады Ібрагім Канапацкі. Дзядзька Ібрагіма быў перакананы патрэбіць і шынцы вернікі ды ўсё свае жыццё з аддана служыць Богу і Бацькаўшчыне.

Выдаецца, даследчык і публіцыстичны дзеяйнік, які дойдзе гады вітаў для беларускай культуры як ісламскай старажытнасці. Вільгельм Канапацкі, які з'яўляўся гісторыем і падаграмічным універзітэцце ім. Максіма Танка, пішуць книгі, раздагуіць часопіс «Байран», ратуюць старабеларускую мусульманскія кітaby і займаюцьсі выдавецкай дзеяйніцтвам, які ён быў дадзенай булою вольнай Беларусі, дзе ён быў месца для людзей усіх перакананій і веравізінных. Свайгі грамадзкай дзеяйніцтвы ён адраджай шматлаковыя традыцыі беларускай ісламу пасля яго зліччынай антызліччынай пілітыкі савецкага рэжыму, нес паслынне Прарока беларусам, словам друкуючы ў «Байране» беларускі пераклад «Кур'ану» і справаў (быўшы пажоўскі, але зусім адкрыты) камунікацыйным чалавекам.

Марый дзядзька Ібрагіма быў убачыў сабраў з раскідзанымі па розных ракурсах фрагментамі Святага Кур'ану на стараўгародскім мове. Ен верыў, што некалі гэтае мара здэйсніцца, і адстойваў беларускую сутнасць мусульманскіх культур ВКЛ. Шмат

разу дадаўлася гутарыць з ім альгаты і іншыя праекты, і сеніяшнімі саўніцтвамі ўспышыцца ўжо зусім па-іншаму — як запавет нам і праграма ў звязку з дзеяйніцтвам.

Дядзька Ібрагім стаў узорам сапраўднага верніка і патрэбіта, які толькі для мусульман, але і для хрысціян, юдэй — для беларусаў. Святая памяць, і нахай ахіне яго Ласка Боскай!

Сяргей Богдан

Алег Шнэк

месяц таму, 16 жніўня, у Мэльбурні памер гранадскі дзеяч Алег Шнэк. Вестка пра яго смерць сымрэла для сябру і звязынілі ў запас, і ён уладаваўся настайнікам у школу. Аднак на радзіне пажыў толькі пакінуў год. У 1944-м, апсаючыся белавісцікам, перасёк лінію фронту — з дзеяйніцтвам на сакавіцкіх выбарах 2006-га, урадавая кааліцыя Юшчанкі ці апазіцыі на чале з Цімашэнкай, Украіна пашу для верненіца з Цэнтральнай Эўропы ва Ўсходнюю.

У Аўстраліі ён быў адным з арганізатораў скайкаўнай змагаваніі «Чарадэй», футбольнай, волейбольнай, саксарскай дружын, прапагандуя спартовыя «Бэзікі». Ва ўспамінах пісцу: «Я заўсёды ціўёрда веріў, што праца з моладзю дзісні, асабліва ў галіне нацыянальнага спорту, для папулярызацыі нацыі мае санае вялікае значэнне».

Быў актыўністам парэйдзі царквы Трох Віленскіх Пакутнікаў БАГЦ, а потым год нават распісваў іншэрт іншынікі.

З адходам Алега Шнайка скончыўся значны перыяд гісторыі павенаванай беларускай эміграцыі на зялёным кантынэнце.

Алег Гардзіенка

Палац для апазыцыі

Праця з старонкі I.

Частка апазыцыі ўзыхнула спакайней — зъявіўся шанец сабраца ў Беларусі, а не бадзяца па замежжы. Зрэшты, запасны варыянты — правідзенне Кангрэсу ў Ресеі ці Украіне — пралічаюца.

«Гарант яшчэ раз недвухсэнсюна паказаў электтарату, што ён гарант усіго — уключна з Кангрэсам», — адзрагавала на заяву прэзыдэнта працесейская «Белгазета». — Для поўнага трыному апазыцыі засцалося толькі папрасіць дазволу кіраўніка дзяржавы на «каляровую» рэвалюцыю: раптам удаца выскінчыць...» Многія актыўсты апазыцыі таксама не сlyшаюца ўхваляць прэзыдэнцкую велікадушнасць.

Беларускія русофілы наракаюць на тое, што апазыцыя гатава прыняць прапанову Лукашэнкі, абы толькі правесьці сход на «зімельны роднін». Палітоліг Андрэй Сузальшаў на сайце «Наша думка» выказвае меркаванне, што Лукашэнка спужаўся прыходу адзінага лідэра з Усходу: «Калі сядроў апазыцыі звязліся размовы пра тое, што нядрэнна было бы правесьці Кангрэс у Смаленску, відладу здолі ізвіры». На думку Сузальшава, ісць ў наступ на Лукашэнку з боку Ресеі — найбольш эфектыўная тактыка. Кангрэс у Смаленску — гэта, мяркяе аўтар, асымэтрычны ўдар па рэжыме зя ўгаснага тылу. Было бы добра, каб апазыцыя адкінула прапанову ўладаў і ўсё адно правила звязаў з Ресеі, «але, хутчэй за ёсць, апазыцыя «клоне» на прыманку ўладаў». Паводле Сузальшава, Кангрэс у Менску — гэта легітимізацыя ўзлезу Лукашэнкі ў выбараў, палітычная клуянада на патрэбу рэжыму.

Рэсейскі аналітык Іван Сухі ідзе яшчэ далей — ён прадбачыў у Беларусі «малдаўскі варыянт», мяркуючы, што Лукашэнка рыхтуе паварот краіны на Захад. «Беларускі прэзыдэнт задавальняе ўсіх, акрамя Масквы», — піша ён у сваім аналізе беларускай палітычнай сітуацыі на сайце globalrus.ru. Сухі перакананы, што Эўразия не жадае змены рэжыму, бо німае намеру рабіцца спонсарами яшчэ аднаго беднага ўсходнесўрэйскага суседа. У сваю чаргу, ЗША сур'ёзна баяцца толькі поўнага «выхаджання» Беларусі ў склад Ресеі — аднак такой небісекі ціпера няма. Гэта разумее і апазыцыя: «Па меры таго, як найбольш дасьведчаныя ў «беларускім пытанні» дзеячы і экспрэты ўсьві-

Апазыцыя пачне кампанію з паўднёвага ўсходу сталіцы.

дамляючы, што Лукашэнка сувэрэнітэт свай краіны на «здасць» ні пры якіх абставінах, жаданье тэрмінова яго скідаваць прыкметна зынажаеца».

Выгаднасць пазыцыі ў Лукашэнкі для нацыяналістаў аналітык адбрутоўвае на прыкладзе расейскіх мэдіяў у Беларусі: «Апошнія гады распаўсюджаньне расейскіх СМІ ў Беларусі наўхільна скарачаецца. Яны выцісніваюцца прадрадавымі, большасцю якіх вылучаюцца адчужанай кандавасцю. Для нацыяналісту выгадна, каб расейская мова асасыявалася з дубовым беларускім афіціззам і губілі функцыюносці наўбіткі расейскай культуры. Паводле ацэнкі ізложыагу БНФ, працяг ціпрашніх тэндэнцыяў у моўнай і культурнай сферах непазабежнай прывядзе да поўнай перавагі беларускай мовы ў асяродку гуманітарнай эліты, прыблізна праз дзесяць гадоў, пасля чаго беларусізацыя захопіць фасаду, у гэтым ёсць станоўчы вынік: палітычна барацьба будзе весьціся на беларускім полі, а ўпльў замежных гулькоў будзе апасрдкованы. Мяркуючы па разныні дазволіце КДС, дэмакратычная форма наступнага выбараў захаваеца. Зъмест жа будзе залежаць ад патэнцыялу апазыцыйнага кандыдата».

Незалежна ад прычынаў, якім кіраваўся Лукашэнка, прапанаваўшы правесьці Кангрэс у Менску боюзі, што апазыцыя разбур'ышті стэрэотып пра сябе як працесейскую сілу, правешчы Кангрэс у Ресеі, ці дзеля захавання дэмакратычнасці фасаду, у гэтым ёсць станоўчы вынік: палітычна барацьба будзе весьціся на беларускім полі, а ўпльў замежных гулькоў будзе апасрдкованы. Мяркуючы па разныні дазволіце КДС, дэмакратычная форма наступнага выбараў захаваеца. Зъмест жа будзе залежаць ад патэнцыялу апазыцыйнага кандыдата.

Ды ўшо ні какі, а для менчукой прагулянцы 1 каstryчніка да Палацу культуры МАЗу будзе прасцець, чым зъездзіць у Смаленск.

Алесь Кудрыцкі

**Аляксандар Дабравольскі:
«Мы гуляем не па правілах Лукашэнкі, а па правілах Канстытуцыі»**

Арганізатары Кангрэсу дэмакратычных сілаў намераны правесьці з'езд у любым выпадку. Найлепш — у Беларусі, калі ня ўдасца — у замежжы, — кажа намеснік старшыні АГП.

«НН»: Ці азначае прапанова Лукашэнкі тое, што Кангрэс пройдзе ў Менску?

Аляксандар Дабравольскі: Канчатковое раашэнне яшча не прынятае. Ёсьць жаданье правесьці Кангрэс у сталіцы, але запасны варыянты таксама праццаюбацца.

«НН»: Чым, на Вашую думку, была выкліканая прапанова ўладаў дазволіць правядзенне Кангрэсу ў сталіцы?

АД: Тым, што Лукашэнка знаходзіцца ў нямецкай сітуацыі. Мы напісалі 50 лістоў у розныя месцы. Усе адомовілі ў памяшканнях — і мы зразумілі, што ў Беларусі немагчыма знойдзі залі для Кангрэсу. Пачалі абліяроўваць варыянты правядзення Кангрэсу за мяжой. Замежных лідэраў таксама пачалі думаць пра тое, што адбываецца. мабыць, былі размовы з Лукашэнкам. Наагул ён выгладаў у гэтай сітуацыі як чалавек, які баіцца. Таму быў вымушаны прызнаць, што працэс ідзе і што яму на траба перашкаджаць. Але верыць Лукашэнку нельга. Сам знаходзічы ў нямецкай сітуацыі, ён можа пасправацца пастаўці ў наўмёкі становішча нас. Ужо шмат было прыкладаў, калі адбічанне не выконвалася. Летасць АГП прапаліца залі, каб правесьці з'езд у гатэлі «Менск», але наступную рашніці нас туды не пусцілі.

«НН»: Ці на ставіце апазыцыя сама сабе ў наўмёкі становішча, пагадзіўшыся на прапанову Лукашэнкі?

АД: Мы гуляем не па правілах Лукашэнкі, а па правілах Канстытуцыі Беларусі, якія дазваляе грамадзянам зборыца і вырашыць свае праблемы. Гэтае права павінна быць забясьпечанае.

СЪЦІСЛА

Напішы пісмо Севярынцу

Павал Севярынец адбывае свой тэрмін высылкі на крайній Пойначы Беларусі. Каб выраўтаць з грамадзкага жыцця, яго закінуў ў глухі край. Там урады ўсёю сілой 30 км ніяма газетнага шапіка ў царкве, ня кожучы пра інтэрнэт і мабільную сувязь. Але Паўлу можна напісаць на адрес:

Да запатрабаванія
Паўлу Севярынцу
П.а. Малое Сітна
211652
Полацкі раён

Кніга пра Лукашэнку

На ўзгаданыні ў Мінінфармациі знаходзіцца кніга супрацоўніка музея Я. Коласа 74-гадовага Міколы Жыгоцкага «Жыцьцё для народу», прысвечаная А. Лукашэнку. Паводле аўтара, станоўчую рэцензію на кнігу далі ў Акадэміі кіравання. Матрыял зыбираўся на крушынках, аўтар, зямляк прэзыдэнта, сустракаўся з аднавіскіўцамі, законнай жонкай прэзыдэнта. Падаконца невядомыя раней старонкі жыцця кіраўніка дзяржавы. Прыадкрываеца завеса і над таемніцай нараджэння. «Я пазнаёміўся з Марыяй Кульпінай, жыхаркай Александры, якая прымала роды і ў маці Лукашэнкі, і ў ягонай жонкі. І яна мне гаварыла: бацька ў яго быў беларус», — цытуе

аўтара радыё «Свабода».

«Джэм-банк» даціскуюць

12 верасня на падзарэныні ва ўчыненіні злачынства — перавынчэнне ўлады альбо службовых паўнамоцтваў — затрымалі в.а. гендэрэктара ААТ «Джэм-банку» Сяргея Блізныка. Яму закінуць парушэнне пастановы Нацбанка аб прыненіні ліцэнзійнага паўнамоцтваў банку. Нібыта ён, шляхам падпісання лістоў са згодай на перавод часткі дадзеных абавязкаўстваў дзялоў кампаниі перэзідэнта на новага пасычальніка съяздама перавынчыў паўнамоцтвы. Прэс-служба банка настойвае на том, што Блізнык не перавынчыў паўнамоцтваў не перавынчыў. Гендэрэктар «Джэм-банку» Аляксандар Татарыніца сядзіц на аналігічным

падазронніні ад 10 жніўня.

Цімашэвіч зняў кандыдатуру

Маршалак польскага сойму Уладзімеж Цімашэвіч 14 верасня выйшаў з прэзыдэнцкай гонкі. Сваё раптэнне ён патлумачыў бруднай палітычнай кампаніяй у дачыненні да яго і ягоі сім'і. Парламентская камісія для разгляду справы скандалу вакол прывынчэння палітнай энэргетыкі абінаваніла Цімашэвіча ў падатковых махінацыях. Цімер лявіца застасцца без кандыдата. Найболыпшы шанцы на перамогу мае лідэр правасцэнтрыстаў Дональд Туск.

Кредыт на Чарнобыль

Нягледзячы на сінансціны даклад ААН Беларусь атрымае ад Сусветнага

банку буйны кредит на рэалізацыю праграмаў па пераадоленіні настуціваў

аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Па словам старшыні камітуту па проблемах Чарнобылю пры Саўміне Уладзімера Цалка, першая частка кredytu складзе \$80 млн, 36 млн зь іх пляніруе выдаццаца на газыфікацыю пасырпелых раёнаў.

Гарэлка «Князь Вітаўт»

Гарадзенскі лікёра-гаралчны завод плянуне ва ўчастніні месцы прыступіць да вытворчасці гарэлкі «Князь Вітаўт» з дадаткам ёдаванай солі. Першую партыю гарэлкі разыліць у ёмістасці 1 л.

Зляцелі

У новых штотэмечным рэйтинг-тэліце Міжнароднай федэрэцыі футболу (ФІФА), абарадованым у сераду,

зборная Беларусі апусылілася на 10 месцы, на 71-е месца. Прычына падніжэння — троі паразы, атрыманыя за апошні месец: ад літоўцаў, майданаван, італьянцаў. Першыя месцы трывалі зборнай Бразіліі, на другім — галіндзы.

Супернікі беларусу па адборачнай групе — зборная Італіі — 13-е месца. Нарэвгія — 37-е, шатланцы — 74-е.

Дом Кіно

10 верасня на месцы колішняга сталічнага кінатэатру «Партызан» адкрыўся беларускі Дом Кіно. Першай карцінай стала расейская стужка «Космас» як прадчуваючыя. Урачыстая цырымонія адкрыцця перанесеная — чакаючы акна ў працоўным графіку Аляксандра Лукашэнкі.

AP; svaboda.org, afn.by, interfax-by

Фото: В. САУДА

«Мэты ў нас тыя ж»

Стэнограмма прэс-канфэрэнцыі Аляксандра Вайтовіча, Васіля Лівонава, Валер'я Фралова 8 верасня.

Аляксандр Вайтковіч: Насыпела неабходнасць ад'яднання нашы сіл і дзеля барацьбы за канкрэтныя выгоды. У кастрычніку адбудзеца Кангрэс дэмакратычных сіл паводле працэдуры, якую ўхваліла партыйная частка апазыцыі. Будзе выбраны адзін кандыдат ад партыйных структур. Але, па вялікім рапорту, частка непартыйной апазыцыі на ўключані ў гэты працэ. І гэта наша віса, а вынік арганізацыі працэсу, калі, напрыклад, мянечці Уладзімера Коласа не ўключылі ў агульны съпіс. Партыя нас адштурхнула. Але гэта — у мінукі. Трэба дзеініччаць супольна, мы падапслі пагаднені, а таксама зварот да грамадзян.

Наша мэта — зъмяненне ладу ў краіне з дыктатуры на дэмакратыю, каб грамадзтва магло сама ўзельнічыць ў грамадзкім і палітычным жыцьці. Наша найбліжэйшая задача — каб нелегітимны ўзел Лукашэнкі ў выбарах не адбыўся. Бо гэта будзе мец цяжкіх вынікі для краіны. Будзем часты зборніца, аблікоўваць пляніроўкі, работы, тактычныя і стратэгічныя задачы.

Васіль Лівонав: Мэты ў нас тыя ж, што ў «Піцеркі» і «Дэзісяткі», — стварэнне нармальных, дэмакратычных прынцыпаў кіравання краінай. У нас з'ім розныя падходы да мэты: наоконч таго, як дасягнунуць задачу, а таксама рознае бачанне таго, што будзе далей. Но ўзел у выбарах па гэтых правілах — гэта легітимізацыя чарговага перавыбраныя Лукашэнкі. У электрапарту няма паніцца, што падпісалі Вайтковіч, Лівонав, Мілікевіч і Хадыка. Выбary адбыліся. Апазыцыя іх чарговы раз працавала. Ужо відавочна, што мінімум два да аднаго адзінага

будуть яшчэ. Як людзям вызначаць клясыфікацыю, дзе адзіннай-двуаздзіны? Так, скажаце, ва Украіне абараній вынікі галасавання. Але ж тое было рэальнае вынікі! А нам што з нашымі адзіннымі рабіць, да якіх дададуць яшчэ некалькі падстадных?

Трэба вырашыць стратэгічную задачу, выпрацаўваць адзінную стратэгію. Пра дзяяціці пераварыць няма сенсу. У красавіку Лукашэнка й Путін дамовіліся правесці ў лістападзе пасяджэнне Вышэйшага дзяржаўсвету ѹ падпісанье Канстытуцыйны акт. Дай божа, каб яго не было. Але ў мінечці ёсьць падстава прадчуваць, што мы да чарговага разфэрэндуму так і будзем гуляцца ў сваёй пясочніцы.

Аляксандр Вайтковіч: Мы задаволены, што «Піцерка» правяла рабінныя сходы. Гэта патрэбная й карысная справа, гэты працэс трэба вітаць. Але ў выніку атрымаеца кандыдат ад партыйных структур. А што ж Выбарчы кодекс? А як ж наўзел у выбарах Лукашэнкі — гэта ж ёсьць галоўнае, бяз гэтага ўсе рухі трапіць усялякі сенс! Апроч сустэрч «на вышэйшым узроўні», апроц кансультатыўнага трэба рабіць нешта рэальннае. Некую агульную справу, якая б змагла быць стрыжнем, што ад'яднае дэмакратычную супольнасць нашай краіны. Міністрсанальная даручана займацца правядзеннем рэспубліканскага разфэрэндуму

Валер Фралов: Мы на будзем рыхтаваць да дні, калі ён пастаўіць бэзэры ў танкі.

АВ: Пасыяя першага этапу трэба ісці на этапі регистрацыі кандыдатаў у прэзыдэнты, а пасыяя гэтага садзіцца і аналізаваць сытуацыю.

ВФ: Робім крокі, каб да моманту выбараў Лукашэнка ўжо ня мог узельнічыць ў іх. Лівонав быў сакратаром абкаму, Вайтковіч — прэзыдэнтам Акадэміі наукаў і сілікрам, я — генэрал. Людзей натхніе, што не палітыкіні займаюцца палітыкай, а людзі, якія прыйшлі з чатырма пытаннямі:

1) зъмены ў Выбарчы кодекс;

2) скасаванне контрактнай систэмы;

3) зъмененне схемы аплаты камуналных паслуг;

4) падтрымка малога і сярэдняга прадпрымальніцтва.

Пад кожным пытаннем ўзгаднены ў распрацаўваны законы. Есць адказ Лазавіка з ЦВК.

Есьць 260 натарыяльна завершаныя і пададзенныя ў ЦВК залежнасці ад грамадзян, а да канца вясны іх будзе пададзена ад 1,5 да 2 тысяч. Гэта будзець людзі — сбяры ініцыятывай групы па правядзенін рэформаму, пасыяя гэтага распачацца вялікай інфармацыйнай-агітацыйнай кампаніяй. Гэта агульная справа, пытанні для ўсіх цікавыя. Гэта стрыжань, які дазволіць кансалтадаваць усе плыні ў краіне.

Что наоконч падтрымкі Рассей ваншых ініцыятыў?

ВФ: Падтрымка ёсьць. Можна пайсці ў партызанскі атрад, можна війти на плошчу. Але мы разлічваём дзеініччаць у межах прававога поля, хоць мы выключана, давядзенца абараниць вынікі выбараў і рэформу.

Что Вы будзесце рабіць, калі Лукашэнка ўсё ж не пададзіцца ў ўзельнічыцач у выбарах?

ВФ: Мы на будзем рыхтаваць да дні, калі ён пастаўіць бэзэры ў танкі.

АВ: Пасыяя першага этапу трэба ісці на этапі регистрацыі кандыдатаў у прэзыдэнты, а пасыяя гэтага садзіцца і аналізаваць сытуацыю.

ВФ: Робім крокі, каб да моманту выбараў Лукашэнка ўжо ня мог узельнічыць ў іх. Лівонав быў сакратаром абкаму, Вайтковіч — прэзыдэнтам Акадэміі наукаў і сілікрам, я — генэрал. Людзей натхніе, што не палітыкіні займаюцца палітыкай, а людзі, якія прыйшлі з чатырыма пытаннямі:

1) зъмены ў Выбарчы кодекс;

2) скасаванне контрактнай систэмы;

3) зъмененне схемы аплаты камуналных паслуг;

4) падтрымка малога і сярэдняга прадпрымальніцтва.

Пад кожным пытаннем ўзгаднены ў распрацаўваны законы. Есьць адказ Лазавіка з ЦВК.

АВ: На пасыяя Калі становіцца на пазыцыі расейскага істэблішменту, дык цяпер нявыгаднае касаціўніцтва ў «нек» ці «лепей трымацца Лукашэнкі на вароўцы ў наведанын і «партрэсаваць», вырашаючы адначасова свае задачы. Будучыя ў тым, каб

будаваць дэмакратычнае грамадзтво. Мы пікнуды да Рәсей не падаемсем. Хто б ні прыйшоў, ён павінен будзе гэта ўлічваць.

ВФ: На працягу месяца будзе відома, з якім узроўнем мы сустракаемся і з кім знаходзім паразуменіне.

Дык Вы ўжо казалі летьася, што ёсьць падтрымка і што будзе разфармаваны Выбарчы кодекс?

ВФ: Шлях падтрымкі аказаўся нашмат больш складаным, чым падавалася ад начатку. Але, як кажа Лябедзька, «я — палітычна актыўны». Дык і мы актыўныя. Трэба па-філізоўску гэта ўстрымаваць. І колькасць піардыдзе ў якасці.

Ці можна разумець Вашы слова так, што вы прананце патырніце працэс 2001 году, Вы кожны будзе з выбарань подпісі сама за сябе, а потым спрабаваць да маўлянца паміж сабою?

АВ: Ад нас будзе нехта адзінны. Трох ня будзе.

А ці яны лічыце Вы варгам звязніцу да аргамітту Кангрэсу дэмісаў разгледзені на Кангрэсе і, магчыма, ухваліць Вашу прананову па арганізацыі разфэрэндуму?

АВ: Такая прананова днімі ўжо пададзена. Мы хочам там выступіць.

ВФ: Да таго ж Кангрэс можа вылучыць дэлегату на Усебеларускі народны сход. А то і нейкай фэрма можа. А нас там будзе шмат. Прананум і падстаднічаем.

Дык а калі ўсё ж Лукашэнкі на Вашы ініцыятывы на звязы, а гэта цалкам магчыма, і нікія разфэрэндумы не дапамогуць?

ВФ: Прыгадаю Швэйка: «Усё было добра, пакуль у справу не ўмішаўся аўстрыскі генэралы штаб...» Мы гэта зробім.

Трэці лішні

Беспартыйны VIP-апазыцыянэр трацяць уплыў. Піша Зыміцер Дрыгайлі.

На мінульым тыдні Васіль Лівонав, Аляксандр Вайтовіч і Валер Фралоў прэзентавалі новы блёк. Але падкresліваюць, што гэта на блёк. А таксама — на рух, не каляіцыя. Што ж тады? Пагадненне трох асобаў, кажуць, якое ставіць за мяту ў выніку ні многа не маля поўнасцю зъмяніць расклад беларускай палітыкі шляхам недапушчэння Аляксандра Лукашэнкі да ўзела ў выбарах 2006 году.

Анансавалася таксама прысутніцтва на імпрэзі сп. Уладзімера Парфіновіча, да якога палітычнае тусоўка з розных бакоў прыглядалася як аднаго з перспектывных підэраў беларускай палітыкі. Ни спраўдзілася. А на гэты раз Парфіновіч не прыйшоў. Аднадыша сарад трох наконт гэтага не было. Адзін сказаў, што Парфіновіч думае. Другі — што хварэ. Трэці — што аваізкова далучыцца, але праз некаторы час.

Напярэдадні імпрэзы анансавалі таксама Марыну Багдановіч, якой у выніку гэтаксама не было. Ізноў розныя вэрсіі з розных крыніц — што яе ў апошні момент адгаварыў яе партыйны лідар Анатоль Лябедзька, што яе адмымова не запрасілі да журналістаў з-за таго, што, маўляў, ранг ня той, на ўсіх жа запрашваць, і нават што яна пра гэту ініцыятыву наагул ні ведае.

Уладзімер Колас не анансавалі. Але ўсё ж чакалі, што ён таксама будзе. Яны ж з Фраловым апошнім годам амалі поруч ішлі, плюс Колас зараз беспартыйны, да «піцеркі» з «дэзісяткай» не прыйшты, так бы мовіць, ні пры кім. Значыць, Колас нешта недапрэланаваў. Ці ён вырашыў пачакаць. Тым больш што яго тады два месяцы ўжо не чуваў і не відаць.

Казуіна ён не чакалі. У яго свая гульня. Але цікава тое, што ён з тыдзенем тады і не прымэніўся ўзгадніць. Хіба лічыць несур'ёзнай? Ці таксама ўдзельнікі не відаць?

Застаеща няясным, на які кадравы рэсурс мы абавірацца «на рух, на блёк і не каляіцыі» і на якія рэсурсы разлічвае. Яўгэн Агурцоў на [ipmby.org](http://www.ipmby.org) мяркую, што заявя Вайтковіча-Лівонава-Фралова аслабляе дэмакратычныя сілы. «Беларуская газета» ў матэрыяле пра акадэміка Вайтковіча звойвае, што гэтая група палітыкай на ведае, якім чынам разлічваць сваю галоўную мэту — не дапысціць Лукашэнкі ў ўзелу ў выбарах. «Беларускі рынак» і «Народная воля» абмежаваліся кароткай інформацыйнай пра заяву трох палітыкаў.

У 2000—2001 гадах кожны рух адзінокіх VIP-ўбываў у фокусе ўвагі СМІ. Аднак крэдyt даверу зъмянішаўся, бо гучныя заявы не падмаўляўся реальнымі дэяньніямі. Зъмянішацца і цікавасць да іх у Рәсей і на Захадзе. У Маскве папросту ніхто ўсё ён не гатавы гуляцца Лукашэнкі. Захад жа на бачыць у прадстаўніцтві збунтаванай намэнклатуры рэалістычнага пляну дэсянтынізму.

«Адзінокія палітыкі» былі ў цэнтры прэзыдэнційскай кампаніі-2001, але па меры кампандызіціўнай аўтарытэрэмізму яны трансіліраваліся з палітычнай сферай. Выхаваны ў намэнклатурнай інтэлігенцыі, яны з'яўліксьці прыстасоўваючыя да дэйнісціўнай і падпіадпіольскай, у якім трымае апанэнтую рэжым. Выглядзе, што кампанія-2006 стане нароўным боем лукашэнкіцай, якія манаполізувалі дэяржаву, і «арганізованай» дэмакратычнай апазыцыі. Дэмакраты разглядаюць патэнційнага трансілінга ў гэтым раскладзе. А лукашэнкіцы з боку «трэцій сіле» канкурунтам на расейскім накірунку, які можа справакаваць Маскву на неадэхватыўны рух. А ну ж здурну падумае, што ў Беларусі можа быць палітык больш прарасейскі за Лукашэнкі.

ЛІСТЫ З ІСУ

**Лес
як лес**
ПАВАЛ
СЕВЯРЫНЕЦ

Калі на міліцейскім «жигулёнку» мянє везльі са спэцкамандуту Бетрына ў лісгас у вёсцы Малое Сітна, амаль усе 50 кіляметраў ад Полацку паабапад дарагі стаіў лес. Даставаць мату, і ў чыбу адразу кінулася: Залесьсе, Запалянікі, Замхі, Дуброўка, Бярозна, Алешча... Пойнач Полачыны нароўні з глухім Палес'сем Лельчыцця — самыя ністры Вялікага Беларускага Лесу, напэйчы, з таго часу, як Іван Жахліві ў Інфлянцкую вайну папаліў усе ваколіцы Полацку. На паўтысічы гадоў тут запанаваў гушчар.

За Саветамі ў гэтых лісях і балотах зрабілі найвялікішы ў Эўропе Дрэтунскі вайсковы палігон. Жаўнеры рэгулярна вырабоўвалі ў беларускім лесе моц савецкай збройі, і грыбнікі не моглі прараваць цераз ачаленені ёздаў на барагах на баравікі місьцінаў.

Малое Сітна сядзіцца на супрадвечнага лесу, на беразе Палаты, — своеасаблівы фокус траціны тытэрыйкі Беларус. У шырэйшым сэнсе — увасабленыне глухое, аддалене ѹ аддзелене ад гораду беларускі вёскі, голубойні базы Лукашэнкавага электратруту ѹ адначасова мацерыка беларускі мовы ды традыцій, які 3.Пазняк заклікае адрадзіць яшчэ з канца 1980-х.

Народ жыве ў лесу. Бальшавікі ніяк не моглі арганізаваць у Малым Сітні калгас, бо віскоўцы амаль не арапілі зямлі — забіралі грыбы, ягады, шышкі, займаліся паляваннем ды рыбалоўствам. Дый ципер супрадаўнічы ўлада тут — не сельсавет і не ўчастковы, а «Полацаклес», у якім начальнік лесапункту, які распрадараждае транспартам, палівам, сувязю зды самім лесам.

Можа быць, мснавіта такі вёскі яшчэ тояць у сабе першадорную сілу нацыянальнай глыбы — тут, на ўзбочыне рікавага сацыялізму нацыянальна сведамы беларус можа намацашы дзіснікі кропак апірышча. Але цэласнае Беларус-вёскі, алегат у сялянскім эпізоде ХХ ст. — вершах Купалы, «На ростанях», «Людзіх на балоце» і «Знаку бяды», — нават на гістарычных землях нашае першое дзяржавы, сядр запаветнаға лесу, ля вытоку тае ракі, што тысячагодзьдзе тому ўспайлі Полацак, ужо ня знойдзеш.

Асуджаны на працяглую назіраныне за штодзённым жыццём вёскі сядр лесу, пачынаеш задумваци, чаму вісковая Беларусь дагутуль падтрымлівае саўгасны рэжым і не нараджае новае хвалі нацыянальнага руху, чаму ўсё болей лаеща матам, п'е тэхнічны сунтры ў выміре.

Бярэзьскае даследаваць, адкупіў у тойкі зноўшоўся слухач «Свабоды» з 50-гадовымі стажам, чаго хоцьбы дакапацца віскously ў крэпасці Івана Жахлівага, спасленай Сыціанам Бутарум, як рэзагуюць на перайменаваны праспектаў у Менску ѹк змагаюцца за ўраджай. Урэшце, плюнену пісаць пра ўсё гэта — і зразумела, пра тое, як у адпаведнасці з рэдкім супадзеннем праграмама Пазняка й Лукашэнкі адрадзіць беларускую вёску.

Рэч іх толькі ў збегу абстравінаў. Беларуская вёска на мяжы з лесам у сымболіцы нацыянальнай ідзі займае асабітаве месца. Для беларуса, які тысячу гадоў харчаваўся з лесу, хаваўся, будаваўся ў ім і лесам ад лесу адасабляўся, узълесак — рыса ментальнасці, парапаўная з фронтам. Партызанка, шляхціц Заваліна, новая зямля коласаўскага палясоўчыка Міхала, Белавескі пагаднені 1991-га. Для беларуса, які тысячу гадоў харчаваўся з лесу, хаваўся, будаваўся ў ім і лесам ад лесу адасабляўся, узълесак — рыса ментальнасці, парапаўная з фронтам.

Бе лес і лес у беларускай мове сугучныя, як і ў адной іншай мове съвету.

Пасяленыне Малое Сітна

Прафсаюз не даюць памяшканья
23 жніўня дырэктар гатэльнага комплексу «Алмаз» Менскага аўтазаводу без тлумачэння прынёс адмовісць даць **Беларускаму кангрэсу дэмакратычных прафсаюзаў** памяшканье для чарговага звезды на 12 лістапада. Папярэдне, 9 жніўня, згода была дасягнутая.

Букас адмовілі

Пракурatura Барысава 26 жніўня не задаволіла звароту голоўнага рэдактара газеты «Борисовскія новіны» **Анатоля Букаса**, які прасіў разабрацца з незаконнымі перашкодамі ў распаўсюджванні выдання. Работнікі гарыканкаму Валініца Шутко й Наталья Касцельская, якія міркуюць Букасу, забаранілі распаўсюджваць газету ў крамах, гандлёвых павільёнах ды шапіках «Белсаноздрук». Прокурор Барысава В.Шлакоўскі ў адказе напісаў, што «гадзінныя асобы не пачвердзілі акаличнасць, выкладзеных у звароце», і «какіх-небудзь іншых доказаў парушэння за- камандаўства падчас праверкі ня выяўлена».

Прысуд бязь адвады

Берасцейскі абласны суд 26 жніўня пакінуў бязь зыменай прысуд **Івацэвіцкага раённага суду**, паводле якога **Станіслав Халадовіч** аштрафаваў на піль базавых величыні (1 27 500 руб.) за раздачу жыхарам вёскі Гортаў пяці асобніку афіцыйнай расейскай газеты «Новая газета».

Леванеўскага ігнаруюць

На сустрэчы ў сям'ёй 30 жніўня палітвзень **Валер Леванеўскага** паведамі, што цагам чыталі месцы даўшы аўтакардкава пакараны, на кладзеныя на юго ў каленіях. Аднак мясцовыя суды, паводле яго слоў, аднаўлююць разглагольца скагі. Таксама Леванеўскі атрымаў з Вярховага суду наглядную скаругу на прысуд, адпраўлену яшчэ ў сакавіку: прысуд пакінуў тэзіс бязь зыменай.

Статкевіча ціснуць

Міколу Статкевічу кіраўніцтва спэцкамандутуў Баранавічах 30 жніўня забаранілі выехаць у Менск на сустрэчу ў сям'ёй: паводле закону, асуджанага «хімікам» могучы дапускіцца раз на месцы ў адведыні на тэрнін да трох дзён. Палітвзень, паводле яго слоў, адмовілі па просьбе Першамайскага РАУС Менску, які лічыў, што ў стацыі «складаная азартная абастанка».

9 верасня палітвзень павялічылі памер судовых выплаты: Мін'юст прызначыў яму плаціцы за штрафы 50 вісковай панії з лягушкі ў бюджет. Згодна з законадаўствам, памеры выплаты па адміністрацыйных штрафах ня можуть перавышаць 20% заробку.

Роман скардзіцца ў праکуратуру

Журналіст **Іван Роман**, асуджаны на трох сутак арышту напярэдадні звезды Саюзу паліякіў на Ваўкавікскай, 30 жніўня падаў скаругу ў праکуратуру: у камэрзы яго трывалы з хворымі на сухоты, а таксама яго пакусалі скочки.

Гаравога зволіні

З актывістамі БСДП (Г), дырэктарам Вархойскай базавай школы ў Гародзіцкамі **Леанідам Гаравым** рыйядзялэ адмакуць 30 жніўня не падоўжыў контракту нават у яксыцы настаўніка фізыкі інфартатыкі.

Дэпартыція «Кнэры»

2 верасня актывістай грузійскай «Кнэры» **Гію Кандзлакі** і **Луку Цуладэ** выпсцілі са спэцпрыемнікамі «размеркавальніку» дырэктару з беларускім 29 жніўня іх засудзілі на 15 сутак за нібыта ўчыненую ў камэрзы Бойку. І верасня міжнародная арганізацыя «Amnesty International» абяцаўціла візыяне сумленія іх, а таксама «зуброўца» **Наталья Вушко**, **Аляксандра Курбіцкага** і **Аляксія Ляўковіча**, што праведзенай на БХК з Міжнароднай Хэльсінскай Федэрациі. Матывацыя адмовы на ўказана.

шавую рэвалюцию ѹ інш. Памежнікі адмовілі складаць пратакол пра канфіскацыю кніг.

Спэцназ супраць журналиста

1 верасня ў вёсцы Дарашэвічы Петрыкаўскага раёну зброянай групой спіцякіз пад кіраўніцтвам мэдра С.Кутасава на пайтры гадзінны затрымала журналіста **Анатолія Гатоўчыка**: у яго канфіскавалі два дыктафоны (лічбавы і касціны), фотапарат, а таксама абшукі аўтамабіль, з якога забралі чатыры аўдыйкасты з музыкай. Журналіст рабіў разпартак з вёскі калі летні рэзыдэнцыі Лукашэнкі.

Ліцэй аддалі суду

Будынак Былога Нацыянальнага гуманітарнага беларускага ліцэю (вул.Кірава, 21) 2 верасня аддалі суду Цэнтральнага раёну Менску.

МЗС апраўдаўца

Прадстадкі МЗС 2 верасня вытлумачылі інцыдэнт з затрыманнем 23 жніўня супрацоўніка амэрыканскага пасольства **Лайла Макіліана** ў Гомелі: маўляў, ягону дыліматычна картка мела нахайнікі выгляд, а частка тексту не чыталася.

«Маладафронтавец» змагаецца за адукацыю

Актывіст незарэгістраванага «Маладафронтавца» **Сяргея Скрабца** вярнуўся з турніру шпіталю ў съедыненыя ізалятары на вул.Валадарскага ў Менску.

ўзделе ў несанкцыянаваным пікеце падчас патуранага звезды Саюзу паліякіў. Для інваліда II групы Гуліка штраф складае яго падагравую пэнсію: ён атрымлівае 100 тыс. рублёў

Па 4 млн за Аршанску бітву

У Віцебску 8 верасня міліцыянты затрымалі актыўіста КХП-БФ **Уладзіміра Плещанчыка** і **Аляксандра Салаўёна**, які віншаваў гараджан з Днём беларускай вайсковай славы. 12 верасня ім прысудзілі на 150 б. (3 825 тыс.) штрафа кожнаму.

Скрабец на «Валадарцы»

9 верасня палітвзень **Сяргея Скрабца** вярнуўся з турніру шпіталю ў съедыненыя ізалятары на вул.Валадарскага ў Менску.

Дапытала Пахацкага

8 верасня ў Шчучынскайрайоннай праукратауты дапытала актыўіста Саюзу паліякіў **Юзэфа Пахацкага**: прыхільнік Круцкіхскага, дырэктар Польскага дому Віктара Богдана вінаўца, што Пахацкі пагражай ягону жыццю. Падазронныі па крымінальнай справе праходзяць таксама актыўісты СПБ **Андрэй Пісацкі**, **Андрэй Пачобут**, **Веслав Кеўляк**; іх дапытвалі раней.

9 верасня **Мін'юст** пралагаў Саюзу паліякіў Беларусь зымінці назыву: прыбраць слова «беларус».

Марыніч «невыпраўны»

9 верасня стала відома, што камісія, якая вырашала пытанні ўмоўна-датэрміновага вызваленія вязнямі менскай міліцыі, супраць таго, каб палітвзень **Міхаіла Марыніча** не заўждавае выйшаў на волю, бо ён «кішчя на стаў на шлях выпраўлення». Наступнае пасяджэнне прызначана на 22 верасня.

У Жлобіне

Жлобінскі райсуд 9 верасня задаволіў позытакіўца АГП, начальніка адделу Беларускага мэталургічнага завода **Марата Афанаеўса** да кіраўніцтва падпрыемства. Афанаеўсю аспрачваў вымову і пазбуйненне прэміі за ліпень: яго вінавалі, нібы ён у працоўны час гуліў, што на ўладе кадраў Святланы Карлюкевич.

Кніга ад Шчаранскага

Відомы савецкі дысайдэнт, а цяпер ізраільскі палітпартызан **Натан Шчаранскі** 5 верасня передаў сваю кнігу «Не забоюся зла» беларускім палітвзеньям — **М.Марыніч**, **В.Леванеўскому**, **М.Статкевічу**, **П.Севярынцу**.

БХК супраць Кіраўніцтва спраў РГА «Беларускі Хэльсінскі камітэт»

8 верасня падаў скаругу ў Віцебшы на гаспадарчы суд на Кіраўніцтва спраў прэзыдэнта: праваабаронцы скардзяцца, што дзялартамент гуманітарнай дапамогі Кіраўніцтва спраў не разгиструе грашовай дапамогі, пераведзенай на БХК з Міжнароднай Хэльсінскай Федэрациі. Матывацыя адмовы на ўказана.

Штрафы за паліякі

Ваўкавіскі суд 8 верасня аштрафаваў на 600 тыс. актыўіста АГП **Віталя Гуляка** і арыштаваў на трох сутак актыўіста АГП **Аляксандра Барадаўкіна**: іх аўтавацілі ва

AШ

Ужо некалькі сутак вернікі эвангельскай царквы «Новае жыццё» дзялянкуць у сінагоге на вул. Вялікія Сады, 72 (мікрараён Сухарава). Паводле новага закона аб веравызнаннях, багаслужбы могуць адбывацца толькі ў будынках, якія звязліцаюцца з культавымі. Прынцып культаўных будынкаў быў кароўнік на ўскраіне Менску, выкуплены пратэстантамі ў 2002 годзе, Менгарыканкамі адмовіўся. Разам з храмам суполка губляе і крыдычныя адрес, без якога ні можа мець регістрацыі.

9—10 верасня ў Крэве пад бел-плясчана-белым съязам прайшоў пленэр «Легенда з пяску». Мастак Гэнік Лойка з вучнямі і студэнтамі стварыў ля муроў Крэўскага замку скульптуру «Скуты Кейстут». На гэта спартрэблілася дэльнае машыны пяску.

СЪЦІСЛА

Вяртанье ў мурі

1 верасня ўрачыста адкрылы адрэстаўраваныя корпусы Полацкага ўніверсітэту ў быльых езуіцкіх мурах. Тут будзе месціцца гісторыка-філіалічны факультэт, на якім будзе займацца 640 студэнтаў дзяржавнага аддзялення. У цырымоніі адкрыцця ўзялі ўдзел намеснік кіраўніка Адміністрацыі прэзыдэнта Мікалаі Ганчанка. З прыступу легендарнага будынку ён павініцаў студэнтаў і вікладчыкам па-расейску. Свядчылі мерапрыемства аказаліся японскімі сігнайстамі па стараславянскіх рукапісах з Таямскага ўніверсітэту прафесар Атсу Наказава з жонкай Мары. Яны прыехалі агледзець старажытны горад і выпадкова патрапілі на цырымонію. Сярод айчынных дзеячў культуры і науки на ўрачыстасць быў

запрошаны толькі пасл Генадзь Бураўкін — ён напісаў слоў гімну ПДУ.

Музэй юрскага пэрыяду

2—4 верасня ў Полацку праходзіў экалігічны фестываль. Самым адметным яго мерапрыемствам стала адкрыццё экалігічнага музею ў быльі воданапорнай вежы. Наведнік можа ўбачыць тут чучалы жывёл, птушак, рыб, мінэралы, акварыёмы, косткі гігантаў палеозою, гербарый. Самым славутым экспанатам стала чучала вілінага сома, якое з 1960-х эспанавалася ў краязнічым музее і сваім памерамі пужала малых дзяяцей.

Вышэйшая ліга. Рэстаранная

У Полацку з'явілася каварні-бар для футбольных фанатаў «Ліга». Ейная залі аbstыльвана вялікім экранам і пасыпкою тэлевізарамі, што

транслююць спартовыя перадачы, з большага футbold. Сынены завешаныя пострамі футбольных камандаў, вядомых гульцоў. Каварня працуе да другой гадзінны начы. Галоўны кухар «Ліга» стажаваўся ў Літве. Вось толькі адзінай проблемай ў мясовыя фанаў — з уласнай камандай «Полацак», якая бавіцца ў другой лізе айчыннага футболу.

Васіль Кроква, Полацак

Пераехала цягніком

Хуткі цягнік «Масква—Калінінград» у минулую суботу, 10 верасня, праїжджаочы цераз тэрыторыю Беларусі трапіў на стакак кароў. Інцыдент адбыўся на 834 кіламетры перагону Маладечна—Пруды. У выніку сутыкнення загінула 33 каровы, што належалі СВК «Насілава». Загінула жывёла адпраўлена для перапрацоўкі на Маладечанскі мясакамбінат.

мясакамбінат.

Паводле «Інтэрфаксу»

Канкурэнцыя мацне

Аршанскі гарыканкам зладзіў конкурс на права перевозак пасажыраў гарадзікі ды прыгарадныя маршрутамі. Ахвотных працаваць было ўдвая болей, чым патрабуна. Каб выйсці пераможцам, асабнай прыバтнай праціўніцай выставілі на конкурс «ГАЗель» ды «Самара» 2005 году

выпуск. Пры кошце пасэдкі 400—500 руб. маршруткі карыстаюцца вілікім попытам сярод месцычай. Як сведчыць знаўцы, гэты бизнэс дзе ё добрая прыбылкі. Ніздзіна, што абвяшчае канкурэнцыя паміж прафірмальнікамі. Не навіна ў гэты справе ў крымінал. Так, нядзіна быў выпадак падпалу мікраутобуса. Мабыць, гэта толькі адзіны афіцыйны зафіксаваны факт.

Яўген Жарнасек, Ворша

НАД ШУМАМ ДЗЕН

Квітнеючая краіна з журботнымі вачыма

Споведź дзяржаўнага журналіста

— Клясна табе, а я еду на прэс-канфэрэнцыю ў Грэцію, — пажаліўся мне сябрук з Рыгі, якому я пахваліўся, што праз паўтыдня іду ў адпачынак. Дзынтарс працуе аглідальнікам моднага часопісу пра IT.

— А я ўсё працую, — скрушуна падзяліўся сваймі «навінамі» прыяцель.

— А ці знаеш, што такое пэнсія ў 45 даляраў і аўтакрама?.. — напісаў я яму.

— А яны нія не ведаюць, што такое аўтакрама, у іх няма калгасаў? — перавіталі каліжанка, чытаючы за сыпіна чужы электронны ліст. — Я думала, у Літве...

— Не, эта Латвія. І там ужо гэтага даўно ня памятаю...

Колькі гадзін паяціц самалёт у Атэні? А вось у Клімавіцы цігні паўдзень дзеўніц гадзін. Добра, калі ноччу. А ўдзен!.. Пусты, з выпадковым «гасціцмі». Правадніца ў суседнім вагоне ганіе чай са старым знаёмцам, што, робічы маленкі бізнес, носіцца між Горадні і падбранскай Унечай, дзе курсуе поезд.

За акном пралітаючы пустынны краівід. У перанаселенай Эўропе гэта выглядае недазволнай раскожошай: эжатыя палеткі са сыштамі з кучулак зъяніняючыя дзірванамі і абсолютна дзікімі лісамі.

І раз-пораз — месцавая станцыя. Ціпер на вакзалах гэл і гарадкоў накшталт Шклова станцыйныя будынкі яшчэ царскіх часоў блішчаць новымі шыбамі. Пакрытыя «пад даху» і пафарбаваныя як учора — фасады моцнай і квітнеючай беларускай глыбінкі.

Я ўжо не гавары пра вантробы тых паселішчаў: заўжды прыстойныя выканкам, на пляцы парадак. А за парадкам — хаткі, хаткі...

Райцэнтар пад Магілёвам. За лімонным мурам — дарвізійная хайніца. А калі і пазней пастаўленая — дык пад «Кастрычнік» зрубленая. Труха на сыпіеща хібо дзеля ўказкі: старыны на рушыць. Но на навіну ёсьць гроши адно пад «нагоду».

Ды што «нагода»? Ці дабярэцца яна далей за той пляц? Пару домікі змуруюць у якой дзярэйні — пад «адраджэнні вёскі». Дый твя — не падмажаць праз год цэмэнтам — паваліца. Сыціла да ўбоства. І за гэта яшчэ дзікі скажы, ды вілкі...

Каб дабаўцца яшчэ далей за мястэчка, то дзякую пісьменніку-партызану, земліку — за асфальтоўку. А так і на кожны даехаў бы — ад «варшаўкі» колісъ пясок толькі і курсіў пад коламі. Тут зміля — пясок ды гліна, ніц не расыце; як было «за саветамі» дваццаць цэнтнераў з га, так і асталося.

А мне трэба оду пісаць — пра герайм на жніве. Еду шукати патасу. Пагані прыняхджаю на аўтакраме. Бабкі аступаюць кабеціну з цукеркі і гарэлкай. Мужыку — ясна што, а бабам бязўбум нашто слодчы?

— А мы, дзетка, гнілушки ўсё жыцьцё елі, от ціпер час — какнхвостка пасмакаваць...

І сорама — за яе 90 тысяч пэнсіі. Бо яна жыцьцё арала, гаравала, а ты сеў, напісаў — і твя цукеркі ў кішні. А ёй і «палачкі» прайсыці давялося, і...

Але хто з нас шчасльвівши — от гэтага і ня знаю. Сумніваюся, ці не яна. Яна мрала пра цукерку — і дастала. А маіх прэтэнзій воз «и ныне там». Хоць бы тая ж Грэція...

Пазаўтура паеду на «празынік жыцьні». У іншым кансі краю — іншае шчасьце. Шчасыце піць ды веселіца «пад сонцем Скарны». За красаваньне роднага слова: з гучнымі здравіцамі пад памінальны шпит.

Чудоўная, квітнеючая ў нас краіна, моцная — трымаеца: есьць цукеркі, запівае ў кожным кутку собека гарэліці. І трывае ўсімі сваімі мільнамі чалавечкай, людцю — саму сябе.

Ды толькі за ўймі лімонныя вачы — невычэрпная тужлівая прорва. І твар съямеца і крывіца. Квітнеючы край з блакітнымі вачыма — нявыплаканых сълз.

— У Грэцыі толькі три дні буду, а пасля махну ў франкфурт-на-Майне. Туды ляцце усяго чатырьмя гадзінамі.

А я ў Вільню — туды таксама чатыры гадзіны. І віза — капесчына. Як кіля шакалядных цукерак. Ці дэльце талэші гарэлкі. Каму што.

Тадэвуш Новак

Люстэрка беларускай контрапрэвалюцыі

Алесь Бадак вяртае нас у часы старожытнага Эгіпту. Гэты час безумоўнага рабства адлюстроўвае ў ягонай паэтычнай ссыядомасці акурат тую фазу грамадзкага разьвіцця, якая і адпавядае нашаму цяперашніму становішчу. Піша Алляксандар Фядута.

якая яшчэ не пасыпела перастаць існаваць як Мінуўшчына.

Бадак таму і вяртае нас у часы старожытнага Эгіпту, што гэты час безумоўнага рабства адлюстроўвае ў ягонай паэтычнай ссыядомасці акурат тую фазу грамадзкага разьвіцця, якая і адпавядае нашаму цяперашніму становішчу. Дыстанцыя паміж тым, чым павінна быць Беларусь, і тым, чым яна ёсьць сёньня, як дыстанцыя паміж Хрыстом і Ра. Хрыстос — сымбаль вызваленія, забвеныя чалавека праз пакуты. А Ра як сымбаль пакут без вызваленія і без збавенія. Ра — сонца, якое апякае, але не саграе. Хрыстос — гісторычная пэрспэктыва. Ра — далёка мінуўшчына. Для ўсіх народу мінуўшчына, акрамя, як высьвятаць ляеща, беларусаў.

Гэта для Максіма Багдановіча жмені насеення, зноўдзенага ў забытай магіле паміж пяскоў эгіпецкай замілі, як залоз надзеі на адраджэнне. Але адраджэнне блізка да паўстання. Бадак памятае пра Багдановіча, але ён пасыпей у ссыядоміць сумную ісціць: народ, які пакланяецца Ра, ня здольны на адраджэнне, на самавызваленіе, на самараўлізацию. Ён ія толькі не рэвалюцыйны, але нават контрапрэвалюцыйны ў прынцыпе. Такі народ будзе вязаць рэвалюцынераў-пропагандыстаў і здаваць іх у паліцыйскія ўчастак. Добрахвотна, без прымусу.

Бадак, паўторыма, — паэт, які нядрэнна мысліць, а таму і пакутуе ад усведамлення непазбежнага набліжэння да гэтага самага ўчастку. Ён і застыў на паўдарозе менавіта таму, што ісціць ва ўчастак страшона ня хочацца. Хочацца ў будучыню, але будучыні няма — менавіта таму, што няма як ў народу, які апяваеца Бадаком у ягоных вершах, няма праціў Гісторыі, на-маліванай аўтарам «Маланкавы посахах». А што ёсьць?

Вяртаныне ў 1984 год. Менавіта туды. Не паводле Оруэла — паводле Бадака.

Кроначы гады наўпраст —

Лёс майго канవай.

Тысяча дзеўчыц

Восенідзесят чатыры...

Ён усё больш відаць —

Верыць баяцца вочы.

Быццам бы нешта сказаць

Нам ён

З мінулага

Хоча.

Уласна кожучы, менавіта рэтраспектыўны погляд, характэрны для Алесі Бадака, спраба дасынчыць Мінуўшчыны — і ёсьць галоўны ідалгічны пасыль цяперашній беларускай улады. Незалежна ад таго, хацелася гэтага Бадаку ці не хацелася.

Была бы улада разумная — «Маланкавы посах», поўны бязъвер'я ва ўласны паэтычныя слы, адбітак нежаданнай і нават боязі пэста зірніцу ва ўласнае люстэрка, удастоўся дзірзайней прэміі.

Але ўлада — неразумная. Дакладней, недастатковая разумная. Бадак для яе занадта таленавіты.

Тым больш што і сапраўды ж таленавіты. Не адніць гэтага.

Люстэрка беларускай контрапрэвалюцыі

Адлюстроўваецца Гісторыя.

Адлюстроўваецца Будучыня,

Адлюстроўваецца народ.

Караткевіч у галоўнай ролі

АНДРЭЙ ПЯНКЕВІЧ

Спектакль віцебскага Коласаўскага тэатру «Ладзьдзя Роспачы» два дні зьбіраў аншляг у Менску. Піша Андрэй Скурко.

На пачатку публіка перажыла лёгкі шок: замест спектаклю паказваюць мультфільм. На экране ў глыбіні сцэны біўся белакрылы матылек, разгортвалася беларуская зямля. Пасля аднекуль з залі паўстаў галоўны герой. І шок дасягнуў піку. Гервасій Выліваха ў выкананні Арцёма Бародзіча выявіўся на тонкае косьці шляхціцам, якім яго звычайна ўяўляюць, якім

намалываю яго Кашкураўч. Гэта вальжаны волат, у паўтара разу большы за Вітаята — Генадзя Давыдзку, шыракатвары, неверагодна легкагот для сваёй масы — такі сабе Дубатоўку у маладосці. Або, калі зайдодна, — Уладзімер Караткевіч. Тым больш, што апроц рэплік уласна Гервасія актор прамаўляў і слова аўтара, якіх мацней звязваючы два вобразы ў адзін. Габрыятумі, белымі стромі і ўсім сваім выглядам ён кантраставаў з сваім галоўным апанентам — Смершо. Зло грашы щажкі. Таму трэба належна ацаніць гульню Таццыяны Ліхачовай. Яна стварыла вобраз съмерці-спакусніцы, самай фа-

тальнай з усіх жанчын, што можа ня даць забыцьця. Не яе бяды, што, адсылаючы душы памерлых да павука Арахны, які выпівае памяць пра жыццё і радзіму, акторка змушанная была няняйна паказаць рукою ўглыб сцэны. Многае ў спектаклі прамаўлялася, замест таго, каб быць паказаным, сыграным. Рэжысэр Міхась Краснабаеў павінхтуюна прабегся па ключавых момантах аповесці, паспадзіваўшыся на сцэну. І гледачы ўражаліся съмяяліцца, задумліліся менавіта над тэкстам, над рэплікамі. Ратавала яшчэ сцэнаграфія: клеткі для чалавечых душаў — нібы ало-зія на Караткевічавага «Хрыста», спару-

ды-касьцюмы, зь якіх выходзіш, ператвараючыся з афіцыйнае асобы ў жывога чалавека. Дый заяўлены жанр — музычная легенда — прымушаў дараваць недараўнівнае для сур'ёзной драматычнай пастаноўкі. Песень, праспілаваных за спектакль (музыка Ўладзімера Кандрусеўчі), хапіла ба на альтэрнатыўны Сушаваму практ на вершы Караткевіча. Мэлёдый-літматаў «Я сумую па Радзіме» вядзе нас скрэз увесі спектакль і пры канцы ператвараеца ў палинэз Гайніскага. Ад гэтых гукаваў зойдзеца не адно эмігранцкое сэрца — на наступных месяцах коласаўцы едуть на гастролі ў ЗША.

СЪЦІСЛА

Посльех «N.R.M.» у Познані

З верасня ў Познані адбываецца канцэрт «N.R.M.». Разам з Варшавай, Уроцлавам і Беластокам Познань узвыші ў трасу польская турнір гуру. Музык зіграйці на адкрытым плацоўцы на Лінгах Дэмбінскіх — у месцы, песна звязаным зь дэйнасцю «Салідарнасці». Канцэрт і быў прымеркаваны да 25 гадавіны стварэння «Салідарнасці». Побач з «N.R.M.» на сцену выходзілі іхныя польскія сбory «Страх на ляхі», украінскія рэвалюцыянеры з «Greenjoly» і забаронены ў часы камунізму «Манам». Акрамя старых гітоў, беларусы засыпівалі дзівэ зусім новыя песьні «Go home» і «Мы пераможам». «Гурт Беларус» нумар 1, як шматкроць называлі «N.R.M.» відоўцы і журністы, прасыпіваў супольна з «Страхамі на Ляхі» «Тры Чарапахі» і гім «Салідарнасць» «Муры». Пасля другога выхаду на сцену «N.R.M.» выклікалі на біс, і яны паўторна выканалі «Тры

чарапахі». Калі музыкі сыходзілі, публіка скандавала «Вольна Бялорусь» і «Дзене́куюмы». Сібрэй Беларускага культурно-асветніцкага цэнтра ў Познані разгінулі бел-чырвонавыя палотнішчы.

**Віталь Воранаў,
Познань**

Купала па-брэтонску

Вершы Янкі Купалы на брэтонскай мове ўчыблы съвет у трапезікім нумары часопісу «Al Lan». Невілічкая прафада знаёміць брэтонскага чытача зь Беларусью і асобай паэта. Пераклад трох Купалавых сангатуў — «Гэй, у съвет!..», «Пічолы», «Чаму?» — звязаны Рываном Кервазла. Дапаможнай мовай-транслятарам паміж Беларусью і Брэтоніно выступіла ангельская: «падрадкоўнікамі» сталі пераклады, зроблены Юрасем Барысевічам. Брэтонская мова — кельцкая, гэта мова карэнных жыхароў Брэтоні, паўстрава на заходзе Францыі.

AIII

Позьняе жніво

У Нацыянальным мастацкім музеі адчынілася выставка Міхала Сеўрука. На ёй дэманструеца мастакоў шэдэрў — «Жніво».

Пэрсанальная выставка Сеўрука — калі 30 твораў жывапісу і 40 графікі з Мастицкага музею ў раённага музею Нісьвіжу, дзе майстар жыў. Пасля пасымяротнай выставы ў менскім Палацы мастацтва — гэта першая экспазіцыя, што гэтак шырока знаёміць з асобаю аднаго з самых адукаваных беларускіх творцаў XX стагодзьдзя. На жаль, пры жыцці мастак не здаў бы сабе такога прызнання. Першыя кніжачкі пра яго, напісаныя Віктарам Шматавым, выйшлі праз год пасля ягонае съмерці, у 1980 годзе.

Побач з бліскаватым, нібы прыцярушаным пытам, мастацтвам БССР 1930-х Сеўрукаў жывапіс глядзіцца нечакана ярка. Гэта — заходнебеларускі жывапіс.

У творчасці майстра адчувацься дзмакратычны рэалізм, павесвы Рэнэансанс і клясыцызму, постымпрэсіянізм, кубізм.

На прафесійнай арэне Сеўрук дэбютаваў карцінай «Жніво» (1937), якую напісаў за трох тыдніў ў майсткую сваёго сабра мастака Л. Дабкынскага. Карці-

ну набыў Музэй імя І. Луцкевіча, і «Жніво» стала квінтэсэнцыяй тагачаснае беларускай эстэтыкі. Спакоем і зямнай прыгажосьцю вобразаў, далікатнымі каларытамі твор нагадвае рэзісансы сцэнапісу і адначасова зъўязліца цалкам сучасным праз лякнізм формаў, каліровую дынаміку. У гэтай карціне выявіліся рысы, якія будучы з мастаком у той час іншай ступені і надалей, больш як сорак гадоў.

У дачыненні да твораў Сеўрука ўжываны ціпер тэрмін «сынтыэтчны рэалізм» — абалгыненасць, адсутніць ідэалізацыі, але і адсутніць экспрэсіўнай дэфармацыі. Гнаны ў БССР сэзанізм знайшоў сваё ўласцівіднае менавіта ў Сеўрукаўскай творчасці. Выяўляючы плястычны пачатак у рэчах, шукаючы тое агульнае, што іх дучыць, ён спрашчай форму, будаваў прасторавыя аб'ёмы абрывы самі каліровых плямай. Падкрэсліваў важкасць і рэальнасць формаў праз усе больш і больш шчыльныя каліровыя дачыненні. Съвет тых рэчай раскрываўся ў яго толькі з гледзішча формай, аўтама, іх зуемнай сувязі з прасторы і колеры. Простая паводле матыву кампазыція стала ўрачысцасцю.

Больш за ўсё ўражвае ў Сеўрука простая будзённасць у спалучэнні з асаветаў: не даравалі яму ані нацыяналізму, ані сэзанізму. Яго прарсональная выставка ў Менску адбылася толькі праз год пасля съмерці, у 1985-м. А «Жніво» заняло сваё месца ў музейнай залі толькі разам з беларускай незалежнасцю.

рамантычнай прыўзывніцасцю. Ён увасабляў адно момант адчуваць гармонію сусвету. Магчыма, гэтamu дапамагаў прынцып работы па памяці, пізнай адлегласці, унутранай і прасторавай, ад суворае рчаіснасці, на бачыць якую ён на мог.

«Жніво» створана на шэрагу канкэрнных асацыяцый. Гэта і хрысьціянскі образ, і дахрысьціянская Вэнэра. Урадлівасць і жыцьцядайнасць. Сіўвы дзел з касою. І Язэл, і Пан Валадар жыцьця, які тое жыцьцё і зберажэ. Каласы і сірны Хлеб і нож... Злёнай, як у выраі, трава, на якой раскладзены зямнія дары... Бадай, ніводзін з твораў нашага мастацтва ў гэтым стагодзьдзі не быў настолькі ж фармальны, як і архетыповы.

Сеўрук не дачакаўся прызнання ад саветаў: не даравалі яму ані нацыяналізму, ані сэзанізму. Яго прарсональная выставка ў Менску адбылася толькі праз год пасля съмерці, у 1985-м. А «Жніво» заняло сваё месца ў музейнай залі толькі разам з беларускай незалежнасцю.

Кніга да 17 верасня

«Запіскі афіцэра чырвонай армії» скіраваны па адрасе Карла Маркса, 38. Піша Севярын Квяткоўскі.

«А па мене хай над Домам ураду хоць рваныя майткі вісць будуць. Абы мене лепей было», — так патлумачыў сваю жыцьцёвую пазицыю старшы лейтэнант міліцыі, з якім мы дзіжкурылы на выбарчым участку позна ўвечары 14 траўня 1995 году. Я быў назіральнікам ад Партыі аматараў піва. Паслы́ля мы на раз сутракаліся з лейтэнантам у цэнтры Менску — па розныя бакі «бараўкада». Імя Мішка Зубаў гэтаму лейтэнанту цалкам пасавала б.

«Запіскі афіцэра чырвонай армії» — стылізаваны пад дзеяній расповед малодшага лейтэнанта Мішкі Зубава пра свае ўражанні ад перабывання ў Заходній Беларусі с 17 верасня 1939-га да студзеня 1945-га: у Лідзе, Вільні і пад Вільнем.

Як часта мне даводзілася

чуць ад старых людзей уражаныі пра першыя сутэрні з чырвонаармейцамі. Трагічныя гісторыі пра начныя кашулы, якія жонкі афіцэраў апраналі як сукенкі, пра газету як адзіны спосаб скруціць цыгарэту... «Запіскі» — такі вось адзін вялікі анекдот на больш як 200 старонак.

Сяргей Пясецкі — выдатны стыліст. Мішка Зубаў абсалютна выразны і вельмі пазнавальны сучаснаму чытачу. «Ноч была чорная, як сумленне фашыста, як намеры польская пана, як палітыка ангельскага міністра». Чым не пасаж з «каналічнай» праграммы БТ? Часам Пясецкаму даводзіцца каментаваць некаторыя радкі кнігі, што могуць быць незразумелыя заходніму чытачу: «Звыкльы съцверджаны ўсіх расейцаў, што прыйшли на акупаваныя бальшавікамі тэрыторыі «У нас ёсьць!.. У нас ёсьць!.. У нас ёсьць!.. У нас ёсьць!..»

На мой глаз, книжкі трэба вывучаць у сярэдняй школе. Дэсцім будзе забаўна (галоўны

Сяргей
Пясецкі.
Запіскі
афіцэра
чырвонай
армії. —
Менск:
2005.

герой — сумесь Швондзера й Шарыкава). Забаўна, пакуль на прыдзе гідкі фінал, які прачысьціць мазгі ад ідэалічнага съмечыцца, што назыўвалася ў галавах беларусаў за апошні 66 гадоў. «Запіскі» цудоўна тлумачаць, хто кіруе Беларусью — дзягуль.

Па-беларуску падобнай мас-тажкай кніжкі яшчэ не было. Ані пра Заходнюю Беларусь, ані пра бальшавікову. Пясецкі ставіцца да бальшавікоў канкрэтна, выразна, бескампромісна — замбаваная навалач, якая насеяе з сабою страшную байду. На думку даследніка творчасці Пясецкага Пятра Рагойшы, тэма саветызацыі Заход-

ней Беларусі не акцэнтувалася ў беларускай літаратуре, бо «аб’ектыўна ўзыяднаныя народу было становучым фактарам».

Ляхавіцкі хлопец Сяргак Пясецкі толькі ў трыццаці з лішком гадоў вывучыў літаратурную польскую мову і стаўся славутым польским пісьменнікам. Калі патрапіў на пітніца-цца гадоў у вязніцу за рабаўніцтва з забойствам. У мене не выклікае непрыманыя азначэнні аўтара перакладу «Запіскі» Алексі Астраўцова, які называе Пясецкага «беларуским польским пісьменнікам». Мова твору — польская. Погляд на падзеі — беларускі, нутраны. Народжаны ў 1901 годзе, Пясецкі паспэў памагаць з бальшавікамі ў «Зялёным Дубе», а пасля ў беларускім аддзеле Войска польскага.

Можна меркаваць, што, калі б Пясецкі патрапіў у літоўскую турму, ён стаўся б літоўскім пісьменнікам, у нямецкую — нямецкім. Але застаўся ў самім сабою. Чалавекам, для якога анякія агульная ідэя, у тым ліку нацыянальная, не могла зымніць пэрсанальная жыцьцёвая перакананы.

«Запіскі афіцэра чырвонай армії» — прывітаныне нэзбалішвікам, якія «вядуць нашу Беларусь к працьвітанню».

ДЗЯРЖАУНЫ КЛОПАТ

Коміксы для народу

РУСЛАН
РАВІКА

У адной з польскіх кнігарняў натрапіў на стракатую коміксы.

У нашай суседкі гэты жанр разводзіў — нават папулярны часопіс «Przekrój» пачаў займацца штотыднёвым аглядам новых маліваних выданняў. Выдацца коміксай у Польшчы шмат — ад дэтэктывуў да катализкіх брашураў супраць абортаў. Выходзяць коміксы як замежных, так і мясцовых аўтараў і мастакоў — каліровыя і чорна-белыя, камп'ютарныя і аўтарскія. Летасць, напрыклад, выйшла кнішка пра паўстанні ў Варшаўскім гета, дзе кожнай нацыянальнасці адпаведала пізная жывёла ці мальванка пра дзейнасць спэцтрыбуналу АК.

Згадалісі мне тады «Крыніца»

і «Бярозка» пачатку 1990-х, калі я ўпершыню ў жыцьці падбачыў коміксы. Нашия родныя выданыні прэзентавалі мальванкі з фантастычнымі гісторыямі з лазарам, робатамі да іншай лухтою, што на той час здавалася варышняю заходніх культуры, а мо' — цывілізацій. Дарэчы, гэтые коміксы беларускіх аўтараў былі па-беларуску. Ты першыя спробы выклікалі фурор сярод грамадзтва — часопісы імгненнем раскупліліся ў шапіках. Дапамагалі толькі асабістыя сувязі.

Адрадзіць беларускі комік司 спрабавалі «Навінкі». Памятаю, з якім зацікаўленнем глядзелі на апошнюю страницу пасажыры гарадзкога транспарту як Баранавіч, этаж і Менску.

Коміксы й былі створаны для тых, каму збег літар без мальванкі зацікі для чытання. Многія мае знаёмыя выказваліся пра шкоднасць мальванак, асабліва для мадзілі. Маўляў, яны прыдуманыя, каб дурыць людзям галаву ды адцігваць іх ад сапраўднага чытача. Магчыма як та, але коміксы куплюць толькі, хто нічога, апрош часопісу «Бот так», на возмущуць у руці, на какучы ўжо пра Кафку, Гётэ і Сартра.

Нашия палітыкі, што з павагай ставіцца да заходніх палітханегаў, ды ледзь не па падручніках ствараюць сваё лёгкіе абвесткі, забыліся пра самы просты і зразумелы для народу сродак інфармавання — мальванкі. Яшчэ падчас вайны 1812 г. расейцы паміжлілі лубкі (якія началі друкаваць яшчэ стараабрадцы), працягандзічныя сярод насељніцца партызанскую вайну і сваіх герояў. Відаць, нашаму народу тыя мальванкі цяжка было чытаць праз незразумедную мову. Адчуваю, што многія я зараз хочуць сказаць, што наш век найноўшых эхніялігіяў...

Але мne здаецца, невялікую каліровую кніжку з коміксамі просты чалавек, выцягнуты ў паштовай скрыні, прачытае хутчай, чым нейкі шматок паперы з абрэдтымі заклікамі.

Трэба мець гонар ссысці па прыступку нікэй, каб зразумець надзеі ў летуцены простага люду...

Баранавічы

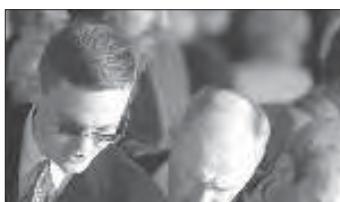
Саюзу пісьменнікаў пагражают ліквідацыяй

На пачатку верасня Саюз беларускіх пісьменнікаў атрымаў пісьмове папярэджаныне ад Мін'юсту, датаванае 30 жніўня. Арганізацыі пагражают ліквідацыяй праз суд.

Мін'юст выставіў чатыры прэтэнзіі: на ўзменена шыльда на будынку; пячатка арганізаціі не адпавядае заканадаўству; у шрагах СБГ ёсьць замежныя грамадзіні, што супіраюць ці перашыніваюць заканадаўству; Саюз пісьменнікаў не даслаў у Мін'юст статут арганізацыі.

Старшыня арганізацыі Алеся Пашкевіч ставіцца да гэтых прэтэнзій спакойна: «Мы давалі адказ у Мін'юсту на ўзмены шыльды. Саюз як мае цяпер грошай на яе замену. Пячатку нам зацьвярджаю ў самім Мін'юсце».

З іншымі прэтэнзіямі складаней: арыгінал статуту Саюзу пісьменнікаў згублены, хоць ёсьць копія, якая выдавалася разам з арыгіналам у 1999 г. Пытанье членства за-

Над Алеесем Пашкевічам (зьлева) і яго арганізацыяй ізноў навісле пагроза.

межных сіброву амбікроўвалася на Радзе, якая пастаравіла наступнае: мы маем міральна пра права выключыць гэтых людзей з арганізацыі. Сядзіб замежнікаў, якія лічыцца сібрамі СБП, літаратурнавец Аляксей Каўка з Масквы, Юлія Канз і Израіло, Іна Снэрская з Палтавы — агулам паўтара дзясяткі чалавек. Кіраўнік Саюзу ўпўнёны, што на баку арганізаціі на толькі міральна праўда, але як юрдычна: «Чаму мы па-

стаема адзін з арганізацый, якія пасылядоўна адстойваюць сваю незалежнасць ад лукашэн-каўцай?

вінны выгняніць з арганізацыі людзей, якія туды ўйшлі яшчэ да прыняцця гэтас нормы? Цяпер новых людзей з замежжа ў сібры арганізацыі не прынемам, хоць да нас прыносяць беларускамоўны пісьменнікі з Украіны». Тым часам на Статуте СБП, зачвердканным Мін'юстам, дазваляе сіброву ў арганізацыі на толькі грамадзянам, яны не міжленіем, а таксама асобам без грамадзянства.

Усе названыя прэтэнзіі на новыя: яны ў той ці іншай форме ўжо агучваліся. І дагэтуль справа ўдавалася ўлагодзіць. Чаму ж цяпер усё пачалося наноў? Магчыма, «вінаваты» Аляксандар Каузін. У жніўні, першым вынесены папярэджаны пісьменнікі з Украіны. Тым часам на Статуте СБП, зачвердканным Мін'юстам, дазваляе сіброву ў арганізацыі на толькі грамадзянам, яны не міжленіем, а таксама асобам без грамадзянства.

Але дзядзіць беларускі комік司 спрабавалі «Навінкі». Памятаю, з якім зацікаўленнем глядзелі на апошнюю страницу старонку пасажыры гарадзкога транспарту як Баранавіч, этаж і Менску.

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЕ Ў РЭДАКЦЫЮ

Віцебска-Рыскія акты XIII—XVII ст.: Дамовы і службовыя кас-рэспандэнцыі паміж органамі кіравання гораду Віцебску і га-зейскага гораду Рыгі (з былога комплексу *Ruthenica-Dziaržkauča-ga* гісторычнага архіву Латвіі). Вып. I: Дакументы гаспадарч-чандліў, XV—XVI ст. / Падрыхт. А.Дзяржановіч; НАН Беларусь, Інстытут гісторыі. — Менск: Атэнаеум, 2005. — 88 с.: іл. — (Athenaeum, Том XI).

Багацце культурных дакументаў гаспадарчых контрактаў даўжніх жыхароў Рыгі і Віцебску ў XIII—XVII ст. адлюстравана на старонках дакументаў,

перакладчыкаў, падрыхтаваных да працы з ёю.

Каміо Альбер. Выбраныя тво-ры / Пер. Змітра Коласа. — Менск: Мастацкая літаратура, 2005. — 431 с. — (Сэрыя «Скарбы сусветнай літа-ратуры»).

Найбліжэйшае выданыне Каміо па-беларуску. Упершыню друкуецца по-ўніверсальнай беларускі пераклад раману «Чу-жаніца».

Уланов, Васілий. Волочная по-мера і устава і ўе значенне вісто-рии Літвіско-Рускага государства / Под ред. Е. Ашченко. — Мінск: издатель В.Хусик, 2005. — 256 с.

Публікуецца рукапіс, які раней ніколі не выдаваўся. Арыгінал тэксту захоўваецца ў Расейскім гісторычным музеі ў Маскве. Гэтая кніга была напісана расейскім гісторыкам пад час рэвалюцыі 1905 г. у духу моднага тады «народадзяўстваў» ўсходнім. Гэта кніга — грандэйная агарнічная пераўтварэнне ў Вілікім Княстве Літоўскім сярэдзіны XVI ст. Наглядзіць на кнігу як выдаваць так і не дало сабе рады з польскім спасылкамі ў тэксце, выхадзіць на невядомай працы варта ацінцікі як значную падзею для гісторыкі ВКЛ.

ADz

Падпольныя дзяржавы

Паўночны Каўказ няўхільна рухаецца да аддзялення ў адносіні да Расей. Аналіз Сяргея Богдана.

Замах на прэм'ер-міністра Інгуштіі прадстаяў, што расейскія ўлады не кантролююць суніты ісламскай супрападразненій асафіяй на Каўказе. Гублючы Закаўказзе на тле вываду войскаў з Грузіі і прагрэсу ў армяназэрбайджанскіх перамоўах, Масква пачынае баяцца за Паўночны Каўказ.

Яшчэ не вайна, але ўжо на мір

Прадвеснікам фіналу расейскага панавання на Каўказе сталі падзеі канца 1990-х. Масква ўжывала силу, раздупышы ісламіцкія джамааты (грамады) Дагестану ѹ напаўнезалежную Чачэнню. Але супраўдна чачэнцы зламілі не ўдалося, а джамааты зьяўліліся на ўсім Каўказе. Найблыжы дапякае расейцам Дагестан. Колькасць палітычных забойстваў тут вырасла ўтраі з 80 на працягу 2003-га і першай паловы 2004 г. да 80 за першыя паўгодзіды 2005 г.

Пра бясцельства ўладаў у гэтым рэгіёне сведчаньне высновы прадстаўніку У. Пуціна па Паўднёвай федэральнай акрузе Дзмітрыю Козака, які канстатуе: маскоўская палітыка на Каўказе пачырпела паразу: «Далейшася гінараванне сацыяльна-палітычных і эканамічных праблем у найбліжэйшым часе можа прывесці да розкага росту колькасці акцыяў пратэсту, некантроліруванага разьвіцця паўднёвай, лягічным заканчэннем чаго будзе адкрыцце сацыяльна-групавых, міжэтнічных і канфесійных канфліктў». Высновы пацвярджаюцца вынікамі аптыканіяյ. Наводзіцца Ўсерасейскага цэнтру даследаванняў грамадскай думкі, больш за палову дагестанцаў гатовыя бацькоў ўздел у дазволеных акцыях пратэсту (у сярэднім па Паўднёвай Федэральнай акрузе — 34%) і на менш за 29% — у несанкцыянаваных (па ПФА — 10%). 15% жыхароў «гатовыя да экстремісцкіх дзеяній»: 8% гатовыя захопіваць будынкі дыкій перакрываць дарогі і 7% — прымініць зброю.

Рост антимаскоўскіх настроў вымушае Крэмль рабіць адэвакўтныя заходы. Пуцін ужо абвесьціў пра стварэнне ѹ Дагестане і Каракаева-Чаркесіі дзіюючых вайсковых базаў і размінчэвэныя тэм дзіюючых новых брыгадаў, зона контратэрорыстычнай апэранцыі пашыранае на тэрыторыю ўсіх каўказскіх рэспублік.

Фінансавыя чыньнікі

Рост нестабільнасці афіцыйнай Масквы традыцыйна тлумачыць нізкім узроўнем жыцця, бесправодствем ды карумпаванасцю — то мяццовых элітаў. Але яна ўсё тут так проста. Так, у Дагестане зафіксаваны самы нізкі намінальны заробак па Расей (каля \$100), але на рэспубліку прыпадае самы буйны аб'ём апэранцыі па амененіі валуоты. За апошнія два гады выдаткі насељніцтва на набыцце

Расейскія салдаты ахоўваюць чачэнскія выбарчы ўчастак.

замежнай валуоты павялічыліся з 1,6 млрд руб. да 8,8 млрд руб., а за мінулыя чатыры гады ўзлады ў замежнай валюце ў Ашгабадскім рэспублікі ўзраслі ў 17,5 разу! Аб'ём грашовых пераказаў у Дагестане несунуна расце.

Фармальна бюджет патэнційна неспакойных рэгіёнаў Каўказу мопна залежыць ад датычнай цэнтру (у Дагестане сродкі Масквы забясьпечваюцца 84% краевага бюджetu). За апошнія чатыры гады фінансавая дадамага ўзлады ўзраслі ў 3,5 разу. Але кіруючыя кланы прысыбечваюць сродкі, якія не даходзяць да насељніцтва. Такім чынам, Крэмль фактычна купляе ляльнасць мяцсовых баронаў, насељніцтва жыве ў іншай эканамічнай сістме.

Дэмографічны і рэлігійны чыньнікі

Але пачатку 1990-х на Каўказе адбываўся працэс нацыянальнага і наядзеленія звязанага з ім рэлігійнага адраджэння. Калі ў 1983 г. у Дагестане было 27 мячэт, зараз іх налічваецца 1595. Дзеянічна ў рэспубліцы 422 рэлігійныя наўчальныя установы.

Змянілася і структура насељніцтва. Даўня расейскага насељніцтва скарацілася ўдзеві (у Дагестане не яно ціяр пададзені 4,7%). На тле агульнага скарачэння колькасці насељніцтва Расей (на 400 тыс. штогод), на Паўночным Каўказе назіраецца ягоны рост. Напрыклад, чаркесаў, наводле перапису 1989 г., было 50,8 тыс. чалавек, а наводле перапису 2002 г. — 61 тыс.; чачніцу, нягледзячы на вайну, — 957 тыс., стала — 1361 тыс. Рост насељніцтва дазваляе каўказскім народам больш узроўненна разважаць пра сваю будучыню. Падставы для аптымізму дае і незалежнае разьвіццё Паўднёвага Каўказу, што вызваліцаць ад расейскіх упрыгожваў. Трубаправод ад Баку да Джейхана пахаваў апошні

нія расейскія спадзіваныі на сваё вяртаннне ў Азэрбайджан. Дагестанцы ж захоплены назіраюць становішчы на сітуаціі новых незалежных дзяржаваў побач з сабой.

Паміж ісламізмам і Москвой

Рэгіянальная і федэральная ўлада амаль трапіцца сваю легітимнасць. Любое змяненне ў краініцтве выклікае барацьбу за перадзел сферы управы. Так, у Дагестане паўнамоцтвы кіраўніка краю, 75-гадовага Магамедаля Магамедава, скончылі наступнім летам. І дастабілізацыя абстаноўкі непазъбежная, як пры захаванні ўлады клану Магамедава, так і пры яго замене. Каб выратаваць сваю ўладу, Масква троуба стварыла сістemu кіравання, заснаваную не на кланавасці, а на ёфектыўнасці. Але гэта можа прызвесці да радыкальнага фундамэнталізму, але яны ствараюць асаблівую сацыяльную прастору, дзе расейскія сацыяльныя і прафесійныя нормы ўжо ня дзейнічаюць. Няздолнасць дзяржавы забясьпечыць на сваёй тэрыторыі вэршніцтва ўласных закону азначае страту сувэрэнітету. А гэта выразны прадвеснік хуткай страты кантролю над гэтай тэрыторыяй.

Пры ўсёй адрозненасці мэтай ісламскіх джамааты, мяцсовые карумпаваныя кланы і арганізаваная злачыннасць на Каўказе займаюцца сеньня тым самым — яны пасярэднічаюць у адсутніцце дзяржавы. Паралельная ўлада запаўніе паўсталую пустэ-

ад цэнтру. На Каўказе фармуецца паралельная сацыяльна-палітычная і практыка на поўнач назіраючыя Маскву.

Адміністрацыйная міжа Дагестану, Чачэніі і Ингуштіі з Ставропольскім краем і Асітыйскай ахоўваецца амаль як дзяржаўная, а ў мове жыхароў гэтых рэспублік любая вандраўка на поўнач назіраецца «гнаездай у Расею».

У рэгіёне імклюваюць разыўваюцца паралельныя ўладавыя структуры ў выглядзе пабудаваных на разлічных прынцыпах джамаат. Гэтыя грамады вернікаў зусім не аваняюць непазъбежную, як пры захаванні ўлады клану Магамедава, так і пры яго замене. Каб выратаваць сваю ўладу, Масква троуба стварыла сістemu кіравання, заснаваную не на кланавасці, а на ёфектыўнасці. Але гэта можа прызвесці да радыкальнага фундамэнталізму, але яны ствараюць асаблівую сацыяльную прастору, дзе расейскія сацыяльныя і прафесійныя нормы ўжо ня дзейнічаюць. Няздолнасць дзяржавы забясьпечыць на сваёй тэрыторыі вэршніцтва ўласных закону азначае страту сувэрэнітету. А гэта выразны прадвеснік хуткай страты кантролю над гэтай тэрыторыяй.

Пры ўсёй адрозненасці мэтай ісламскіх джамааты, мяцсовые карумпаваныя кланы і арганізаваная злачыннасць на Каўказе займаюцца сеньня тым самым — яны пасярэднічаюць у адсутніцце дзяржавы. Паралельная ўлада запаўніе паўсталую пустэ-

чу, бярэ на сябе выкананье функцыяў, што некалі належалі расейскай уладзе. Яна культывуе свае кодксы гонару, варожыя на толькі афіцыйнай дзяржаве, але і расейскаму мэнтальтэту.

Нічтожнае ўтаймаванне ісламу

Калі ўлічваецца закрытасць дыскрдытаваных мяцсовых эліт і адсутніцца сацыяльны мабільнасць, джамааты валодаюць вялізнымі рэсурсамі для росту як носяціў паралельнай улады. На пачатку 1990-х іслам разглядаўся расейскай уладай як сіла, што можа спрыяць інтэрэсам этнічнай мазаікі Дагестану. Аднак іслам так і не стаў чыннікам стабільнасці, хаця дзяржава давала немалыя грошы на мячэты. У часе адраджэння выявіліся падставы для разыходжанія паміж прадстаўнікамі «рэзальнага», традыцыйнага для Дагестану, суфійска-га іслам і ўсё больш шматлікімі так званымі «вагабітамі» (салафітамі).

На думку расейскага ўсходніцы Да. Макарава, «вагабізм і суфійскі іслам знаходзяцца ў розных становішчах адносна існуючага ў Дагестане сацыяльна-палітычнага ладу, заснаванага на традыцыйных кланавых сувязях». Суфійскі іслам структурна ўпісаны ў систэму гэтых сувязяў. Адмаўляючы сілу, вагабізм адмаўляе і санкцыяўаны ім сацыяльны лад. Дагестанская вагабітія асновай сваёй пранаганды і агітации зрабіла тытульны прадкініцтва.

Масавыя злоўжываныя чыноўнікамі, закрытасць ўлады і неадчувальнасць да патрэбў насељніцтва стала галоўным чыннікамі, што спрыялі ўздыму джамаатаў. Вагабіты высоўваюць алтарнітыўны існуючаму становішчу, фактычна пранапаваўшы новы ўніверсалістскі праект. Гэта — малдъя «справядлівага грамадзтва», у якім німа месца кланам, тымпам ды вірдам, г.зн. пераваце па этнічнісці. Тому салафізм можа быць вельмі папулярны ў шматлікіх новін Дагестане.

Для Масквы вельмі важна захаваць стабільнасць і дзеля разлізу запаўніць на падставіх новых эканамічных праектаў на Каспійскім моры, найперш будаўніцтва трубаправодаў. Дагестан для Масквы — гэта брама Каспію, бо акурат у дагестанскіх партах базуецца Каспійская ваенна-флотская палітыка — важны інструмент вайскова-палітычнага ўпрыгожвання Масквы на Каспіі.

Дагестанскае ўзьбярэжжа і яго інфраструктура — гэта сур'ёзны рэсурс расейскага ўпілы на цэнтральнаазіяцкія краіны. Трачыць Дагестан, Расея адстуціць на толькі з Каўказу, але і з Цэнтральнай Азіі.

Шэсьцьсот гадоў

«На якім возе ехаць, таго і песьню сипляваць», — пасынкаеца муздзін Сулейман Рафаловіч.

раваньне, свае могілкі, яшчэ гадоў дзесяць таму былі нават свае танцы.

«Татары да нас раней не хадзілі! — перакрыкае грукат івейскай дыскатэй кабета, што стаіць пры дэльярах на франц-кантролі. — У іх свая плошчоўка была! На нашу яны толькі вядлікі гурмой біцца прыходзілі!» А цяпер такога не бывае? «Ціпер! Біцца? Да тут палова татараў», — усыміхаеца чарнілавікіні капітан міліцыі, кіаночы ў бок на тоўшчу падлеткаў, якія шаленеюць пад хаўс. «Мы тут усе сібры! Асабліва як нап’емся», — брава адказваюць 15—16-гадовыя хлапцы. Дык што, і татары п’юць? Сыяюць: «Іх толькі па іх сівятах на танцы не пускаюць». А хрысьціяну у пост? «Хрысьціяну пускаюць».

Муздзін дзядзька Сюля

«Пінь-курыць — гэта харам. Няможна, — кажа Сулейман Рафаловіч, муздзін івейскага мячэту. — Таксама, як і пакланіца выявам, верыць у іншых багоў, апрач Алага адзінага...» Адшучкаць муздзіна нам дапамагла элегантная татарка, у якой мы запыталіся на вуліцы, дзе жыве імам ці яго памочнік. «Дзядзька Сюля» — паклікала яна. Дзядзька Сюля выйшаў з нетраўгітанскай ціпліцы. Як і ўсе татары, муздзін жыве з агародніцтва. Яго памідоры нагадваюць вінаград — не памерам, а колькасцю. Падвязаныя кусты ў рост чалавека, да кожнага падведзеная вада, у двары — грузавы фургон, куды зымічаеца многа, многа скрынік са съезжай гароднінай. Дзядзька Сулейман з сынам маюць свой аўтанаўмы бізнес. «Гуркі на ведаю дзе дзеци, — сымеаца муздзін. — Кожны хоча маладзеньких і роўненых. Кручаных не бяру ў зусім».

Прадукція манумэнтальных татарскіх парнікоў пльыве на менскія базары. «Татары багатыя, бо зямельныя!» — нашэптаюць зайздроснікі на базары івейскім. Той, хто бачыў руکі дзядзькі Сулеймана з неадымальным зеленікаватым наётам ад памідорных кустоў, запіраюць. Не таму. Конегадоўлі і грабарства як татарскі бізнес адмерлі. Прауда, у муздзіна ёсьць булавая кабылка, і ў імама конік.

ЦЫТАТНИК

СНІД-памятка з Івейскага гатэлю

...Прайяўляйце пільнасць у рабоце партнёра і карыстаіцеся прэзэрватывамі.

...Прыняніце толькі шпрыцы, іголкі і другія колючыя рэжуючыя інструменты.

...З метай прафілактыкі ВІЧ-інфекцыі ў івейскім раёне функционуюць пункты даверу для наркаспажыўцу.

...Абмен шпрыцоў на інтимна-давяральний аснове.

На Івейскім базары пануюць татары.

Беларускія татары жывуць разам з намі, але асона. Свае вуліцы, свае самакіраваныне, свае могілкі, свой бізнес. Рэпартаж зь лука Андрэя Скурка.

Татарская прысутнасць у Ію ніевідавочная. Прынамсі, на фасадзе. Парадная карцінка съездыць, хутчэй, пра колішнюю прысутнасць габрэю. Іх падноўленыя камянікі каляровай гірляндай цягнуцца ад цэнтральнае плошчы ўніз да касыцёлу. Аднапавярховы Кракаў. Этак расквітела Ію, атрымаўшы статус гораду.

На касыцёле — езуіцкая манаграма. Присутнасць Бога на гэтым не сканчаеца: напосныя съязтлом скляпеныні, чисты хор, у аўтары — гульня белага і чырвонага колеру. Івейца карыстаюцца з эгата цуду як могуць. З раницы ў нядзелю пабачыш у цэнтры ўбраную маладзіцу і паважную беларускую дзядзьку на ровары — маршрут вызначычы не складана. На імшу зьбираеща паўмістечка.

Другая палова таксама нічога ня мае супраць Хрыста — прарока, пасланага ад Алага. Іх храм стаіць не на скрыжаваныні галоўных вуліц, як касыцёл, і ня ўзбочі плошчы — між аддзяленнем міліцыі і забітай сінагогай, — як праваслаўная цэркава. Мічэт хаваецца ў сцены татарскага кварталу. Шэсьцьсот гадоў беларускія татары жывуць разам з намі, але асона. Свае вуліцы, свае самакі-

на беларускім возе

«Ат, адзін клопат зь імі, — крывіца дзядзька Сулейман. У нас ёсьць прымаўка: як будзеш мець каня ці будзеш мець жану, на будзеш мець пакю».

Кляшчук на экспарт

На дзяржаўнай работе ў Іюі найлепш зарабляюць дарожнікі ў ДРБУ, работнікі гаргару і электрасетак. Ёсьць яшчэ кансервавы і хлебазавод Але хлеб у старых пячах выходит з нясмачны, і людзі ганіюцца за прывознымі лідзкімі прыватных крамах.

Сыяпан Станілка, лідэр івейскіх «аўганцаў», таксама яго прадае. Крама «Аўганец» — на цэнтральнай плошчы. Станілка нават паставіў помнік землякам, што загінулі на савецкай вайне ў Аўгустаністане. Помнік той у цэнтральным скверы падобны да сцяны Камянецкай вежы маштабам 1:10. Прыватны сэктар у Іюі дарос да ўласных рэстарацый. Карчма «Стары млын» спакушацца па дарозе ў касыцёл. У гэтай сярэднезўрапейскай рэстарацыі можна смачна павялічыцца удвараі з лідзкімі півамі за 15 тысячай.

Неад'емны атрыбут дзяржаўнага гандлю ў гэтых памежных районах — канфіскат. Продаецца ён і ў івейскім прадмагаце. Тут можна набыць «на запчасткі» матацыкл за 77 тысяч рублёў або «Волгу» за чатыры мільёны. На другім паверсе прадмага — кнігарня Зь «беларускага» ў ёй, — «Меч князя Вялікі» Леаніда Дайнікі ды стосы фтоальбомаў Анатоля Клешчuka з усімі колерамі Беларусі. Біруць яго звычайна дзеці, што едунь за мяжу. Нягледзячы на Лукашэнкавыя забароны, дзеткі з Ганчароў і Урицшак. Суботнікі і Трабаў па-раненшаму адпачываюць улетку ў Італіі й Амэрыцы. У 1986-м Іўнакрыла радыёцынай плямам, і з гэтым людзі звязваліся рост ракавых захворванняў.

«Але ў Беларусі ў сто разоў лепш, чым у Літве, у тысячу, — гарачыца Юзаф Русакевіч, настаўнік з Майшагалы. — Там толькі палітыкі 16 тысяч з'юра получуюць. А людзі бядуюць. Грузавік гарэлкі прывозіць, вось яны галасуюць за Ўспаскага». «Там добра, дзе нас німа, — даказвае адваротнае работніца лідзкага дома культуры. Я вось з чырвоным дыплёмам скончыла інстытут, а ципер зарабляю 180 тысяч. Дыс у Літве пэнсіянэр удварае больш атрымлівае».

Татары на складзіца. Яны, на-коликі могуць, дыстынцыююць ад палітычных працэсаў і грамадзкага жыцця. Німа ў іх сваіх дэпутатаў, толькі адзін зрабіўся фэрмірам. Татарскай грамадзіцай кіруе камітэт з дзвяцаці чалавек. Ён зъбірае гроши на грамадзкія патрэбы. Дапамагаюць і аднаверцы з Польшчы. Той самай, дзе галечка, калі верыща БТ. Агародніцтва — таксама спосаб уছкаў у сябе, у сваю грамаду. «Мы за Лукашэнку, — адводзіць убок вочы дзядзька Сулейман. — Нас жыцьцё на-вычыла. Шэсцьсот гадоў тут жы-

вём. На чылім возе ехаць, таго і песню съпявальню». Прынамсі, сёняня ў паштартным стале не пепрэпісваюць Ях'яў на Іванаў, а Мустафаў на Сыціанаў. Прынамсі, сёняня можна хадзіць у мячэт.

«Па-татарску гаварыць мой бацька вучыў. Пакупль не памёр, — распавядае музэдзін. — А потым быў застойны пірэяд. І ты, хто 50-га, 60-га году нараджэнных тая ўжо іспісъменны. А разраз ужо зноў вучачь дзяцей. Зімой. Калі німа занятку ў гародзіце». Выкладаюць у такай наядзельнай школе татарскую мову і асновы веры маладёны. «Яны былі ў Менску на зыздах, гісторыю, пра Мухамэда, хадысы яны ўсё знаюць, што гаварыў Мухамэд-прапроко», — з гонарамі кажа Сулейман. Моладзь ісламу не адракаеца. На Курбан-Байрам зъбіраеца поўны мячэт людзей.

Зэфір для мулы

«Алаг ні да кога не падобны, і да яго нікто не падобны. Ён сам не нарадзіўся і нікога не нарадзіў. Ён як родзіц, Ён стварае. Сказа: нахай будзе так! І так робіцца. Мы шануем і Ісю-прапрака, бо ён пасланы ад Алага, ад Бога, для хрысьціян, і Мусю, каторы юдэяў настаўляў на правільны шлях, каб верыли толькі ў адзінага Алага, у Бога. Шануем Ібрагіма, Ісмаіла-прапаіца. Яго бацька рабіў ідалы — статуй, — а брагім сказаў, што ім на трэба пакланіцца, трэба адзінаму Богу пакланіцца. А ты ідалы пабі, бо яны не даюць ні шкоды, ні дабра».

Працяг на старонцы 14.

Хоць білет на суботнюю дыскатэку каштуе ад 3000 рублёў, сюды зъбіраеца ўсё літве.

Беларусы маюць імёны па бацьку, а татары — і па матцы. На кожнай татарскай магіле пазначана імя маці пахаванага.

Лідэр івейскіх аўганцаў паставіў на цэнтральнай плошчы Іюі помнік землякам, што загінулі на савецкай вайне, і адкрыў побач краму.

Дарога да касьцёлу вядзе паўз стary млын (справа).

Шэсьцьсот гадоў на беларускім возе

Працяг са старонкі 2.

Статуі ж нежывыя...» Казань дзідзькі Сулеймана гучыць прости і натурализму. Казань шчыгра верніка, які ўёж жыць пра жыў з Алагам у душы.

Словы, якія ідуць ад сэрца, у сэрца і трапляюць. Таму ў мячэства хочаща перахрысціца і пакланіца на Мэку. Бог адзін.

Храм Алага з сирдзіны падфарбаваны ў блакіт. Крыху цымнешыны з неба ў высокіх воках. Разуваємся ў сенцах, ступаем на кілмы. На сценках — каліграфічнае візывыслойці з Карану, малюнкі съятых месціц. Для ўсіх візываў муэздзін Сулейман парабіў акуратны рамкі. Каля агенцы на Мэку — узвышэнне з прыступкамі, адкуль прамаўляеся мұла. На прыступках ляжаць цукеркі, печыва, зфіры ў шакалідзе. У мячэт людзі бяруць з сабою прысмакі: ставіць збоку лясыны, і кожны мусульманин падыходзіць і частуеща, чым хоча. Для мұлы ў знак павагі асобна кладуць, усіго патроху. Каф зымісціць усіх, у мячэце зроблены «другі паверх» — галерэя на часаных драўляных слупах.

У жаночай палове мячэту стаіць кветкі («ат, кабеты, ўсё ім хо- чаща, каб прыгожо было», — пасміхаецца Сулейман), складзеныя цепляві хусткі. Во ўзімку мячэт не ацяпляеца; звычайная справа — маліца ў кажуху і валёнках. Жаночыя маліца асобна на толькі ў мячэце. І ў часе ма- літыў дома, як загадаў прарок, жанчына стаіць ззаду мужчыны.

Каб мужчыну не апаноўвалі зам- ныя спакусы. Яшчэ прарок ска- заў: «калі дома ня маліца, дык гэта ня дом, а магіла.

Татары з жыдамі — браты

«Браць за жонку хрысціянку — гэта халіль. Можна, — кажа муэздзін. — Калі яна пераходзіць на нашу веру. Падпрадкуеща нашым законам. Вернік у Алага адзінага. Ні ў мнагабожжа, ні ў ідалапаклонства. Прарок дазваляе мусульманину мець да чатyroх жонак, калі можаш іх утрымліваць». А іш ёсьць у Іўі такія мнагожонныя сем і? «Тут адной жонцы, бывае, ледзь рады дасі!», — махае рукой наш гід.

Татаркі зусім рэдка выхадзяць за нетатараў. Вера і поўязь крыўі цэмэнтуе гэтую маленькую грамаду. Але вакол — вілкі съет. І татарская моладзь ужо танчыць разам з беларусамі на дыскатэцыі пад модную заходнюю музыку. Яшчэ пару пакаленій — і татары расчынішча ў беларускім моры. Або здолеюць мадэрнізація, зрабіць сучаснай і прыягальняй сваю традыцыю, знайсці сабе месца ў новых умовах. Многас тут залежыць ад моладзі.

Прое івейшадаў якраз вірнулася з

турцій, дзе вучыліся ў разлігнай школе. «Яны лепш маліца за старых — пяць разоў на дзені», — хваліць Сулейман. Можа, моладзь адновіць і традыцыю абразання хлопчыкаў. Апошні раз яго рабілі ў 1946 годзе — прыжджаджалі «два старыя з сівымі бародамі» і абралі ўсю івейскую дзяцьву з татарскіх вуліц. Тады пашчасыціла ѹ самому Сулейману. «Некаторыя хлопчыкі, да году, яшчэ не хадзілі. А некаторыя ўжо вялікія былі, па дзесяць гадоў. Уцякалі ад тых дзядоў, баляліся», — успамінае ён. Пасыль сёй-той яшчэ вазіў малых у Вільню, да габрэяў. «Да габрэяў!» — апошні раз яго рабілі ў 1946 годзе — прыжджаджалі «два старыя з сівымі бародамі» і абралі ўсю івейскую дзяцьву з татарскіх вуліц. Тады пашчасыціла ѹ самому Сулейману. «Некаторыя хлопчыкі, да году, яшчэ не хадзілі. А некоторыя ўжо

вялікія былі, па дзесяць гадоў. Уцякалі ад тых дзядоў, баляліся», — успамінае ён. Пасыль сёй-той яшчэ вазіў малых у Вільню, да габрэяў. «Да габрэяў!» — апошні раз яго рабілі ў 1946 годзе — прыжджаджалі «два старыя з сівымі бародамі» і абралі ўсю івейскую дзяцьву з татарскіх вуліц. Тады пашчасыціла ѹ самому Сулейману. «Гэтая можна, каб габрай абраці мусульманіна, — тлумачыць муэздзін. — Таму што татары з габрэямі — браты». «Абразаныне — гэта дзяля чысціні. Дзяла гігіені. Ад яго ніхто не паміраў. Але цяпер, сярод рускіх, знаеце, калі ўста-

навіць такое... мерапрыемства, можа быць якая-небудзь няўвязка. Праблема можа быць...» — гаворыць Сулейман.

Татары змушаныя мімікраваць у саветызаваным грамадзтве, падавацца такімі, «як усе». Каб не прыцягваць увагі свайгі адрозніцца. Ахвіраўца магчымым, каб не правакаваць варожасці. Шэсьцьсот гадоў навучылі іх: спакой грамады — перадусім.

А аbasнаваліся татары ў Іўі на вікі. На іх могілках — мізары, — дзе людзей хаваюць ад 1397 году, зямлю выгараджана з запасам яшчэ на гадоў шэсьцьсот. Пад матутнымі хвоямі спачываюць пакаленіні. І на абамшылых камянях, і на новых мармуровых памятках побач з імем па бацьку з павагаю напісаныя імя мачі памерлага. На вольнай палове могілак бушуе бульба. Як татары, каб зімілі пуставала?

Здымкі Андрэя Лянкевіча

Каля агенцы на Мэку — прыступкі для мұлы.

Невыносны цяжар свабоды

Суднаверф імя Леніна ў Гданьску тро тыдні таму згадвалася ў заходній прэсе вельмі часта. Рэч у тым, што чвэрць стагодзьдзя таму тут адбылася адна з галоўных падзеяў мінулага стагодзьдзя — падпісана гісторычнае пагадненне паміж камуністычнымі ўладамі ды прафсаюзам «Салідарнасць». Падзея, што адбылася ў Гданьску 31 жніўня 2005 г., таксама мае сымбалічнае значэнне. Экс-прэзыдэнт Валенса, сёньняшні кіраўнік дзяржавы Квасьевскі, прэзыдэнт Эўракамісіі Жазэ Мануэль Барозу, прадстаўнік старшынства Вялікабрытаніі ў ЭЭ Джон Прескат і прэм'ер-міністар Польшчы Марек Бэлька падпісалі Дамову аб стварэнні Эўрапейскага цэнтра «Салідарнасць». На цырымоніі прысутнічалі прэзыдэнты Грузіі Міхail Сакашвілі і Украіны Віктар Юшчанка, а таксама кіраўнікі ўрадаў краін Балты, некаторых іншых дзяржаў Эўразіі. Піша Віталь Тарас.

Прэзыдэнты ѹ спадчына «Салідарнасці»

Марек Бэлька, прамаўляючы, казаў, што дарога да свабоды, якая началася тут у 1980-м і прывела да вызвалення краін Усходній Эўропы ад камунізму й таталітарызму, «мусіць скончыцца ў Менску». Нямала з тых, хто пачуў гэтую словаў, падумаў, што дарога будзе вельмі доўгая.

Былы прэзыдэнт Чехіі Вацлаў Гавал расказаў, што ён і ягоныя падлічнікі ў тых часах сядзел ў турме, і адзін крыніцай інфармацыі для іх быў чхаслаўшчык афіцыёз «Рудэ права». Але, прачытаўшы маленкую пралагандысцкую настакту ў газэце аб тым, што адбылося ў Гданьску, яны зразумелі — гэта пачатак канца камуністычнай сістэмы.

Перад тымі, хто прыйшоў на плошчу перад уваходам у гданьскую вэрф №1, паўставала непаўторнае відовішча. Уваходная брама амаль да самага верху заваленая шматлікімі вянкамі зь бела-чырвонымі стужкамі і надпісамі «Салідарнасць», побач гарэлі прынесеныя вернікамі памільнай сучэвікі. Проста на плошчы перад уваходам на прадпрыемства адбылася імаша, што сабрала тысячы людзей. Чвэрць стагодзьдзя таму людзей было яшчэ больш. А за год перад тым, у 1979-м, падчас першага візита Яна Паўла II у Польшчу тут, у Гданьску, вернікі ўпершыню пачуў слова: «На бойцес!» Гэта былі словаў, якія так трэба было пачуць мільёнам паліаку ў 1970-я.

Імаша ў Гданьску сёлета праходзіла калі помніка рабочым, расстрэліным камуністычнымі ўладамі падчас акцый пратэсту, што працакілі па Ульбрэхтэ ў 1970-м. Гэты помнік у выглядзе трох высокіх крыжоў — амаль адзін рэч, якую пасыпець зрабіць незалежны прафсаюз «Салідарнасць» за пітнаццаць месяцаў сваёго легальнага існавання пад камуністамі.

Страйкуюць усе

Адна з журналістак зьвярнула ўвагу на быццам відавочны факт, які заставаўся як бы незаўважаным. У варшаўскай канферэнцыі «Ад «Салідарнасці» да свабоды» бралі ўдзел многія вядомыя людзі — Браніслаў Герэмак, Уладзімеж Цімашэвіч, Тадэвуш Мазавецкі, Адам Ротфельд, Збыгніў Бжэзінскі, Мадлен Обрайт. Срод іх — былыя прэм'еры і міністры, дарадцы, прафэсары. Але дзе ж тыя, чымі рукамі й дзеля каго рабілася мірная рэвалюцыя 1980-га, дзе рабочыя, сёньняшнія прафсаюзныя лідэры, пытліася гэтага журнالістка. А рабочыя — дакладней, частка з іх — былі ў момант урачыстасці па той бок брамы. У той час, калі адбываліся сівяточныя цырымоніі перад уваходам у Гданьскую суднавэрф, за яе брамай працягвалася... страйк. Прафсаюз суднавэрфі патрабуе аддзялення Гданьскай вэрфі ад прадпрыемстваў ў Гдані.

Але, як зазначыў падчас сустэрчы з журналістамі палітык, чалец Дэмакратычнай партыі, адзін з заснавальнікаў «Салідарнасці» Ян Літвынскі (яму прыпісваюць аўтарства назвы незалежнага прафсаюзу), гэта абсолютна нармальная рэч. У свой час Гданьская вэрф моцна падцярдзіла ад скарачэння колькасці заказаў на прадукцыю і выліканага гэтым масавага звальнення рабочых. Але апошнім часам справы паўстапаўно зной пайшлі ў гару, і прафсаюз гданьскага прадпрыемства, у склад якога ўваходзілі

з журналістамі адзін з чыноўнікаў МЗС Польшчы, падзея відбываліся на ўстане прынціпістанты дэмакратыі. Але ў дачыненіі да Беларусі Польшча шмат гадоў віла палітыку, адрознную ад палітыкі ЭЭ. Варшава да апошняга часу выступала за разнастайныя канкты на ўсіх узроўнях, у тым ліку на ўзроўні міністэрстваў і ведамстваў, супраць абмежаваній перамяшчэння дзяржавных чыноўнікаў з Беларусі, за нефармальныя сустэрчы. Гэтая палітыка, як цяпер прызнаюць у Польшчы, зайшла ў тупік, бо ўспрымалася беларускімі бокамі як слабасць. Доказам сталі апошнія падзеі вакол Саюзу палікав.

На думку прадстаўніка МЗС, палітыка Польшчы ў дачыненіі да Беларусі павінна грунтавацца на наступным. Па-першае, Варшава павінна як мага часцей удзымца пытаньне аб сітуацыі ў Беларусі ў ЭЭ, каб пра краіну ведалі як мага больш і ў той самы час успрымалі як неад'емны элемент эўрапейскай архітэктуры. Трэба таксама зламаць інфармацийную бліку ўакол Беларусі. Па-другое, важна падтрымліваць тэндэнцыі дэмакратызацыі беларускага грамадства. Адначасова патрэбны больш жорсткія санкцыі ў дачыненіі да прадстаўнікоў рэжыму. І па-трэцie, асноўныя эўрапейскія праекты павінны быць скіраваныя перш за ўсё на мэты мадэрнізацыі краін Усходній Эўропы.

Улады Беларусі, як падкрэсліў польскі дипломат, не зацікаўлены на юкіх пазытыўных сыгналах з Брушэлем. У тым самы час пасіўная пазыцыя Эўропы можа прывесці да падтэрнення ў Менску «андыжанскае сцэнарыю» — самага горшага з усіх магчымых. Пазытыўным, аднак, з'яўляецца то, што Расея больш ня ўдашацца рабіць выгляд перад Эўразіязам, быццам яна ня мае дачыненія да падзеі у Беларусі, запзіўні прадстаўнік замежнапалітычнага ведамства: апошнія падзеі, якія адбываюцца амаль сінхронна ў Маскве і ў Менску, съведчань ўзгодненасці палітыкі абедзвою спаўлі.

Адзін з заснавальнікаў «Салідарнасці» Богдан Барусевіч падчас сустэрчы ў Гданьску гаварыў на тэму Беларусі яшчэ больш чырвя. Нягледзічы на тое, што Беларусь была і застаецца найважнейшым партніерам Польшчы, нягледзічы на ўсю важнасць эканамічных пытанняў, у тым ліку пытання газаправоду або вікар'ятання партоў, казаў ён, ніхто з польскіх палітыкаў ціпэр ня сідзе за стол прамоў на падтэрнікамі Лукашэнкі, бо гэта было бы палітычным самагубствам. Што да магчымых эканамічных санкций, дык гэта, паводле слоў Барусевіча, вельмі цяжкі інструмент. Гэта на скальпэль, а молат, які б'е без разбору па ўсім насельніцтве краіны. У сувязі з гэтым былы дзеяць «Салідарнасць» згадаў 1981 г., калі Рэйган у ЗША вырашыў, ці ўводзіць эканамічныя санкцыі супраць Польшчу пасля абышчэння там ваеннага становішча. Кіраўнікі апазыціі жорстка спрачлілі паміж сабой, перш чым прыйшлі да згоды — санкцыі патрэбны. І яны засвячвалі сваю эфектыўнасць. Але ўсё-такі, лічыць палітык, реч на ўсанкцыях. Перамены ў якой хочаць краіне толькі на пятую частку, а можа, і ў меншай ступені залежаць ад замежнага ўздзеяння. Усё астатніе залежыць ад саміх людзей.

Як сказаў у адным з выступаў прафэсар Бжэзінскі, «Салідарнасць» была нечым большым за прафсаюз із рух. Яна была не толькі рухам, але і духам. Варшава—Гданьск—Менск

Як заўважыў у нефармальнай гутарцы

Бабровая сага

У XX стагодзьдзі з Беларусі выяжджалі ў пошуках лепшай долі на толькі ейныя сыны і дочки. Закрунула краіну і эміграцыя баброў. Што праўда, ніхто іх — чорных, эўрапейскіх — не пытаўся: іх сілком вывозілі для рассялення ў Варонеж, Сібір, Літву; самі яны вандравалі на захад, у Польшчу. Беларускім бабрамі заселена і Эўропа, і Азія (дзе іх раней ніколі й не было). Даўнедаваў Адам Воршыч.

«Бабровы люд упадае ў смутак»

На пачатку XX стагодзьдзя бабры захаваліся толькі ў Беларусі. У Эўропе цігам стагодзьдзя ў іх мэтаўчына вынішчалі — забівалі дзеля футра, бабровага струмяня, мяса. Бабёр шмат часу бавіць у вадзе, таму ў сярэдніччы лічыўся рыбайнай — малюнак скуроны хвасце дужа нагадвае рыбную луску — і яго дазваліялі ёсць ў пост. Але на смаю міса бабра нагадвае зайца-куну, безъ ніякага рыбнага прымескі: бабёр харчуюцца толькі расльінамі. Страва з бабровых хвастоў не амбіндула ўвагі ўладзімера Караткевіча — ён згадвае як ія вялікі даўніцэ.

Баброве футра й струмень сталі ці на першым экспартаванымі з нашых земляў таварамі: імі гандлювалі яшчэ старыжныя славяні. Пазыней «бабровыя гоны» (месцы паселішча баброў) трывала ўвайшлі ў дзяржаўныя дакументы, а ў Літоўскім статуте 1588 г. нават згадваюцца заходы па ахове гэтага звера.

Чорныя бабры сустракаліся куды раздзея. З іх футра шылі шапкі для снатарада Рэчы Паспалітай. У сярэдніччы хадзілі нават легенды, што чорны ў бабровыя герархіі стаяць вышэй за рудых. У XV стагодзьдзя італьянец Пампоні Лэт, што наведаў ВКЛ, пераказаў у сваіх нататках нашы ле-

ганды. У іх гаварылася, што чорныя бабры пануюць над рудымі, як шляхты над сялянамі: «У баброў троі пароды — сяляне, баяры ймагнаты. Яны адровынаюцца колерам футра. У сяляніні сіліна звычайна без валаю і аблізьты вушы: футра іх вельмі таннае. Баяры чорна-рудога колеру: іх футра больш каштоўнае. Ім аздабляюць дзеля раскоши краі вопраткі. Магнаты, якіх ловяць наядзвайчай рэдка, зусім чорны... Яны ніколі не выходзяць са сваіх нораў; калі паказваюцца, дык у суправаджэнні ўсёлка статку: яны раздаюць сабранія «сялянінам» запасы. Калі магнат трапіць у руکі паліўнічых, прости бабровы люд упадае ў вілікі смутак, які выражае хадой і абліччам».

Беларуская вігра

Не апошнія месцы ў вынішчэнні баброў адиграў бабровы струмень, якому прыпісалі лекавыя магчымасці. У нашых працоўшнікі ён лічыўся панацэй ад шматлікіх хвароб: боляў у галаве і вушах, глухаты, ікайкі, гістэрый, колік у струйніку, бяссоніні і... сандлавасць — ды суспраціядзэзем ад укусаў скарпіёнаў і сродкам ад блох. Толькі пры канцы XIX стагодзьдзя мэдыцына дакала зняла няслушнасць вераваннію.

Да нашых дзён дажыло перакананне, што бабровы струмень —

выдатны сродак для павышэння мужчынскай патэнцыі. Пісьменнік Альесь Масарэнка знайшоў эпітэт «бабрыну» (настойкі на бабровым струмені) у старадаўнія кнізе і потым частаваў ім сіброву. Для прыгатавання бабрыну струмень трэба высушиць, сцірці ў парашок, засыпаць у сіпір і настойваць на месцы за 2—3 тыдні. Сіпір атрымлівае густога кашнячага колеру: «А смуродзіць чортам», — дадае А.Масарэнка. Калі настой будзе готовы, з'явіцца жоўты асадак. Прыміца бабрын траба так: 25 кропляў (прыблізна з дэсэртнай ложкай) перад сном.

«Адзін год павесілі ў хаце сучыніцы, прыходзім — німа: мама ўсё павыкнула, так смуродзі... Яго куплялі французскія і ангельскія фірмы. Паліўнічаму 250 рублёў давалі за кіляграм высушенага струменю», — прыгадвае пісьменнік.

Міты й праўда

Альесь Масарэнка ведае пра баброў усё. Па ягоных кнігах вучыліся паляваць на баброў... браканьецы. Так, у Белавескай пушчы затрымалі зладзея, у якога зналішті затрапанай книгі «На бабровых тонах». «Я па ёй навучыўся пасткі стаўні», — сказаў браканьец.

Доўгі час у СССР бабры былі пад строгай аховай — з 1920-х іх было забаронена лавіць. І бацька пісьменніка, Герасім Масарэнка, стаў адным з першых, хто ў Беларусі адраджала старадаўніе майстэрства баброўніцтва. Перад адпраўкай баброў кальцевалі.

«Канадзкія бабры падобныя чымсыці да выдры. Наш, эўрапейскі бабёр большай вагі — да 30 кг і больш бываюць. А тыя — у сярэднім па 15 кг».

Масарэнка знаеца на бабрах лепш за якога паліўнічага ці лисынічага. Нездарма яго запрашалі адлоўліваць баброў на толькі ў Беларусі, але й Літве. Там ён сутыкнуўся з рознымі паданнямі. «Тамтэйшая супрацоўніца, доктар науку, расказала: «Бабры ў Літве запруду робіць так: адзін стаіць камандус, а астатнія цігніць дрэвы». Я парырую: «Я бачыў, як яны на хатку гразь ціганоць у нас на балоце — дык там ніхто не камандаваў. Адзін цігніе гразь туды, другі палку прыносяць, тыкае, пасыля гразей замазвае — як людзі...»

Тамсама пачу́ Масарэнка гісторыю пра баброў і «якіх братоў». У 1955 годзе прывезлі нашых баброў у Літву (хочу ў іх быў і свае. Гэтак літоўцы дбалі, каб на стаціцца папуляцію). Выпуклі баброў на ўйкайе балота, а там наўкоўцу абстралілі з кулемётам «злётыя браты», якія адседзяліся ў лесе. І давялося наўкоўцам перадацца паўзком. Выпуклі баброў, і тыя ўжо самі пляхаліся ўз возера.

У Беларусі з Масарэнкам зда-

Фізіялогія бабра

Бабёр належыць да рода грызуноў. Яго магутныя пярэднія зубы-разцы вострыя, як нож.

Бабёр імкліва плавы пад вадой, дзякуючы сваім перапончатым заднім лапам.

Хвост бабра — пляскаты і ўкрыты лускай. У часе плавання хвост іграе ролю стырна.

Хвост самца

Хвост самкі

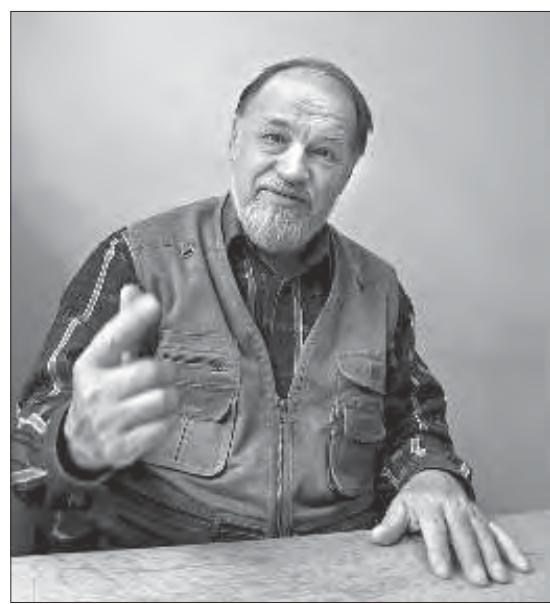
Бабёр можа знаходзіцца пад вадой да 15–20 хвілін, праліваючы пад ёй 700—800 м. У спакойных жа ўмовах сядзіць пад вадой ля дэзюху хвілін.

Узімку ў сяпячку не кладзецца. Жыве бабёр у норах с шматлікімі хадамі й адноракімі або ў збудаваных хатках.

Сёння бабра можна ўбачыць у Бярэзінскім запаведніку, на Сажкі і Нёмане. Прыым паміж рознымі групамі ёсць свае адрозненіні. Так, у **нёманскай папуляцыі** часцей сустракаюцца бабры з чорным футрам, на **Бярэзіне і Сажкі** — з бураватага-рудым.

Бабёр — вегетарыянец

Ён са смаю жывіцца лістотай, пупышкамі, карой і карэнінем наступных раслінін:

Альесь Масарэнка ведае пра баброў усё.

рылася падобная гісторыя. Ловячы з башкам баброў на Нёмане ў 1950-х, у адной хатцы знайшлі склад: гранаты, агністрэльную зброю, какух... Хуценка спылі назад — далей ад граху. А ўчыні да вогнішча прыйшоў незнамец. Пасідзеў пагутарыў, а на развітаныне сказаў бацьку: «Тваё шчасце, Герасім, што ты інвалід, а то пльць бы табе ўчыні на Нёмане...»

«Мяккае золата»

У Канадзе XVII—XIX стагодзьдзяў эканоміка была заснаваная на бабровым промысле. І ў Беларусі бабры давалі немалы прыбыток. Найдараўжайшымі былі бабры-альбиносы. Але іх пе-рабілі — не засталося ніводнага.

Злоўленага бабра кристалі практычна без адкіду. Высока цаніўся тлушч — за то, што ніколі не замярзае (нават у цяпешніх халадзільніках). За тоўстай скуркі скуркі бабровага «гарба» здавен рабілі падэшвы, якім не было зносу. Шэрсыц і пух пры гэтым з «гарба» вычысвалі і здавалі асобна — на капелюшы. З поўсці рабілі ніткі, а пух валілі — як на лямец. Кастроўская шапкі (на латыні бабёр — castor) нібытка лекавалі ад галадуна болю.

А.Масарэнка згадвае пра бацькавага знаёмца — Мізера з Прапойску: ён скупляў бабровыя скуркі, шэрсыц і прадаваў на міжнародны рынак. «Дык яго дыскваліфікавалі і адабралі міжнароднае пасъведчаныне гандляра пушнінай, — прыгадвае пісьменнік. — Ягоны брат пайшоў на хітрасць: лавіў чорных катоў, выскубаў пух і мяшав з бабровым. І яго выкрылі, забралі лішні...»

Так сурова з махляром абышлися нездарма. «Пушніна — гэта мяккае золата. У Ждановічах і на Камароўцы гандляры прадаюць бабровыя шапкі. Кажуць — з Літвы... Брешуш! Калі пачнеша зіма, прайдзіся па праспэкце — кожныя трэці ў бабровай шапцы».

Масарэнка лічыць, што дзяржава наўка пра ўласныя «златыя запасы». Не здаймаецца як сълед бабрамі. І таму ён пранес свой варыянт выйсція: «Ціптер аддалі баброў лягасам, а гэта ж першыя браканьецы. Дзе зброя — там і браканьецы. Траба іх ад-

даць таму ведамству, якое збройна мае, — хачя б рачному».

«Плача як бабёр»

Паливанье на баброў пачыналася позна ўосснн — калі ляжа першы сынет. «Бабра страліць нельга. Капканамі лавілі. Застрэші, а ён нырнуў ці куды-небудзь яго аднесла — і дзе шукаць?» — рапіц А.Масарэнка.

З паливаннем звязана прыказка «плакаць як бабёр» — гэта значыць зь вялікай скрухай. Ка-жучы, што бабер — істота сумленная і разумная — верыць у свой лёс. Калі бачыць паставленую на сябе пастку, дык з жалю плача, але ўсё ж лезе ў — праз накананавансіль. Паводле іншага варыянту легенды, у пастку бабер сам на лезе, а плача, калі бачыць не-магчымасць уратавацца. Сълзы

ў бабра насамрэч цякуч — вялікія, як боб...»

У А.Масарэнкі больш рацыяна-лістычная вытлумачнныя гэтага феномену. Плача бабёр, таму што не трывае дзённага съягтла, празмерна яркага для яго, — з'вер жа видзе начны лад жыцця: «Таму мы, калі зловім бабра, алразу пас-тку накрываем якім-небудзь бры-зантам. Ён і сцішваецца».

Тыповы беларус

Лицеў бабёр цераз двор,
На ём сукенак дзевяць пар,
На ём шапачка баброва,
Загараслая дуброва...

У фальклёры бабра згадваючы часта. Прымайка кажа: «Як забеш бабра, на будзеш месьць дабра». Магчыма, насы продкі

любілі яго за рысу, бліzkую сабе, — працавітасць.

«Бабёр — самаўпэўнены, як беларус: думае, «вось я ведаю, што прайшоў нядыўна. Я гэты ход сам капаў. А тут нейкая сетка стаіць, ёлкі злёны! Я гэтую сетку разынису — у мене ж такія зубы!» І лезе ў гэтую сетку. Залез, а тады бачыць, што ні туды ні сюды, і давай церафіца. І аж зубы свае крышыць аб яе», — прыгадвае лавескія прыгоды Масарэнка.

Зрэшты, на сёняня бабровая гісторыя па-ранейшаму застаецца tabula rasa: нікому ні адмысловага музэю, ні раскручанага міту. Не лічыць жа адзнакай апошняга двух баброў на колішніх трох-рублёвай купюры. Але сапраўдная беларуская бабровая сага яшчэ толькі пачынаецца.

Вясною ў сям'і баброў нараджаецца да піці малых. Ужо праз два-тры тыдні яны могуць рабіць невялікія падводныя шпациры разам з бабкамі.

Бабры жывуць сем'ямі. Пара баброў застаецца разам усё жыццё. На пачатку шлюбных гульняў на вадзе, бабёр і бабрых труца насымі.

Аднак часта мацеркі працягваюць насыць дзяляй на руках ужо пасыль таго, як тыя пачнуть самастойна бегаць.

Вялікі будаўнік

Перш, чым паваліць дрэва, бабёр здымает з ствала колца кары. Пасля абрэзяе дрэва з усіх бакоў.

Калі дрэва падае, бабёр разгрызае яго на невялікія цурбалкі.

Спачатку бабёр заднімі лапамі разварушае глей. Потым пераносіць яго пярэднімі лапамі.

Падчас пераносу глею хвост бабра грае ролю супрацьвагі.

Глей трабда для герметызацыі запруды.

Артур АЛЕКСАНДРАВІЧ

Літоўскі статут 1588 году

Кватэрнае пытанне

Уваход у жытло баброў разьмешчаны пад вадой.

У аточным з усіх бакоў вадой жытле сям'я баброў можа адчуваць слабе бясыпечна.

За межамі дому бабёр заўжды насыцярожаны. Адчуваючы небяспеку, ён імгненна хаваецца пад ваду.

Сямейнае жыццё

Бабры жывуць сем'ямі. Пара баброў застаецца разам усё жыццё. На пачатку шлюбных гульняў на вадзе, бабёр і бабрых труца насымі.

Восень на носе

Сусьветныя тэндэнцы ў модзе і змены ў съветапоглядзе аналізуе Тэда Лі.

На нос усяму съвету села восень. Ночы насыпніна халаднёюць, згянючы даміношна-пладова-ягадных дзядзек глядзець тэлевізар у самоце. Хатнія рулівіца закатаваў апошнія слойкі съльвовага сочыва, не стамляючы паказаць свае шафы, бітком набітыя марынаванымі гуркамі. Студэнты неахвотна спаўзаюць назад са сваіх закансіх падпрацовак. Іх сбры ў Беларусі пахніваюць адзін адному і пішучы доўгім электронным лістамі тальянкам, з якімі пазнаёміліся летам. Жыцьцё вірнулася ад даўжэйшых чэргаў пад ўсходнімі амбасадамі на вуліцы нашых гарадоў.

Здароў, лянона

Этай восенню цывілізаваны съвет заняты праблемай праца-голізму. На змену папулярнай працы і кар'ернага росту прыходзіць новая тэндэнцыя віртаньяя вечна занятых людзей да сям'і і спакойнага жыцця. Апошні бэстсэлер, які здзівіў і прымусіў задумца съвет, — книга французскай пісьменніцы Карын Мэр «Здароў, лянона», напісаная прац пастагодзьдзя паслы звязленыя з апесэці «Здароў, смутак» Франсуаза С. «Здароў, лянона» выкікала імгненню рэакцыю часопісаў і газет, якія на розных мовах запелі оды і дыфірамі адпачынку да вольнаму часу. І нездарма: за апошні час у ЗША і краінах, дзе праца ўзведзеная ў ранг ледзь не съявіты — Нямеччына, Галандыя, Японія, — крытычна ўзрасла колькасць клобаў ананімных праца-голізі. Туды прыходзяць людзі і скардзіца, што, працуячы 18 гадзін у суткі, страцілі здароўе і сям'ю.

Тым часам самыя багатыя на шчасльвых і задаволеных працай людзей звязанаў сканды-наўскія краіны. Эта тлумачыцца тым, што іх праца наладжана так, каб яны моглі ўволіць пабалбатаць з калегамі, без згрозы сумлення адлучацца на кававыя перапынкі і зайдзіць своечасова паладнаваць. Цікава, што колькасць праца-голізі змяніласяца, калі рухаца на поўдзень. Паўднёвія людзі на лічбу беспрацоў прычынай хаваўца і сканчаша жыцьцё самагубствам.

У Беларусі праблему праца-голізму можна паднімь толькі з іншага боку. Пакуль заходнія людзі захвораўчы на бесыспарынную працу з прычыны вечнага жаданьня палепшиць дабрабыт, дабіца статусу ў грамадстве і адчуваць сябе патрэбным, сяроднесцасцічы беларускі чалавек марнует здароўе 8—14 гадзін дзеля таго, каб зарабіць на самыя неабходныя патрэбы. Тому большасць працуе толькі дзеля заробку.

Бацкаўскі інстынкт

Вярнуўшыся з летніх вакацый у Менск, я адураза трапіла на вясельле сваіх аднакурсніцаў. Як паслы растлумчылі 20-гадовую невесту, яй раптоўна захалацася сямейнай утульніцай і... дзяцей. Пазней я даведалася, што такое адбылося на зві ёй адной. За лета замуж «павысковкава» цэлы атрад раўнастак. Праз некалькі месеців усе яны пабірцьці акадэмічныя і трывала засядуць па хатах за тэлеканалам «Тэлевізіонный дамскі клуб» і падручнікам доктара Спока.

Пакуль мыны дзеўкі падтрымліваюць спрадвечныя традыцыі мацярынства, у съвеце памаднелі хатнія прыдзіццяўківі таткі. Гарады нашых заходніх суседзяў заклеснія вулічнай са-сяльнай рэкламай: «Бацькоўства руціць!» — а актуальны ток-шоў абміркоўваюць заканамерную съмерць жанчыны-папялушкі. Аўстрыйскі пысхааналітык Мэлані Клайн заяўляў, што «жанчына — эта съметніца, у якую дзіця можа выкінуць інагатыўную пачуцці: злосць, агрэсію». Паслы гэтага ў съвеце за-гаварылі пра тое, што цэлы дзень сядзяць зві дзіцем — куды цяжкі, чым сыходзіць на працу і віртатаца да сям'і толькі ўвечары. І чаму цяжкіе дастасеца «слабейшаму» полу?

Магчымасць бацьку сядзець са сваім нашчадкам, атрымліваць дзэрктын водпук і грашовую дапамогу ў ЭЭ з'явілася ў 1996 г., аднак як новы стыль жыцця яна съцвердзіла сябе толькі ціпер. Дзіцячы кальскі люлююць ужо 85% ісляндзкіх

татаў, 34% швэдзкіх, у астатніх єўрапейскіх краінах працэнт татаў-дамаседаў расце з кожным годам.

Папугай лятуць на Ібіцу

У цэлі пірэйяд году мыробімі папутгамі, палохаючы чорна-белых буслы ў цыганскімі керамікі сваіх спадніц. Буслы алітаюць у цэлі пірэ, і надыходзіць час нам хаваць свае яскравыя папутгайскія ўборы да Крымаў і Ібіц, якія будуть ужо праз год. Самы час з'яніць ружовыя акульі і перагледзець свой гардзірок да новага сезона творчасці, мэлянхоліі і творчай мэлянхоліі.

Гэтай восенню адыходзяць у нібыт бранзалеты ўсіх мадыфікацый. Але гэта — цалкам летні аксесуар. Таксама па-за модай застаюць каўбайскія боты, швэдрыкі, што адкрываюць пуп усяму съвету, і картокі пінжакі. У новым сэзоне пінжакі мусіць падкрэсліваць лінію таліі, не пакідаючы голых «дзірак». Усё яшчэ актуальныя бліскучыя, расшытая рознымі ўзорамі пінжакі, самыя топавыя тканіны — аксаміт ды вельвіт.

Усё маднейшымі для жанчын робіцца нагавіцы мужчынскага крою, хатнія ўсё яшчэ модныя і вельмі вузкія, якія аблігаюць нагу ад лытак да пятак. А вось брыдкі і іншыя кароткія штаны час адvez'ці на лецишча ці вёску (хто яведа, можа, і зручуна ў іх бульбу капаць).

Камяні, як і тканіны, восеннюю мусіць быць стрыманых, «прыгушаных» колераў, самы загадкава-экзатичны — камень

«тыгровое вока». Галоўнія ювелірныя плянэты назвалі два эпітэты для моднага восенскага ўпрыгажэння: «гладкае» і «чорнае».

Калі няма магчымасці адмовіцца ад абщасаў (малы рост ці іншыя комплексы), нахай яны, прынасі, будуть шырокім. Больш ніжкіх «шпілек», а там больш з завостранымі на-самі! Паколькі самас істотнае (можа быць, як і ўсялякай іншай) восенню — стыльная зручнасць, то наймаднейшыя цяпер высокія боты з прыемнай скury з пляскатымі падэшвамі.

І зноў на самым піку моды доўгія, нават даўжэйшыя завушніцы і каралі — як водзіца, у некалькі шзрагаў. Пярэстыя плеценія шалікі сусветныя дызайнёры разяць замяніць на фут-равыя. І ѥпла, і раскоша.

Восень у падарунак

Восень — самая пара для такіх, якія з вами. Рамантнай нахака рамантных герояў. Пакутнікі з съвестных тужлупаў. Зьедзеных і праглінутых ілюзіямі. Тых, якія ненаймысна чуюць «живе» перед звіральнымі рыканьнем «Бе-ла-русь!» чырвона-зялёніх футбольных фана-таў, асуджаных бязрадасна пакідаць стадыён «Дынаамі». Чырвоненочы і зеляненочы на гэты раз сорама.

Тым, каго не прыняў жорсткі съвет са сваімі жорсткімі правіламі, была падорана восень. Любіце яе, халодную і пляксівую. Гладзіце яе па доўгай сыпні, пакуль яна сядзіць у вас на носе.

Моды восені-2005

Вопратка

У новым сэзоне выйдзець з моды кароткія швэдры і пінжакі. Модны будзец пінжакі, што падкрэсліваюць лінію таліі. Актуальная бліскучыя, расшытая рознымі ўзорамі пінжакі, самыя топавыя тканіны — аксаміт ды вельвіт. Пярэстыя плеценія шалікі сусветныя дызайнёры разяць замяніць на фут-равыя.

Усё маднейшымі для жанчын робіцца нагавіцы мужчынскага крою, а таксама вельмі вузкія, якія аблігаюць нагу ад лытак да пятак. Брыдкі і іншыя кароткія штаны пакініць у мінулым сэзоне.

Біжутэрыя

Камяні мусіць быць стрыманых, «прыгушаных» колераў. Самы загадкава-экзатичны — камень «тыгровое вока». Галоўнія ювелірныя плянэты назвалі два эпітэты для моднага восенскага ўпрыгажэння — «гладкае» і «чорнае».

На піку моды доўгія, нават даўжэйшыя завушніцы і каралі — як водзіца, у некалькі шзрагаў. Пярэстыя плеценія шалікі сусветныя дызайнёры разяць замяніць на фут-равыя. І ѥпла, і раскоша.

Абутак

Страціць актуальнасць каўбайскія боты, «шпілкі», завостраныя насы. Наймаднейшыя цяпер высокія боты з прыемнай скury з пляскатымі падэшвамі.

Жанчына-папялушка выходзіць з моды.

Расцеце працэнт татаў, што глядзяць за дзецімі.

Слова пра сумленьне

«Падпрадкоўца свайг
маральнай інтуіцы,
прыслухоўца да ўнутранага
голосу. Як Сакрат, як Ерамія,
як Хрыстос». Прамова
Пётры Рудкоўскага на ўроччыні
яму прэміі часопісу «ARCHE»
«За сумленнае слова».

Калі тыдзень таму Андрэй Дынко напісаў мне аб прысуджэнні прэміі і прапрасіў падрыхтаваць прамову для цырымоніі ўзнагароджання, я спытаўся ў яго, якога тыпу павінна быць прамова. Андрэй адпісаў: «Істотная». Тады другое маё пытанне было — а як з часам? Андрэй Дынко зноў адказвае коратка: «Незадоўгая». У той момант я адчуў нешта такое, што можна называць прыгнётам свабоды, то бо гэтым дзіве інструкцыі — істотная і незадоўгая — пакідаюць за мной такую вялізную свабоду інтэрпрэтацыі, што я на момант разгубіўся. Але прыніяў мужчынскае рашиэнне, што маё выступленне будзе пятнащасць хвілінаў, на лічачы гэтага ўступу. Наконт істотнасці справа выглядала больш простай. Мне сказаў, што маё прэміі называецца «За сумленнае слова», у такім выпадку моя прамова будзе называцца «Слова пра сумленьне». Такім чынам, пасля гэтага неістотнага ўступу пачынаю істотную і незадоўгую прамову пра сумленьне.

Але пастаўіўшы сабе такую задачу, я сутыкнуўся зь яшчэ адным крэзісам мысьленьня. Прызнаюся, што ніколі на ўласныя вочы сумленьня ня бачыў, нават праз свае даволі моцныя акуляры. А што можна казаць пра тое, чаго ніколі яе бачыў? Але і з гэтага крэзісу я выйшаў пераможцам, бо падумав сабе так, што калі б не было сумленьня, то не было бы сумленага слова, а калі б не было сумленага слова, то не было б і прэміі. Прэмія ёсьць, значыць сумленьне таксама ёсьць. Гэта жарт, але кожны жарт мае долю праўды.

Аднак я хацеў бы тут закрунць больш сур'ёзную праблему — пастаўіў пытаньне наконт таго, як, якім чынам існуе сумленьне. У штодзённым жыцці мі досьціча часта ўжываю прыметнікі «сумленьны» альбо «несумленьны»: «чалавек Ісус хаваў вернасць свайму сумленьню», «чалавек Грэк, на жаль, здрадзіў свайму сумлению». Што мы маем на ўвазе, стасуточы вось такія звароты? Якім чынам існуе сумленьне?

Сумленьне зазвычай акрэсліваем скрэз прызму стасунку чалавека да вышэйшых каштоўнасцяў, праз тое, на сколькі і я чалавек павязаны з вышэйшымі каштоўнасцямі. Наколькі наяўнасць вышэйшых каштоўнасцяў, адсутнасць, пасыядоўнасць альбо неспасыядоўнасць у рэалізацый гэтых каштоўнасцяў упłyвае на якасць сумленьня. Але тут зьяўляецца яшчэ больш істотная праблема: дзе гэтыя вышэйшыя каштоўнасці трэба разъясняць.

У ўсходніх культурах, часткай якой зьяўляюцца і беларуская, можам спаткаць два адказы на гэтае пытаньне. Першы адказ: вышэйшыя каштоўнасці трэба разъясняць утгурты чалавека. Другі адказ: вышэйшыя каштоўнасці знаходзяцца па-за альбо нават па-над чалавекам. Напружаньне паміж гэтымі двума адказамі ёсьць канфліктам паміж дзівумі архетыпамі: паміж «чалавеком» і «Богам».

Сакрат гаворыць, што ён унутры сябе чуе пэўны голос, называе яго «даймон», які прымушае яго рабіць тое, пазыбгайшы іншага, нават калі астатнія людзі лічаць іншаки.

Вельмі падобна разважае Ерамія. У адной з книг пракона Ерамія паказвае яго «даймон», які паказвае яго рабіць тое, пазыбгайшы іншага, нават калі астатнія людзі лічаць іншаки.

Юлія Драгашевіч

зьяўляеца тое, што творыцца ўнутры. Таму важна прыслухоўца да ўнутранага голосу, падпрадкоўца свайг маральнай інтуіцы.

Згодна з другой канцепцыяй мы мусім падпрадкоўца голасу большасці, голасу калектывнага «звыш-я». Тут можна згадаць фрайдаўскую катэгорыю супэр-эга, систэму калектывных нормаў. Паводле другой канцепцыі, сумленьне атаясамліваеца з супэр-эга. Па-за супэр-эга сумленьне яма.

Згодна з першай канцепцыяй важным зьяўляеца, што ты думаеш, што адчуваеш, тое, што тыробіш, што лічыш. Згодна з другою — тое, што рабіцца, думаецца, лічыцца. Важна злавіць гэту розніцу.

Калі то знаёмы з філозофіі Гайдзегера, лёгка распазнае ягону катэгорию не-аўтэнтычнага існавання. Неаўтэнтычнасць палигае на тым, што існаванье падпрадкоўца вось гэтым -цица, таму, што рабіцца, думаеща.

Прапаную пару прыкладаў з гісторыі: прыклад філёзафа Сакрата, прапрока Ерамія, прыклад Ёва і Ісуса Хрыста.

Сакрат гаворыць, што ён унутры сябе чуе пэўны голос, называе яго «даймон», які прымушае яго рабіць тое, пазыбгайшы іншага, нават калі астатнія людзі лічаць іншаки.

Вельмі падобна разважае Ерамія. У адной з книг пракона Ерамія паказвае яго «даймон», які паказвае яго рабіць тое, пазыбгайшы іншага, нават калі астатнія людзі лічаць іншаки.

Сказаў Госпаду: я буду больш Цябе слухацца, аддыду ад Цябе, уцякні, бо ад таго, што я верны Табе, мае ўсе непрыемнасці». І пазней піша так, што ў гэты момант я адчуў у сабе нейкі агонь, агонь пачаў паліць маё нутро, так што я сказаў — не змагу аднесьці. Вось гэта цікі гэтага ўнутранага голосу, гэтага асобаснага сумленьня.

Гісторыя Ёва — літаратурная фікшыя, але вельмі павучальная. Ёў быў крануты вялікім цярпеньнем, а згодна з тагачаснымі перакананінамі усялякіе цярпеніе зъяўляюцца наступствам нейкага зла, якое чалавек ісклікі ўтуні. І да спакутаванага ад велізарных мук Ёва прыходзіцца сібры — мудраны з Эдому — ды начынаюць яго пераконваць: «Пакайся. Пакайся за тое зло, якое ты учыніў!». І Ёў на працягу амаль усяе кнігі даводзіць, што ён у сумленьні не адчувае нічога злага. І Госпрад Бог пад канец кнігі займае бок менавіта Ёва. Кніга пудоўна паказвае напружаньне паміж калектывісцкай і асобаснай канцепцыяй сумленьня.

Урэшце, прыклад Ісуса Хрыста. У Дабравесці Яна Багаслова Хрыстос вельмічаста гаворыць сваім вучням пра напружаньне з гэтым съветам, гаворыць, што гэты съвет будзе вас ненавідзець. Пагрэбку съвет гучыць як «космас». У гэтым выпадку космас трэба разумецца як што іншое, як упараткованую състэму канектыўных перакананняў. «Космас»,

каторы будзе вас ненавідзець, — гэта як што іншое, як супэр-эга. Хрыстос, кажучы гэтыя слова, папярэджвае нас пра магчымы канфлікт з калектывісцкай канцепцыяй сумленьня, з калектывісцким сумленьнем.

На самым пачатку свайг публічнай дзейнасці Хрыстос увайшоў у канфлікт з афіцыйнай юдэйскай ідэалёгіяй, якую эпэрэзантавалі фарысы. Напрыклад, недзянаразова парушаў святую суботу, забараніў каменаваць чужаложницу, хоць Майсеевы закон абавязваў каменаваць за чужаложства. І што найгоршое — паставіў пад сумнёў выключнасць яўрэйскага народу. Вось гэты канфлікт з калектывным вельмі добра бачны. І таксама сваім жыцьцём гэту асобасную канцепцыю сумленьня пашырджаў першыя хрысьціяне, якія, як відома, на самым пачатку ўступілі ў канфлікт з афіцыйнай дзяржавай ідэалёгіі Рымскай імперыі, перадусім з боскасцю і непагрэшысцю імпаратара. І за гэта часцяком мусілі плаціць смерць.

Сакрат таксама ўступіў у канфлікт з дзяржавай ідэалёгіі. Галоўны яго аўяніваўца Мэлятос у аўяніваўчым дакументе напісаў, што Сакрат не прызнае багоў, каторых прызнае дзяржава, а спавядзе нейкіх свае духі. Сакрат, Ерамія, Ёў, Хрыстос — гэта несумненна вялікія героя сумленьня, гэта таксама прадстаўнікі асобаснай канцепцыі сумленьня. З другога боку стацьця Мэлятос, фарысэ, яўрэйскія эліта, эдомскія мудрацы, каторых эпэрэзантуюць калектывісцкую канцепцыю сумленьня. Першыя ставяць націск на унутраны аўтарытэт, а другія — на вонкавы аўтарытэт: іншакі кажучы, чалавек, каб быць падпрадкавацца ўнутранаму голосу згодна з гэтай першай канцепцыяй, а згодна з другою павінен падпрадкавацца нейкаму вонкаваму аўтарытэту.

Калі вывесыці гэтае разважанье ў беларускі канспект, такім спэцыфічным прыкладам зынешняга аўтарытэту зъяўляеца дзяржава. Відома, ёсьць іншыя суб'екты, якія могуць выконвацца функцыя зынешняга аўтарытэту і ўсталёўваць калектывнае сумленьне — якай-кольвец партыя, інтэлектуальнае асяроддзе, рэлігійная супольнасць. Але перш за ўсё трэба звязаць увагу на калектывны суб'ект, які характарызуецца наўяўлікай моцай, наўяўлішай сілай, — дзяржаву. Згодна з калектывісцкай этикай, дзе дзяржава выступае як галоўны зынешні маральны аўтарытэт, сумленьні альбо несумленьніца взыначаюцца ступенільно ліяльнасцю да дзяржавы і дзяржавай ідэалёгіі. Наколькі ты падпрадкоўцаесясць гэтым, настолькі ты сумленьні, настолькі маральна якасць. У тых съвтачках якай-кольвецы дысдыдэнты заўсёды утвараюць структуру зла, яны заўсёды здраднікі. Звернем увагу, што ў такой съвтачкі як можа быць праста апазыцыя, а заўсёды толькі «неканструктывнае апазыцыя».

Беларускі аўтарытэрый — гэта як праства вытворна палітычных прэфэрэнціяў. За ім стаць пэўныя грамадзкі кансансус, абумоўлены менавіта пэўнай этикай. Якой этикай, націяжка здагадацца. Праблема Беларусі ў тым, што дамінует калектывісцкая канцепцыя сумленьня, мэнтальнасць Мэлятоса. Тыя, хто не вызнае багоў, якіх вызнае дзяржава, павінны загінць. Хай сабе не ў фізычным пляні, а ў палітычным, культурна-грамадzkim. Вакол нас замнога забойцаў Сакрата.

Дождж па-дзуцку

Люблю дождж, ён боскі і мокры, ён гэтым летам ліе незвычайна жывета.

Люблю дождж — не якусь шчымлівую імжу, што можа нагнаць мэлянхолію, але добрае сапрауднае ліцьцё, калі на дверы менш-богаты плюс пятнаццаць і з воблака падам падае вада. Ни мае парасона, ён — дурны піжонскі атрыбут: дождж не для таго, каб ты ад яго ўкрываўся, а для таго, каб зь ім зблізіся. Неймаверна добрая Богава вада. Падчас залевы колькі сэкундай халаднавата, бы ў халодную воду ўбрываючы, але на некалькіх імгненнях, калі сарамліва капае з падбародзьдзя — бо халодна, бо даждзьць, — зьяўляецца іншы, сяўтарны, сяўты досьвед, пачуццё інакашці, калі хрыбет выпростаеца, паслыя яго і падбародзьдзя раўненеца на далягляд, калі ты вольны і мокры, калі ты ў вадзе. Можа, тут крыху пыхааналізу трэбы было бы — але вада заўдэды вада... Пыхааналітык у басейне... дурнаваты абразок? Скажу толькі, што пыхааналітык пад дажджком — мярзотная парнаграфія.

Веска ў Даукіі, хутар-аднаворак. Паўкілямэтра навокол няма нікога, толькі нівы, даждзявыя чарвякі і адна-другая карова. Карова як карова...

Але жаробка!

Зграбная трохгодка, яна ідзе крокам танчыку. Зь ёй зблізіцца нібы і мягчыма. Але, упражненая ў зор, яна скача-танчыць. Яна скача на пасыце. Яна сядзіць (так, яна ўмее сядзіць), а ўбачыўшы мянене, бярэцца хіліць галаву. Яна ўмее лічыць, скакаць танга, але зь вясковымі жрабкамі не пачынае. Узворэнін ня той.

Прыпрацавалася ты, кажу ёй, а мая інкарнацыя апошняя.

Жаробка ганіць, але толькі трохі.

Гладжу яе, яна ўздымася нагу і спрабуе са мной павітацца — заўважаю, якую нагу яна ўзвіняла. Правую. Ветлівая дзязьчінка.

Не магу табе дапамагчы, кажу, нічым не магу — хоць, можа, хочаш пратэкцыі ў цырк?

Яна смачна сплѣшвае.

Я ведаю, чаго яна хоча: яна

«Хутка выбары, а кансерватары да нас наўрад даедуць...» Зь нейкай пакрыўджанацца ў голасе. Пытаю, чаму ж не прыедуць...

Разъдзяром, проста адказвае дзук, адным вухам слухаючы навіны, і яны гэта ведаюць. З дубчамі пойдзем, разъдзяром на шматляць...

Лічу сябе крыху лібралам, але мой лібралізм супраць дзяржаўнага... Цесьць — сапраўдны дзук, далікатнага складу, але адно жывы і цягліцы, як і ва ўсіх іншых мужчынаў вёскі. Не хаче бы я быў кансерватарам у Слабодцы...

Парыць, увесе дзень парыць да даждку, я яго па-вар'яжу хачу. Капаю бульбу, пот рачкам падае на чарвікоў, на жук-льярвай, пыхаючы з пайдзіні, накопава кошика, я дзукі кожуць. Страшна хочацца знайсці рымскую манету, але дзе табе.

Горача. Я зявярина хачу даждку. Накапаў кошика, кожу. Нікому гэта ня робіцца узраканіем. А мес рукі дрыжава, пот жылога струмяніям, іду, успеніўшыся. Адолеў усіх жуку, а нікому ані спраўы. Ці ѿн спрабаваў накапаць памяха бульбы? *Піжони.*

Іду на заслужаны адпачынак, чытань Кундэру.

Дождж, дождж гэтага лета, разрабаваў цвет жыцьцёвасці... Выйшлі вадзінныя зявяри. Яны дрыжыцца сваімі мокрымі целамі, імёны іхнія вылікаюць неспакой адно сваім гучаннем — гэта гусі і качкі. Ці гусяняті і качаняті? Усе ў пуху, з шырокімі дзюбамі, цішыюць. Працьвілава вільготная трава зрабіла сваё, уся Слабодка забавялася вадзіннымі пушткамі. Увесене зарэжкуць. Блудае сямейства індышкоў. Індышка, гэтая амбасадарка імпэрыі інкаў, сваімі

дзецьмі рупачыся, яшчэ і ўсіх птушак двара абараняе ад крукоў і кабоў.

Дождж усё бліжэй. Прыпрыта.

Маланкі, што блізгаюць надвічоркам, нішчыць напружаныне, навокал — сцяна вады, куркі ляятона ўхадзіць у курнатно, але не дуць дрымашь, цісніцца пры адчыненым аckenцы і з цікаўнасцю зеўраноць на двор. Звільніць прыщемкаў выныкаюць два падлеткі-дзукі, исучча валатоўскага шчупака, восем літаў, рыбу з вялікім ікламі, што ніяк ня можа памакаў — таков вось вечараюча забадаўлянне. «Мо ксёндз і напраўду ведае пра сімфер і жыцьцё болей за мяне», — кажа Хрысьціна, доктарка з аддзялення дзіцячай трауматалегіі. Мы з Хрысьціяно п'ём тонік, седзячы за столікам вакарыя «Акварыюм», і абліжкаўем мінакоў — таков вось вечараюча забадаўлянне. «Мо ксёндз і напраўду ведае пра сімфер і жыцьцё болей за доктара? Прынамсы, яно так і выглядае». — «Нічога ён ня ведае!» Хіруг есьць хіруг, сказала — як адразала.

**АДАМ
ГЛЁБУС**

Сучаснікі

2005. Хрысьціна і ксёндз

Па прастэцке пльыве ксёндз, перапоўнены ўпруненасцю ў сабе. Ён гладзенка прычасаны, валасы да валаска. Ён звычыста выгледзены. Ён шыкоўна і густоўна апрануты. Ён пльыве на праста праз натоўп, а пльыве нібыта і над натоўпам. «У ксёндза такі выгляд, нібыта ён ведае пра жыцьцё і сімфер болей за мяне», — кажа Хрысьціна, доктарка з аддзялення дзіцячай трауматалегіі. Мы з Хрысьціяно п'ём тонік, седзячы за столікам вакарыя «Акварыюм», і абліжкаўем мінакоў — таков вось вечараюча забадаўлянне. «Мо ксёндз і напраўду ведае пра сімфер і жыцьцё болей за доктара? Прынамсы, яно так і выглядае». — «Нічога ён ня ведае!» Хіруг есьць хіруг, сказала — як адразала.

2005. Тата і нататнік

У сыне: еду ў невялікім аўтобусе, седзячы поруч з шофэрам. Я чамусыці адказы на дарогу. На вуліцы нач з даждком. Аўтобусік прыпынецца, бо наперадзе «разыўлікі» і невядома, куды ехаш далей. Сядро пасажыраў я заўважаю цену таты-нябожычыка. Цену шоры, амаль празрысты. Я падаю яму нататнік і ручку: «Тата, напіши хоць некалькі словаў, пакуль я сходжу і пагляжу да рабочага...» «Не смагай. Я паспрабую, але там, дзе я цяпер, ніхто ня піша. Ніхто адтуль не вяртаўся, ніхто не напісаў ніводнага слова, але я паспрабую...» Пакінуўшы аўтобус, я пайшоў праз дождж шукава да рабочага. Я павярніў улева і пачаў абыходзіць стары, збудаваны ў изагатычных стылі дом з чырвонай цэглы. Нечакана разыўдзіла. Да дому пад эхай вялікі жоўта-залацісты экскаватор і пачаў бурыць будынак. Я паспрабаваў крыкнуць, каб спыніць машину, бо за дамам застаяўся аўтобус, людзі, тата... Дом абыспаўся. Побач з домам стаяла вялікае сухое дрова. Яно пачало валіцца ў мой бок. Адна з галін монда ўдарыла мене па твары і прымусіла прачнушца.

P.S. Зранку патэлефанаваў брат, каб сказаць, што дзядзька наш Сава трапіў у бальніцу. Яму зусім кепска. У яго непраходзіць цішынка. І вонкім крываем жураўлі.

**Агалаўся твар зямлі,
І ляцелі ў паднібесі
З зонкім крываем жураўлі.**

Калі верыць Максіму Лужаніну, страфа перароблена самім Коласам. Магчыма. Дай кім жа, зрешты, ішчэ?.. Але відаўчна, што не па ягоным жаданні. Ва ўсікім разе, не па ўнутраным. Сумны крываем павінен быў стаць звонкім. І не над балотам, а ў паднібесі. І Колас праз гэты прымус (цэнзурны ці самацензурны) пагаршава страфу настолькі, на сколькі можна было яе пагоршыць. Аж да заікастага збегу зычных («з зонкім», падраўчальнымі хіба што з Танкавым: «Купіў у ўнівермагу»).

Але ж магло быць і так, што Лужанін, як прыстаўлены да Коласа «рэдактар», сам выпраўі страфу, а вада пісамінах, каб апраўдацца, зьяўніўшы ўсё на Коласа. Ды яшчэ чапілючыся да яго: «А нашто вы, дзядзька Якуб, горш зрабілі?..»

Праз гэтую ні Колас ня лепши, ні Лужанін ня горшы. Які час — такія людзі.

Ці наадварот.

Знакі прыпрынку

УЛАДЗІМЕР
НІКЛЯЕУ

яшчэ з перакананьнем, што так нават лепш:

Да что там имена! Захлопываю святы
И на колени все. Багровый хлынул свет.
Рядами стройными выходят ленинградцы
Живые с мертвыми. Для славы/мертвых нет.

Канстанцін Сіманаву па дарчукіні Сталіна ездзіў па замежжы і ўгорвароў знакамітых эмігрантаў (Івана Буніна да іншых) вяртасца ў Савецкі Саюз, дзе іх чакае слава. Насампраўдзе чакаў ГУЛАГ. Валінці-

на Сірова, у той час жонка Сіманава, казала эмігрантам: «На верце вы яму».

Актрысу Сірова літаратар Сіманаву кінуў, ажаніўшыся з удавой паэт, які напісаў знакамітасць:

Бой был коротким. А потом
Мы пили водку ледянную,
И выковыривали ножом
Из-под ногтей я кровь чужую.

Актрыса Сірова памерла ад «ледзянай гарэлкі», съпілася ў адзінстве...

Час адсунуў літаратара Сіманава на другі плян... Актрыса Сірова, якія кажучы ўжо пра пастку Ахматаву, на пляне першым.

Страфа з першага выдання «Сымона-музыкі»: «Нікля жыцьцё ў лесе шумным, / Агаліўся твар зямлі, / ляцелі з крываем жураўлі. — у наступных выданнях змененна:

Нікля жыцьцё ў шумным лесе,

Закрыцьцё Амэрыкі

11 верасня ў Нью-Ёрку завяршыўся адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісе, апошні турнір году з сэры «Вялікага шлема». Беларускія заўзятары мелі надзею на тое, што Максу Мірнаму ўдасца атрымаць першую перамогу на гэтым турніры ў парным разрадзе. Таксама меліся і некаторыя спадзея, што на кортах Флэшын Мэдоўз адбудзеца чароўнае адраджэнне вялікага байца Ўладзімера Ваўчкова. Аднак ні першага, ні другога не адбылося. Піша Андрянік Антанян.

Уладзімер Ваўчкоў ня здолеў прафіцца цераз сіта кваліфікацыйнага адбору, і выглядае, што кар'ера гэтага тэнісіста, аўтара самага значнага дасягнення ў гісторыі беларускага мужчынскага тэнісу — выхаду ў паўфінал адзіночнага разраду на турніры ва Ўімблдане — наўмысльна ізле да завяршэння. Тое, што яго дасягненін будзе паўтораны ў найбліжэйшай будучыні кім-небудзь з беларускіх спартоўцаў, выглядзе малаймаверным.

Мірны, які склаўся паказае стабільную гульню, саступіў у трэцім раўндзе персанальнага разраду ў чатырох сітах фіну Ярка Ніемінэну. Вынік сустрэчаў нельга называць нечаканым. Хоць фінскі тэнісіст ня ходзіць сярод лідараў і лягтася Макс яго двойчы рашуча перамагаў, тым ня менш ляўшун, што лепш пачуваша ў абароне і контратаках, зляўляецца тэнісістам, такога тыпу, у гульні з якім прыхільнік жорсткай атакі Мірны не адчувае сябе ўпэўнена.

Куды большыя надзеі ўскладаюцца ў нас на пару Б'ёркман—

Мірны. Беларуска-швэдзкі дуэт, які склаўся сёлета, дэманструе ўтлісненую гульню і ўжо перамагаў на кортах «Ралін Гаросу», а таксама на турнірах сэры «Мастэрз» у Маямі, Гамбургу і Цыпру. Калісальная згулансасьць каўфарніцай, які ўсю ўтварае канцэнтравую на выступе месавіта ў гэтай дысыптыпніне, прынесла вынік — 6:1, 6:4. Беларуска-швэдзкія зоры здолела правесці ўсяго некалькі прыгожых розыгрышоў, за якіх хана і не даюць дадатковыя балы (ші грошы), але якім тэніс і прыцігвае да сябе ўлагу глядачоў.

У жаночай палове спаборніцтваў нікто з беларускіх не здолеў прафіцца ў асноўным турнір. Пэўную падставу для радасці прынесла перамога Вікторыі Азаранкі ў юніёрскім турніры. Аднак тым заўзятарам, які ўжо пачалі лічыць дні да часу, калі та-

ленаўтай беларуска пачні граміць суперніц на вялікіх турнірах для «дэрасоль», варта ўсё ж паберагчы свой запал. Переход з юніёрскага ў прафесійны тэніс не заўсёды бывае гладкім і такім, якім ён бачыцца трэнэру і (або) бацькам тэнісісткі. Тоё, што ты граміш сваіх аднагодкаў у падлікавым узросце, зусім не гарантуетага, што ў цябе атрымаешесь всесці на роўных размовазь людзьмі, якія ведаюць пра тэніс усё і свае веды могуць яшчэ дзяліцца на корце. Але як жа без надзеі жыць заўзятарам?

Асноўнай інтрыгай мужчынскага турніру было пытаныне, ці здолеет чо-небудзь спыніць пераможны поступ швайцарца Роджэра Фэлдерэра, які ў гэтым сезоне правёў 74 матчы і з 71 з іх сывятаў каваў перамогу. Вынік ашаламільны. Швайцарскі тэнісіст упэўнена рухаўся па турнірнай сетцы і набойшыя проблемы меў хіба ў 1/8 фіналу ў гульни спурццаў німечынага тэнісіста Нікаласа Кіфера. У астатніх выпадках лідар сезонану гуляў на парадак вастры і пры гэтым стабільней за сваіх апанэнтаў. Яго супернікам у фінале стаў легендарны Андрэ Агасі, чыё выступленне на турніры ў Нью-Ёрку стала двадцатым у кар'еры. Жывая легенда тэнісу, адні з найстарэйшых гульцоў у прафесійным турнірнага цыту, ўзягло свайго шляху да фіналу не паказваў той гульня, якая дазволіла яму на працігу дойтага і пленні кар'еры атрымаваць перамогі ва ўсіх чатырох турах з сэры «Вялікага шлему», аднак калісальны дось-

вед дазваляў амэрыканцу ў самыя адказныя моманты гульні праводзіць розыгрышы на абласцнай канцэнтрапі і перамагаць над супернікамі, якія паказалі больш прывабны і, здавалася, больш выніковы тэніс. Менавіта такім чынам былі ім атрыманы перамогі ў пяці сэтах над бэльгійцам Касав і Малісам і земляком Джэйсам Блайкам, які па ходзе турніру паказаў съелту ў адначасова азартную гульню.

Надзеі тых, што спадзяваюцца, што досьвед вэтэрана тэнісу дазволіць знойдзіць дэйзійны сродкі супраць швайцарца, былі апраўданы членамі таварыства — у першых трох сэтах фіналнай сустрэчы. Але пасля тай-брэйку трэцяга сэту, які ўпэўнена ўзяў Фэлдерэр, стала зразумела, што калі і ёсьць на сэньянішні дзень тэнісіст, здолыны перамагчы гэтага спартоўца, то яго прызвышча не Агасі. 6:3, 2:6, 7:6 (1), 6:1 — такінік зафіксаваны ў афіцыйным пратаколе матчу, і Роджэр Фэлдерэр другі раз запар стаў пераможцам Адкрытага чэмпіянату Амэрыкі.

На спаборніцтвах сядра жанчын перамогу сівятавала бэльгийка Клім Клістэрз, які ўпэўнена перамагаў ў дўх сэтах француажанку Мэры Пірз.

Адметнасцю гэтага турніру, відочна, стала тое, што ў фіналы ў мужчынскім і жаночым разрадзе выйшлі тэнісісты, чый узлыёт спартовай кар'еры прыпаў на пачатак сэзону 1990-х. А калі даць яшчэ выхаду ў паўфінал у парным разрадзе Марыны Наўрацілай, якой не ўзабаве споўніца 49

(!) гадоў і чыя яскравая прафэсійная спартовая кар'ера пачалася ў першай палове 1970-х, то вымадлівасць даволі парадакальная карпіна: гады ідуць, зміняеца інвентар, месца тэнісу ў масавай сівядомасці, урэшце, методыкі падрыхтоўкі атлету, а Андрэ Агасі і Марына Наўраціла яшчэ ў стане прэдэмпрантства маладым пакаленіям спартоўцаў сваю сліну корце.

Турнір у Нью-Ёрку зляўляеца кульминацыйным у календары прафесійнага туру. Аднак беларускіх аматараў праз два тыдні чакае яшчэ адна важная падзея. 23—25 верасня ў Таронта павінен прысяць матч на Кубак Дэвіса паміж мужчынскімі зборнымі Беларусі і Канады, за права вярнуцца ў Сусветную групу гэтага прэстыжнага спаборніцтва. Канадзкі тэнісіст не звойжаны нават сірд сотні маштабных тэнісістў пляніты, і асаблівых поспехаў у Кубку Дэвіса ў апошнія дзесяцігоддзі гэтая каманда ня мела.

Аднак ўсё вышэйпералічнае не зляўляеца гарантыйнага таго, што пaeздка ў Таронта стане лёгкай прагулкай для беларускай дружыны. Толькі М.Мірны відавочна пераўзыходзіць клясам сваіх будучых апанэнтаў. У Ваўчкоў ужо ня першы сэзон ня можа знайсці сваю гульню і вывесці сібе на калісці заваяваныя рубяжы (праўда, гэта зусім не замінае яму часам бліскучу выступаць за нацыянальную зборную). Але за сілнімі гэтым безумоўных підзару беларускага тэнісу за апошнія дзесяцігоддзі так і не вырасла спартоўцаў, здольных выступіць годна на турнірах падобнага ўзроўню, што робіць канчатковы вынік вельмі залежным ад таго, у якой форме падыдуць да гэтага матчу Макс Мірны і Уладзімер Ваўчкоў.

СЪІСЛА

Глеб — гулец месяца

Наведальнікі афіцыйнага сайту лёнданскага «Арсеналу» прызначалі Аляксандра Глеба найлепшым гульцом каманды ў жніўні. Як паведамляе сайт www.arsenal.com, дэбютант «кананіраў» ужо здабыў павагу партнэрэй па камандзе і заўзятараў клубу: «Дрыблінг Аляксандра, кантроль мяча і бачанне поля надалі «кананірам» новае выміярэньне пры пераходзе ў атаку, што яўна назіралася ў першых матчах сезона». За Глеба аддалі галасы 37% тых, хто прагаласаваў тады як форвард зборнай Францыі Т-эры Анры набраў толькі 20%.

На фота:
Аляксандар Глеб (у белым) падчас матчу Беларусь—Італія 7 верасня.

Дзье «бронзы»

На чэмпіянаце свету па дзюдо ў Эгіпце, беларускія дзюдоісты заваявалі два бронзавыя медалі. Андрэй Казусенак заняў трэцяе месца ў вагавай катэгорыі да 90 кг, а Юры Рыбак — у абласцнай катэгорыі. У

агульным мэдалным заліку зборнай Беларусі заняла 17-е месца. Першое месца — у каманды Японіі (тры залатыя, піць срэбраныя, трохі бронзавыя). Алімпійскі чэмпіён Атэнай Ігар Макараў у чэмпіянаце съвету ўлізуў на браў.

Горад над Бугам — у Лізе чэмпіянаў

Берасцейскі гандбольны клуб імя Анатоля Мяшкова трапіў у груповы турнір Лігі чэмпіянаў. У кваліфікацыйным раўндзе БГК двойчы абыграў чэмпіён Нарвегіі «Сандоф'ерд» — 31:27, 26:21. У груповым турніры беларусы згуляюць зь немецкім «Кілем», дацкім «Колдінгам» і ісландскім «Віслай». Першы матч 1—2 кастрычніка БГК правядзяе ў гасціх супраць «Кіля», праць тыдзень у Менску — супраць датчан. У наступным раўндзе трапілююць па дзявяці лепшыя каманды. Летась берасцейцы дэбютавалі ў асноўнай сіце Лігі чэмпіёнаў, але занялі ў сваім квартэце апошніе месцы.

AP, belapan.com,
football.com

ІНФАРМАТАР

Начныя аптэкі

Двойны сэнс на фоне шашлычнага дыму

Аптэка №1 цэнтральная («Белфарм») вул. Енісейская, 11 Т.: 238-30-63
Аптэка №36 (РУП «Белфармация») бульвар Шаўчэнкі, 11 Т.: 232-62-58, 21-6-10-00
Аптэка №2 (СП «Нардын») ст.м. «Луцкінскай» Т.: 253-56-07
Аптэчны кіёск №7 (СП «Нардын») вул. Куйбышава, 40 Т.: 237-32-67
Аптэка №12 (СП «Нардын») вул. Рафіева, 93, к. 4 Т.: 201-86-42
Аптэчны кіёск №12 («белфарм») вул. Багдановіча, 153 Т.: 288-47-34
Аптэка №17 (СП «Нардын») вул. Куйбышава, 57

Т.: 284-89-63
Дастаўка несьвярзовых кіроўцаў Аўтапілотсэрвіс Т.: 276-73-22, 476-73-72, 676-73-72, 776-73-72
Аптэка «(Табіна) вул. К.Маркса, 20 Т.: 229-28-44
Аптэка «(Табіна) вул. Філімонава, 3/2 Т.: 210-07-72
Аптэчны кіёск «(Табіна) вул. Няміра, 30 Т.: 211-06-75
Аптэчны кіёск «(Табіна) вул. Русінава, 36 Т.: 202-96-81
Аптэчны кіёск «(Табіна) вул. Куйбышава, 57
СІАута 007

Гросмайстры — людзі практичныя. Як «пад сакрэтам» падведаміў Барыс Спакі ў часе нядзяўнага наведвання Менску, ён пусціў свой лаўровы вінок чэмпіёнам свету на сучынкы. У канцы 1960-х, маўляў, у СССР быў пераработ з вострым прыправамі. Вось і наш Сяргей Азараў, атрымаўшы блізчасты кубак за пасыжавую гульню ў сэнсе, адразу з асаладой гальнуў з яго мінэральнай вады, тым болып што дзень стаяў склянкоты.

10 верасня сяvtкаванне Дня Менску не абылося без інтэрвэнцыі на плошчу Палаца спорту шахматыстай да шашыстай. Ім быў адведзены лапік паміж цягальнікамі канату ў шашысткамі. Сэнсы давалі два Сяргея, гросмайстры — Азараў і Насевіч. Зі першым чытчыці знаёмыя, а другі — выдатныя беларускі шашысты, двухразовы чэмпіён краіны, стала прэтэндэнт на сусветны тытул па стоклетачных шашках. Кур'эрэна, што тут умі давялося гуляць на 64 клетках — прафіда, усяго на сямі дошках, але ж нехта сыходзіў, нехта прыходзіў...

Толькі волытныя кандыдат у майстры 44-гадовы мэтрабудаўнік Вячаслаў Гурецкі на нашых вачах нанес «грос» парэзу. Пераможку даставіў міні-кубак, выдэланы гарэздзіком упраўленнем спорту і турызму. Сл. Насевіч адразгаваў на паражынне з годнасцю: прапрасіў выдаць кубак з хлончыкую, які змагаўся найбольш упарты і дойга.

Шахматнаму гросмайстру

было няпроста. Сыпяраша ён вырабляў супернікаў пад арэх: боляшысьці па кваліфікацыі яўна не перасягала ўзроўню першага разраду. Аднак яго партнёры таксама чаргаваліся, а потым началі ўтоласі кансультаціі міжсобу. Заўзятары гуртаваліся вакол дошак з абодвух бакоў, так што сэнсэр мусіў блукаць між гуртамі — такога дзіва мы раней ня бацьлі. Мабыць, у народзе зусім паменела павагі да прафэсіналу. За дзіве гадзіны Азараў скончыў парты трывальнай і выйграў усе, акрамя дзівюкоў. У першай згэуні фігуру — на позу, прайграў бы, але Уладзімір Кавалеў з Палацу шахмат і шашак, віцэ-чэмпіён краіны зорадзіхоптычкай да 12 год, пасыпешліва пагадзіўся на ничью. У другой застаўся бяз трох (!) пепак у заканчэнні (гл. «дышаць, ход белых»). Партыя магла бы папоўніцца скарбонку эндшпільніх кур'езаў. Кандыдат у майстры Яўген Ручко, «бесправоўны матгматык», як ён адзначаў, падымаў пешку «б» у фэрзі і застаўся радам «палавинцы».

На напай паміж падобнымі спатканінамі ў Менску зদараліся (напрыклад, у «шахматным гарадку», што паміж вул. Асіпенкі, Чарвякові і Каходзкай, у 1980-х роі віда Тамара Галаўей, у парку Чалюскінца — Абрам Ройзман), аднак гулялі з ахвотнымі пераважна майстры. Толькі волытныя кандыдаты, і хандыдаты, а іх «гросы». Адзін з арганізатаў імпразы, супрацоўнік Мінспорту Георгі Бутрым, пацвердзіў, што

гросмайстарскі сэнс пад адкрытым небам ладзіўся ўпершыню — прынасі, у гэтым стагоддзі. Шкода, што пра яго не было шырокага абвешчанага загады. Некаторыя аматары шахмат напатрілі на рады дошак выпадкова, пушкаючы, дзе б выпіц піва, і звяртэжана пыталіся: «Уздел бісплатны?»

ВР

Як вы вы згулялі?

М.Шыманскі — С.Азараў, Пардубіцы, 2005. Ход чорных. У гэтай мудрагелістай пазыцыі мы разыгрылі кані b8...

Сабака-шахматнаму гросмайстру
Баджана-шахматнаму гросмайстру
Сабака-шахматнаму гросмайстру

ВАРТА БАЧЫЦЬ

Пятніца, 16 верасня
НТВ, 22.45

«Істоткі ведзьмы». ЗША, 1987, рэж. Джордж Мілер.

Містычная камэдзія падвode раману Джона Андайка.

Тры прыгожыя самотныя жанчыны навараражылі мужчыну сваёй мары. Таемніцы ў імпазантныя госьці, а па сумішчальніцтве д'ябал спакушальны. Дэйрі ван Хорн ажывіў самотныя сэрцы і пастаўіў на вушы маленкі гарадок. Але нават д'яблу небяспечна звяззвацца з трымыя закаханымі ведзьмамі...

Бліскучая іранічная камэдзія Джорджа Мілера («Шалёны Мак») упрыгожаная зоркавым акторскім складам (Джэз Нікалсан, Мішэль Пфайфер, Сюзан Сарандон, Шэр), добрай музыкай (Джон Ульямз быў намінаваны на «Оскар»), бездакорнай драматургіяй і траптымі адмысловыми прыдумкамі.

Субота, 17 верасня
БТ, 19.10

«Згублены ў перакладзе»
(«Складанасці перакладу»).

ЗША — Японія, 2003, рэж. Сафія Копала.

Драма.
Падзабыты на радзіме ак-

проста слухаць адно аднаго.
Дачка Фрэнсіса Форда Копалы пасыля «Дзайччат-самазабойцай» зрабіла карціну, якая прыцягнула пільную ўвагу, атрымала «Залатыя глебусы» да «Оскара».

СТВ, 20.15

«Дзень расплаты».

Вялікабрытанія — Гішпанія, 2003, рэж. Пол Макгуйган.

Гістарычны тыльер.

Съвятар Нікалас, каб схавацца ад перасыльду, дала часца да вандроўных актараў. У вёсцы, дзе забілі хлончыка, збіраючы па-карараць глуханямую жанчыну. Замест біблейскіх сэнсаў акторы даюць спектакль, з дапамогай якога спрабуюць раскрыць злачынства.

Рэжысэр Пол Макгуйган вядомы беларускім гледачам карцінаю «Апантанасць». У «Дні расплаты» галоўныя ролі выконваюць Уілем Дефо («Апошнія спакушанні Хрыста») і Вэнсан Касель («Дабэрман», «Брачтва ваўка»).

«Лад», 23.00

«Тэатар».

ЗША — Канада —
Вугоршчына —
Вялікабрытанія, 2004, рэж.
Іштван Саба.

Драма паводле раману
Самэрста Мозэма.

Тэатральная прыма (Анэт Бэнінг) закахалася ў маладога, але ня вартага яе чалавека. Герайні помсыць цялікадумніку, ягонай падобоўніці і свайму мужу (Джэрэмі Айран) самыми мастиакімі ўянчанымі чынамі. Выдатная гульня актараў, магутная й празрыстая рэжысюра вугорскага клясысізму, трохомф кіно, тэатр і глядчачоў.

Анэт Бэнінг намінаваная на прэмію «Оскар» як найлепшая актрыса.

Нядзеля, 18 верасня

АНТ, 21.05

«Аляксандар»

ЗША — Вялікабрытанія —
Нямеччына — Нідэрланды,
рэж. Олівер Стоўн.

Гісторыка-біяграфічны

фільм, паплум.

Скандалная біяграфія Аляксандра Македонскага, зрэжысаваная Стоўн

нам, апавядыа пра антычную спробу гляблізаці, відовішчныя біты ў тайнія жарсыці. Колін Фарэл, Энтані Хопкінз, Вэл Кілмер — годныя акторы антычнай кінабіяграфіі. Найцікавейшай падасцца баявая сцэна са сланамі, расфарбованай ў чырвоныя колер.

«Лад», 22.30

«Вандраваныне Хрыстафора Калюмба».

Вялікабрытанія — ЗША —
Гішпанія, 1992, рэж. Глен Джон.

Гістарычна драма.

Калюмб дабіваеца аўдзеніці ў каралеўскіх інквізітараў Тарквізітаў. Сярод іншых знакамітых актораў — Бенісёл дэль Тора і Кэтрын Зета-Джонс.

Юблейная касыюомнай карціна, у якой Марлон Брандо звязаўся ў ролі інквізітара Тарквізітаў. Сярод іншых знакамітых актораў — Бенісёл дэль Тора і Андрэй Расінскі

дзе варта быць

ВЫСТАВЫ

Паляваныне і рыбалоўства

3 15 да 17 верасня ў павільёне НВЦ «Белгазпак» па вул. Я.Купалы, 27 пройдзе выставка «Паляваныне і рыбалоўства».

Вага зоркі

Да 5 кастрычніка ў «Гадзінцы» (пр. Скарбыны, 43) — выставка твораў Максіма Вославіча «Вага зоркі».

Менск на фатадыкмаках

Да 9 кастрычніка ў галерэі візуальных мастацтваў «Noval» (вул. Харужай, 16) пройдзе выставка фатадыкмакі Менску 1950—1960 г. з калекцыі Уладзімера Валожынскага. Уваход вольны.

ТЭАТРЫ

Опера

З прычыны закрыцца на плянавую рэканструкцыю будынку Тэатру опэры калектыв тэтратор будзе працаўць на новых сцінчных плюцоўках. Опэрная спектаклі будзе будучы ісці на сцене Цэнтральнага акургавага дома афіцеяру, канцэрты — у Вялікай і Малай залях Белдзяржфілармоніі.

20 (аўг) — «Вянок папулярных народных мэлдый» (Малая зала Белдзяржфілармоніі, пр.—Скарбыны, 50, 3-і паверх). У кансэрце прагучылі знакамітыя наўзапітанскія, італьянскія, гішпанскія і французскія мэлды.

Купалоўскі тэатр

15 (чы) — «Івона, прынцэса Бургундзкай».

16 (пт) — «С.В.».

17 (сб) — «Ромул Вялікі».

18 (нед) — «Гамільтанна малітва».

19 (пн) — «Чорная панна Насвіжу».

21 (ср) — «Чычыкаў».

22 (чы) — «Смак яблыка».

23 (пт) — «Каханье ў стылі барока».

24 (сб) — «Дзіўная місіс Сэвідж».

25 (нед) — «Парфён і Аляксандра».

Ранішнія спектаклі

18 (нед) — «Паўлінка».

Малая сцэна

16 (пн) — «Адчыніце канцэрту».

17 (сб) — «Балядра пра кантыненне».

Тэатр беларускай драматуры

17 (сб) — «Адвачная песня».

20 (аўг) — «Містэр Розыгрыш».

22 (чы), 24 (сб) — «Майстар галаданьня».

СПОРТ

Футбол. Чэмпіянат Беларусі. 20-ты тур.

17 верасня (субота)

БАТЭ (Барысаў) — Славія (Мазыр).

МТЗ-РІПА (Менск) — «Ля-каматыў» (Менск). Стадыён «Трактар».

«Дніпро-Трансмаш» (Магілёў) — «Неман» (Горадня).

«Шахтар» (Салігорск) — «Дынама» (Берасць).

ФК «Гомель» — «Дарыда» (Ждановичы).

«Дынама» (Менск) — «Нафтана» (Наваполацак).

«Горадзішча» (Жодзіна) — «Зорка-ВА-БДУ» (Менск).

23 (пт) — «Адэль».
25 (нед) — «Трыбунал».
Тэатр імя Горкага
20 (аўг) — «На Залатым возе».
21 (ср) — «Дэятар хлусні».
22 (чы) — «Адзіны спадчыннікоў».
23 (пт) — «Анджэла ды іншыя».
24 (сб) — «Плерад заходам сонца».
25 (нед) — «Опера жабраў».

ЛЕКЦЫЯ

22 верасня ў 18.00 на Гісторычнай майстэрні (вул. Сухая, 25) адкрыта лекцыя Адама Мальдзіса «Экслітцыйны беларускіх культурных каштоўнасцяў».

Madison (219-00-10)
15 (чы), 22.00 — «Lady's Thursday».

16 (пт), 23.00 — dj Nice.
17 (сб), 22.00 — dj Nice.
18 (нед), 23.00 — «Staff party».

Bronx (288-10-61, GSM «Velcom»; 103 i 105)
15 (чы), 22.00 — dj Mitya.

16 (пн), 21.45 — жывая музыка: «Alegrias» / dj Tor.

17 (сб), 23.00 — «Mercedes Party»: dj Rasta (Масква), dj Dasha Pushkina, Тані Фарэда.

18 (нед), 17.00 — нядзельны кінесаэнс.

Izum (206-66-18)
15 (чы), 23.00 — «Royalty R'N'B»: dj Gaamer, dj Induss.

16 (пт), 23.00 — «In House We Trust»: special guest dj Karperek (Масква, Jet Set), dj Bergamo.

17 (сб), 22.00 — «Fusion dance»: dj Lexa.

18 (нед), 21.30 — жывая музыка / «Sunday dance»: dj Luxury.

Белая вежа (284-69-22, 239-16-00)
15 (чы), 23.00 — «White Tower»: dj Tor, dj Bergamo.

16 (пн), 23.00 — «Time to Breaks»: dj Luke Chable (Аўстралія), dj I.F.U., dj Induss, dj Anis.

17 (сб), 1.00 — dj Alex.

18 (нед), 23.00 — жывая музыка: «Acoustic Band» / dj LP aka Al Paliony, dj Alex.

X-Ray (223-93-55)

16 (пн), 23.00 — «Back into the Groove»: Tonу Key (Mасквa), dj Dasha Pushkina.

17 (сб), 22.00 — dj-bar.

Хакей. 14-ты адкрыта чэмпіянат Беларусі. 5-ты тур.

18 верасня (нядзеля)
«Керамік» (Менск) — «Рыга-2000». Хакейны палац на Прытыцкага.

«Дынама» (Менск) — «Мэта-люргія» (Ліепая). Палац спорту.

«Гомель» — «Хімвалакно» (Магілёў).

«Сокал» (Кіев) — «Юнацтва» (Менск).

«Гомін» (Горадня) — «Віцебск».

«Дынама» (Берасць) — «Хімік-СКА» (Наваполацак).

Пачатак матча ў 13-й.

Бокс
3 22 да 24 верасня ў Палацы спорту (пр-т Машэрава, 4) — міжнародны турнір па боксе.

Гедымін ў Лідзе

16—18

верасня
ў Лідзе ў мурах замку пройдзе фест сярэднявечнай традыцый і культуры «Гедыміна». У праграме: турніры рыцаў, лучнікі, конкурсы мужчынскага жаночага касцюма XII—XVI ст., конкурс на найлепшыя латы, штурм крэпасці, бугурты, фәэрверк, сярэднявечная музыка, батлейка, кірамш.

КІНО Ў МЕНСКУ

«Аўрора» (253-33-60)

«Ключ ад усіх дэзвярэй»***
(прам'ера): **16—18** (пн—нед)

19.00, 21.00.

«Птушкі-2: падарожжа на край съвету» («Кінафармат 4x4»): **16** (пн) 15.00, 20.50, 21.00.

«Мужчына па выклюку-2»***:
16—18 (пн—нед) 13.40 (іл), 15.20, 17.00.

«Птушкі-2: падарожжа на край съвету» («Кінафармат 4x4»): **16** (пн) 18.50, 20.50.

«Білет на цягнік» («Кінафармат 4x4»): **17** (сб) 16.30, 20.50, 21.00.

«Пілінэр» (227-64-87)

«Мама, не бядуй-2»***: **16—18** (пн—нед) 15.00, 19.00, 21.00.

«Бункер»*** («Кінафармат 4x4»): **16** (пн) 17.30, 20.30.

«Жах Амітывіло»***: **16—18** (пн—нед) 17.00, 21.00.

«Цэнтралін» (200-34-16)

«Востраў» (2c): **16** (пн) 11.00,

14.00, **17**, **18** (сб, нд) 11.30 (іл), 14.00, 16.30.

«Берасьце» (272-87-91)

«Мадагаскар»: **16** (пн) 14.00,

21.00, **17**, **18** (сб, нд) 12.00 (іл), 14.00, 21.00.

«Прыгоды Шаркбоя і Лавы-3D»: **16—18** (пн—нед) 16.00.

«Гомін» (272-93-25)

«Ключ ад усіх дэзвярэй»***
(прам'ера): **16—18** (пн—нед) 16.30, 19.00, 21.30.

«Друкбаб» (240-90-13)

«Востраў» (2c): **16—18** (пн—нед) 16.00 (іл), 18.30, 21.00.

«Кастрычнік» (232-93-25)

«Мужчына па выклюку-2»***
(прам'ера): **16—18** (пн—нед) 18.50.

«Дом кіно» (266-35-26)

«Красунь»*** (прам'ера): **16—18** (пн—нед) 16.30, 19.00, 21.30.

«Друкбаб» (240-90-13)

«Востраў» (2c): **16—18** (пн—нед) 16.00 (іл), 18.30, 21.00.

«Кастрычнік» (232-93-25)

«Мужчына па выклюку-2»***
(прам'ера): **16—18** (пн—нед) 17.00, 21.00.

«Мір» (288-22-23)

«Марыца ѿ шкодна»***: **16** (пн) 16.00, **17**, **18** (сб, нд) 14.30 (іл), 18.00.

«Білет на цягнік» («Кінафармат 4x4»): **16** (пн) 14.30, 18.50, **17**, **18** (сб, нд) 14.30 (іл), 18.00.

«Гомін» (Горадня) — «Віцебск».

«Дынама» (Берасць) — «Хімік-СКА» (Наваполацак).

Пачатак матча ў 13-й.

Кінафармат «4x4»

«Білет на цягнік» («Tickets»)

Італія—Вялікабрытанія—Іран, 2005, каліровы, 115 хв.

Жанр: драма.

Карціна італьянскага прафесійнага

Эрмана Ольмы, брытанскага

Кена Лічча і іранскага

Абаса Кірастамі складаецца з трох

гісторый, што адбываюцца ў

цыяніку на дарозе ў Рым.

Вядомы фармаколаг сутыка-

ецца з чужкай блайд і ўздайс-

ные нечаканы учыняк. Легкадум-

ны хлонец, слуга істэрчына ге-

нэзліхі, супракаецца з дзяд-

вяскі-кою, якая нагадвае яму

пра пакінутую хаканку. А шат-

ландзяк заўзяты настаяць перад

выбарам — выдаць паліціў эм-

грантаў ці самім трапіць у непры-

енасці.

«Бункер» («Der Untergang»)

Нямеччына, 2004, каліровы,

149 хв.

Жанр: вайсковая драма.

Красавік 1945-га. Бункер райхс-

канцыліяріі. Агонія Трэцяга рай-

ху. Фільм паставлены на пад-

ставу історыі Трайдзі Юнге, апош-

най стэнаграфісткі фіюэрза. Гла-

дач усе бачыць, якія вачыма.

Ролю Гітлера выканала выдат-

ны актор Бруна Ганц («Неба

над Бэрлінам»), які дзеялі

Выратаванье караля Казімера

24—25 верасня

ў Міры — фінал першага сезона «Програмаў жывой гісторыі

лы сцен Мірскага замку». Гэтым разам адбудзеца рыцарскі

фест «Прысвячэнні гербу «Корчак», альбо Фест у гонар

увядзенія Івашка Ільініча ў шляхецкі стан з наданым яму

герба «Корчак» з крыжакамі пад Хойніцамі 18 верасня 1454 г.».

У Міре — фінал першага сезона «Програмаў жывой гісторыі

лы сцен Мірскага замку». Гэтым разам адбудзеца рыцарскі

фест «Прысвячэнні гербу «Корчак», альбо Фест у гонар

увядзенія Івашка Ільініча ў шляхецкі стан з наданым яму

герба «Корчак» з крыжакамі пад Хойніцамі 18 верасня 1454 г.».

У Міре — фінал першага сезона «Програмаў жывой гісторыі

лы сцен Мірскага замку». Гэтым разам адбудзеца рыцарскі

фест «Прысвячэнні гербу «Корчак», альбо Фест у гонар

увядзенія Івашка Ільініча ў шляхецкі стан з наданым яму

герба «Корчак» з крыжакамі пад Хойніцамі 18 верасня 1454 г.».

У Міре — фінал першага сезона «Програмаў жывой гісторыі

лы сцен Мірскага замку». Гэтым разам адбудзеца рыцарскі

фест «Прысвячэнні гербу «Корчак», альбо Фест у гонар

увядзенія Івашка Ільініча ў шляхецкі стан з наданым яму

герба «Корчак» з крыжакамі пад Хойніцамі 18 верасня 1454 г.».

У Міре — фінал першага сезона «Програмаў жывой гісторыі

лы сцен Мірскага замку». Гэтым разам адбудзеца рыцарскі

фест «Прысвячэнні гербу «Корчак», альбо Фест у гонар

увядзенія Івашка Ільініча ў шляхецкі стан з наданым яму

герба «Корчак» з крыжакамі пад Хойніцамі 18 верасня 1454 г.».

У Міре — фінал першага сезона «Програмаў жывой гісторыі

лы сцен Мірскага замку». Гэтым разам адбудзеца рыцарскі

фест «Прысвячэнні гербу «Корчак», альбо Фест у гонар

